

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

**5-6 YAŞ GRUBUNDA ÇOCUĞU OLAN ANNE BABALARIN KABUL-
RED DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN YILMAZLIKLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

SEZGİN BALABAN

BOLU-2020

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BİLİM DALI

5-6 YAŞ GRUBUNDA ÇOCUĞU OLAN ANNE BABALARIN
KABUL-RED DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN YILMAZLIKLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Sezgin BALABAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Türker SEZER

BOLU, AĞUSTOS-2020

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Sezgin BALABAN tarafından hazırlanan '**5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Anne Babaların Kabul-Red Düzeyleri İle Çocukların Yılmazlıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**' başlıklı çalışma jüri tarafından Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. ....../...../20...

Jüri Üyeleri

Akademik Unvan, Adı ve SOYADI

İmza

Üye (Tez Danışmanı) :

.....

Üye :

.....

Üye :

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Osman GÖRÜR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, ‘5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Anne Babaların Kabul-Red Düzeyleri İle Çocukların Yılmazlıkları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi’ başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

..../..../20...

Sezgin BALABAN

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın her aşamasında çok önemli katkıları ve yol göstericiliği ile çalışmanın ortaya çıkmasında çok büyük role sahip, saygı değer hocam sayın Dr.Öğrt.Üyesi Türker SEZER’e ve eğitim-öğretim hayatım boyunca üzerimde emeği bulunan tüm hocalarıma,

Ayrıca, tüm desteği ile her zaman yanımda olan çok değerli eşim Sena BALABAN’a ve dua, iyi dilek ve temennilerini benden esirgemeyen canım anneme-babama, kardeşlerime ve arkadaşlarıma,

Son olarak bana hayat enerjisi ve çalışma azmi veren sevgili canım kızım Azram’a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xiii
I. BÖLÜM.....	1
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	6
1.2. Problem Cümlesi	6
1.2.1. Alt Problemler	6
1.3. Araştırmanın Sayıltıları	8
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.5. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	9
1.6. Araştırmada Yer Alan Temel Kavramların Tanımlanması	9
1.6.1. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR).....	10
1.6.2. Yılmazlık (Resilience).....	10
II. BÖLÜM	12
2. Kuramsal Temel ve İlgili Araştırmalar.....	12
2.1. Araştırmanın Kuramsal Temelleri	12
2.1.1. Okul Öncesi Eğitim	12
2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları	13
2.1.3. Okul Öncesi Eğitiminin Temel İlkeleri	13
2.1.4. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR).....	15

2.1.4.1. Ebeveyn Kabul Red Teorisi Sıcaklık Boyutu	18
2.1.4.2. Ebeveyn Kabul Red Teorisinin Kişilik Alt Teorisi.....	21
2.1.4.3. Ebeveyn Kabul Red Teorisinin Başetme Alt Teorisi.....	23
2.1.4.4. Ebeveyn Kabul Red Teorisinin Sosyokültürel Sistemler Alt Teorisi	25
2.1.5. Başa Çıkabilme, Yılmazlık (Resilience)	26
2.2. İlgili Araştırmalar.....	29
2.2.1. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	29
2.2.2. Ebeveyn Kabul Red Kuramı İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	34
2.2.3. Yılmazlık Kavramı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	39
2.2.4. Yılmazlık Kavramı İle İlgili YurtdışındaYapılan Araştırmalar.....	44
III. BÖLÜM	49
3. Yöntem	49
3.1. Araştırmanın Modeli.....	49
3.2. Evren	50
3.2.1. Örneklem	50
3.3. Veri Toplama Araçları	53
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	53
3.3.2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Anne-Baba Kısa Form)	53
3.3.3. Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği.....	55
3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	55
3.5. Verilerin Analizi	56
IV. BÖLÜM.....	60
4. Bulgular	60
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	60
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	68
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	81
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	94

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	95
V. BÖLÜM	99
5.1. Sonuç ve Tartışma	99
5.1.1. Çocukların Yılmazlıkları Üzerinde Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Annelerinin Yaşı ve Öğrenim Durumları ve Babalarının Yaşı ve Öğrenim Durumları Değişkenlerinin Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	99
5.1.2. Annelerin Kabul Red Düzeyleri Üzerinde Çocuklarının Yaşı, Cinsiyeti, Kardeş Sayısı, Kendi Yaşları ve Öğrenim Durumları Değişkenlerinin Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma	102
5.1.3. Babaların Kabul Red Düzeyleri Üzerinde Çocuklarının Yaşı, Cinsiyeti, Kardeş Sayısı, Kendi Yaşları ve Öğrenim Durumları Değişkenlerinin Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma	106
5.1.4. Anne ve Babaların Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Yılmazlıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	111
5.1.5. Anne ve Babaların Kabul Red Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma	112
5.2. Öneriler.....	115
KAYNAKÇA	116
ÖZGEÇMİŞ.....	138

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Çocuklara ait demografik bilgiler	52
Tablo 3.2. Aileye ait demografik bilgiler	53
Tablo 3.3. Verilerin dağılımına yönelik yapılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri	58
Tablo 4.1. Çocuğun yaş değişkeninin yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	61
Tablo 4.2. Çocuğun cinsiyet değişkeninin yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları	61
Tablo 4.3. Çocuğun kardeş sayısı değişkeninin yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları	62
Tablo 4.4. Annenin yaş değişkeninin çocukların yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	62
Tablo 4.5. Baba yaş değişkenine göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	63
Tablo 4.6. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlık ölçeği puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	63
Tablo 4.7. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	64
Tablo 4.8. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	65
Tablo 4.9. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	65
Tablo 4.10. Baba öğrenim durumuna göre yılmazlık ölçeği puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	66
Tablo 4.11. Baba öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	67
Tablo 4.12. Baba öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	67

Tablo 4.13. Baba öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları.....	68
Tablo 4.14. Çocuğun yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	69
Tablo 4.15. Çocuğun cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	70
Tablo 4.16. Çocuğun kardeş sayısı değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	71
Tablo 4.17. Annenin yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	72
Tablo 4.18. Annenin yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form düşmanlık saldırganlık alt boyutu puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	73
Tablo 4.19. Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	75
Tablo 4.20. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Sıcaklık-sevgi alt boyutu).....	76
Tablo 4.21. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Düşmanlık-saldırganlık alt boyutu).....	77
Tablo 4.22. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (İlgisizlik ihmal alt boyutu).....	78
Tablo 4.23. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Farklılaşmamış red alt boyutu).....	79
Tablo 4.24. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Kabul-RedToplam).....	80
Tablo 4.25. Çocuğun yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	81
Tablo 4.26. Çocuğun cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları.....	82
Tablo 4.27. Çocuğun kardeş sayısı değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	84
Tablo 4.28. Babanın yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	85

Tablo 4.29. Babanın yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form düşmanlık saldırganlık alt boyutu puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	87
Tablo 4.30. Babanın yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form kabul-red toplam puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları	88
Tablo 4.31. Baba öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları.....	90
Tablo 4.32. Baba öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Sıcaklık sevgi alt boyutu).....	91
Tablo 4.33. Baba öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (İlgisizlik ihmal alt boyutu).....	92
Tablo 4.34. Baba öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Farklılaşmamış red alt boyutu).....	93
Tablo 4.35. Çocuğun yılmazlığı ile anne kabul-red arasındaki ilişki.....	94
Tablo 4.36. Çocuğun yılmazlığı ile baba kabul-red arasındaki ilişki.....	95
Tablo 4.37. Anne kabul-red ve baba kabul-red arasındaki ilişki.....	96

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Ebeveyn kabul-red teorisi	19
Şekil 2.2. Bağlılık/bağımsızlık	23
Şekil 2.3. Sosyokültürel sistemler modeli	25
Şekil 2.4. Ekolojik çerçeve	26

KISALTMALAR DİZİNİ

EKAR: Ebeveyn Kabul Red Teoremi

EKRÖ: Ebeveyn Kabul Red Ölçeği

EÇYÖ: Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği

PARQ: Parental Acceptance Rejection Questionnaire (Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği)

PARTheory: Ebeveyn Kabul Red Teorisi

Anne PARQ: Ebeveyn Kabul Red Ölçeği-Anne Form

Baba PARQ: Ebeveyn Kabul Red Ölçeği-Baba Form

ÖZET

5-6 YAŞ GRUBUNDA ÇOCUĞU OLAN ANNE BABALARIN KABUL-RED DÜZEYLERİ İLE ÇOCUKLARIN YILMAZLIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Balaban, Sezgin

Yüksek Lisans Tezi

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üyesi Türker Sezer

Ağustos-2020, xiv + 141 sayfa

Bu araştırmada, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların ebeveynlerinin, çocuklarını kabul-reddi ile çocukların yılmazlıkları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. 2018-2019 eğitim öğretim yılında, Zonguldak İli Karadeniz Ereğli İlçesi resmi bağımsız anaokulu ve anasınıflarında bulunan, 5-6 yaşındaki çocuklar ve ebeveynleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Toplamda 290 çocuk (124 kız ve 166 erkek) ve anne-babasının dahil olduğu çalışma, ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) (Anne ve Baba Kısa Form) ve Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeğidir (ECYÖ). Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kardeş sayılarının çocukların yılmazlıkları üzerinde etkisinin olmadığı, çocukların yılmazlık düzeylerinin anne ve baba yaş değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgunun aksine çocukların yılmazlıklarının annelerinin ve babalarının öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılan annelerin sıcaklık-sevgi düzeyinin sahip oldukları

çocukların yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Annelerin sıcaklık/sevgi düzeyi, düşmanlık/saldırganlık düzeyi, ilgisizlik/ihmal düzeyi, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-red düzeyi sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre farklılaşmamıştır. Anne ve babaların ebeveyn kabul red alt boyut puanlarının anne ve baba öğrenim durumuna göre farklılaştığı görülmüştür. Son olarak, ebeveynlerin kabul-redleri ile çocukların yılmazlıkları arasında ilişki bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn kabul-red, yılmazlık, okul öncesi dönem, 5-6 yaş grubu çocuklar

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ACCEPTANCE- REJECTION LEVELS OF PARENTS WITH 5-6 YEARS OLD CHILDREN AND RESILIENCE OF CHILDREN

Balaban, Sezgin

M.Sc. Thesis

Primary Education Department

Department of Pre-School Education

Supervisor: Asts. Prof. Türker Sezer

August-2020, xiv + 141 pages

In this research, examined the relationship between acceptance and rejection levels of children with 5-6 years old parents and resilience of children. The scope of this research was parents with 5-6 years old children who had been attending preschool in Karadeniz Ereğli in the 2018-2019 academic year. A total of 290 (124 girls, 166 boys) children and their parents were included into this research and it is the correlational survey model. The scales used in this research are Personal Information Form, Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) Mother and Father Short Form and Early Childhood Resilience Scale (ECRS). According to the results, it was concluded that the age, gender and number of siblings of the children who participated in the study had no effect on the resilience of children. Moreover, the resilience levels of the children did not differ according to the age variable of the parents. In addition, it was concluded that the resilience of children differed significantly according to the education level of their mothers and fathers. It was deduced that the mothers' warmth/affection level differed significantly according to the age of the children. It was concluded that mothers' warmth/affection level, hostility/aggression level, indifference/neglect level, undifferentiated/rejection level and total acceptance-rejection level did not differ according to the gender of their children. Parental acceptance-rejection subscale scores of

mothers and fathers has differed according to the education level of the mothers and fathers. Finally, it has been identified there is no any significant relationship between resilience of children and parental acceptance-rejection.

Keywords: Parental acceptance-rejection, resilience, early childhood, 5-6 years old children.

I. BÖLÜM

1. Giriş

Anne ve baba çocuğun hayatında ki en önemli figürlerdir (Lamb ve Lewis, 2011). Çocuk için vazgeçilmez öneme sahip aile toplumun temel taşı ve çekirdeğidir. İnsanoğlunun var olduğu günden beri varolan aile toplumsal bir kurumdur. Toplumsal dönüşümle birlikte ailenin de birçok işlevi ve özelliği zaman içerisinde değişmiştir. Ancak ailenin, çocuk yapma, sevgi, koruma, büyütmeye, yetiştirme, ahlaki eğitim, toplumsallaştırma ve kişisel gelişim gibi işlevleri değişmeden günümüze kadar süregelmektedir. Ailenin en önemli özelliği olan insan neslinin korunması ve devamının sağlanması özellikleri artan bir önemle işlevini sürdürmektedir (Erzurum ve Kır, 2011). Aile ortamında dünyaya gelen çocuğun gelişiminde ilk ve en uzun süreli yer alan yetişkinler yine ebeveynleri olmaktadır. Diğer birçok türe göre insan yavrusu olan çocuk, bağımsız bir hale gelene dek uzun yıllar bakıma ve öğretime ihtiyaç duyar. Bu süreç içerisinde çocukların ebeveynleri ve kardeşleriyle kurdukları ilişki ve bağlar daha sonraki zamanlarda hayatlarına girecek olan komşuluk ve okul arkadaşlıkları gibi ilişkilerine model olacaktır. Ayrıca, çocukların aile içinde ebeveynleri ve kardeşleriyle yaşadıkları ilk çatışmalar (disiplin, tartışma, işbirliği) onlar için çok önemli deneyimler olup, daha sonraki yaşantılarına ders olarak aktarılacaktır (Berk, 2009).

Çocuk bir aile ortamında dünyaya gelip bebeklik dönemini geçer ve devamında ilk çocukluk dönemi ile beraber okul süreci ve öğrenciliğe geçiş yapar. Okul öncesi eğitime geçiş olarak adlandırılan bu dönem çocuklar, aileleri ve öğretmenleri için önemli gelişimsel bir kilometre taşıdır (McIntyre, Eckert, Fiese, DiGennaro ve Wildenger, 2007; Copple,

Bredekamp, 2009). Okul öncesi döneme denk gelen bu zaman dilimine bakıldığında, çocukların iyi yetişmelerinde okul tek başına yeterli değildir görüşü öne çıkmaktadır. Çocukların başarılı olabilmesi için çocuk ile ilgili herkesin rolünün ve öneminin bilinmesi gerektiği vurgulanmakta ve bu bağlamda çocukların başarılı olmalarında önemli bir yeri olan ana babaların çocuklara olan etkilerinin iyi bilinmesinde büyük yararlar olduğu anlaşılmaktadır (Düzgün, 2006). Bir araştırmada ulaşılan sonuca göre, çocuğun evi ile okulu arasında kurulan güçlü bağlar çocuğun gelişimsel fırsatlarını güçlü bir biçimde teşvik etmektedir (Jones, White, Aeby ve Benson, 1997).

Ailenin çocuklar üzerindeki etkilerini araştıran çalışmaların bulguları incelendiğinde, ebeveyn tutumları ve stillerinin çocukların akademik başarılarını (Düzgün, 2002), davranış problemlerini (Wood, Cowan ve Baker, 2002; Wang, 2009; Derman ve Başal, 2013; Lila, Garcia ve Gracia, 2007; Meadows, McLanahan, Brooks-Gunn, 2007; Wang ve Zhou, 2015), benliklerini (Barber, 1992; Düzgün, 2002), psikolojik durumlarını (Oyefeso ve Adegoke, 1992) anne-çocuk ilişkisini (Yetkin ve Aksoy, 2019), çocukların psikolojik uyumlarını (Lila, Garcia ve Gracia, 2007), sosyal yetkinliklerini (Kim, Han ve McCubbin, 2007), sosyal becerilerini (Webster, Low, Siller, ve Hackett, 2013) ve hatta okula devam etme sürelerini (Balat, 2005) etkilediği görülmektedir.

Diğer bir yandan, aile tutumlarının çocuğun üzerindeki etkilerine baktığımızda, çocuğun kişiliğini geliştirme ve değiştirme hususunda etkili olduğunu görmekteyiz. Çocuk anne ve babasını izler, onları taklit eder, onları model alarak büyür ve gelişir (Kaya, 2007). Anne baba tutumlarının etkilendiği durumlar ise, anne-babanın öğrenim düzeyi ve mesleği, çocuğun doğum sırası ve kardeş sayısı ile ailede yaşayan diğer bireylerin varlığı olarak ifade edilmektedir (Özyürek ve Şahin, 2005). Benzer bulgulardan bahseden Şanlı ve Öztürk'ün çalışmalarında, çocuk doğduğu günden itibaren içinde bulunduğu ailenin inançları, değerleri, gelenekleri, tutumları ve uygulamalarından sürekli olarak etkilenir, bunlarla beraber yoğrulur, büyür ve gelişir denmektedir (Şanlı ve Öztürk, 2015). Çocuğun

sosyalizasyonu ile ilgili yapılan çalışmalarda, bireyler ilk sosyal ilişkilerini aile içerisinde kurar, yaşam deneyimlerini, cinsel kimliklerini kısacası kişiliğini oluşturan ana elementleri oluşturmada ailelerinden aldıkları temel bilgileri kullanırlar denmektedir. Ayrıca aile içinde anne babanın yanısıra, büyükanne, büyükbaba gibi figürler de çocuğun sosyalizasyonunda önemli bir yere sahiptir (Carlson ve Grossbart, 1988; Maccoby, 1994; Okçay, 1992).

Yukarıda verilen çeşitli tespit ve araştırma sonuçları özetlendiğinde, çocuğun hayatında ailenin yeri ve önemi vazgeçilmez olup çocuğun hayatını şekillendiren en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere çocuğun ebeveyni ile kurduğu ruhsal ve fiziksel ilişkinin önemi yadsınamaz. Bu kapsamda karşımıza çıkan ebeveyn kabul-red teorisi, çocuk ve ebeveyni arasında var olan ilişkiyi incelemektedir. Ebeveyn kabul-red teorisi Ronald P. Rohner (1975,1986) tarafından geliştirilmiş ve birçok araştırma ve çalışmaya referans olmaktadır (bkz., Erkan ve Toran, 2004; Önder ve Gülay, 2007; Rohner ve Britner, 2002; Özbey, 2010; Batum ve Öktem, 2011; Bircan ve Erdem, 2011; Gülay, 2011; Yıldız ve Dağ, 2012; Ogelman ve Çabuk, 2013; Can ve Aksel, 2016; Kaytez ve Durualp, 2016; Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer ve Yılmaz, 2016; Dedeler, Akün ve Batıgün, 2017; Çetin, 2018; Rohner, 1998; Ansari, 2002; Khaleque ve Rohner, 2002; Cournoyer, Sethi ve Cordero, 2005; Hughes, Blom, Rohner ve Britner, 2005; Parmar ve Rohner, 2005; Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005; Ronald, Khaleque, Riaz, Khan, Sadeque ve Laukkala, 2005; Kazarian, Moghnie ve Martin, 2010; Khaleque ve Rohner, 2012; Bernet, Gregory, Reay ve Rohner, 2018).

Teori, tüm dünyadaki ebeveynlerin çocuklarını kabul etmelerini veya reddetmelerini psikolojik, çevresel ve bakım sistemleri koşullarında inceleyen bir sosyalizasyon kuramıdır. Aynı zamanda kuramda, ebeveyn tarafından reddedilme veya kabullenilmenin nedenleri, sonuçları ve konuyla ilgili değişkenler araştırılmakta; çocuğun sosyalizasyon yaşantıları kişiliğiyle birlikte ele alınıp sosyokültürel süreçlerle ilişkisi kurulmaktadır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012). Gander ve Gardiner'in Çocuk ve Ergen Gelişimi adlı kitaplarında, ebeveyn kabul red kuramı, sıcak (kabul edici ya da onaylayıcı) ve düşmanca

(reddedici ya da onaylamayıcı) olabilen anne baba davranışları olarak yer bulur. Devamında ise, ebeveyn ve çocuk arasında inşa edilen sıcak bir ilişki çocuğun sorumluluk sahibi ve özdenetime haiz bir kişilik geliştirmesine yardım ederken, tersi durumda düşmanca ilişki kurulan çocuk ve anne-baba arasında saldırganlığın desteklendiği ilişki türü hakim olmaktadır (Gander ve Gardiner, 1993). Ebeveyn kabul kavramı, anne-baba ve çocuk arasında var olan sıcaklık, şefkat, bakım, ilgi, destek gibi durumlar ile kendini gösterirken, tüm bunları karşılayan sevgi ile tanımlanabilir. Ebeveyni tarafından kabul gören çocuk sevilen çocuktur denebilir. Ebeveyn reddine bakıldığında ise, bu duygu ve davranışların olamadığı veya belirgin şekilde esirgendiği, bunun yanı sıra, çocuğu inciten çeşitli fiziksel veya psikolojik davranış veya duyguların sergilenmesi olarak tanımlanmaktadır (Rohner, 1980).

Birçok araştırma sonucu ile, ebeveynleri tarafından yüksek düzeyli kabul gören (sevilme, şefkat, sıcaklık ve ilgi görme, desteklenme) çocukların psikolojik ve sosyal gelişimleri sağlıklı devam ettiği ortaya konmuştur (bkz., Ansari, 2002; Sethi ve Cordero, 2005; Parmar ve Rohner, 2005; Ronald, Khaleque, Riaz, Khan, Sadeque ve Laukkala, 2005; Önder ve Gülay, 2007; Özbey, 2010; Batum ve Öktem, 2011; Bircan ve Erdem, 2011; Gülay, 2011; Ogelman ve Çabuk, 2013; Can ve Aksel, 2016; Cournoyer, Kazarian, Moghnie ve Martin, 2010).

Yukarıdaki sonucu destekleyen bazı araştırma sonuçlarına (Önder ve Gülay, 2007; Gülay, 2011; Ural, Güven, Azkeskin, Sezer, Yılmaz, Akşin ve Bayındır, 2015) bakılacak olursa; örneğin Önder ve Gülay'ın yaptığı bir araştırmaya göre, kabul edici, sıcak ilişkilerin kurulduğu ailelerden gelen çocuklar, arkadaşları arasında, reddedilen, ihmal edilen akranlarına göre daha çok empati becerisine sahip olarak değerlendirilmektedirler (Önder ve Gülay, 2007). Yine Gülay'ın bir çalışmasından çıkan sonuca göre, anne ve babaların çocuklarına yönelik sıcaklık- sevgi, düşmanlık saldırganlık, ilgisizlik-ihmal ve ayırttırılmamış red düzeylerinin çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerinde anlamlı yordayıcı rolünün olduğu ve anne-babaların çocuklarına yönelik olumlu tutumlar

geliştirmeleri ve çocuklarıyla sağlıklı iletişim kurmalarının önemi vurgulanmaktadır (Gülay, 2011). Bir diğer araştırmaya göre, genel olarak kabul düzeyi arttıkça annelerin de sosyal davranış denetim düzeylerinin doğru orantılı olarak arttığı görülmüştür (Ural vd., 2015).

Ayrıca, Ebeveyn Kabul-Red Teorisi, reddedilen bazı çocukların ebeveyn düşmanlığı /saldırganlığı, ilgisizlik/ihmal veya farklılaşmamış red ile diğerlerinden daha etkin bir şekilde başa çıkma becerisi ile ilgili önemli kişisel ve durumsal faktörleri belirlemeye çalışır (Rohner, 1980). Bu hususta karşımıza çıkan yılmazlık özelliği, bireylerin öğrenme, büyüme ve gelişimini önemli ölçüde etkilediği kanıtlanmış çok yönlü bir gerçekliktir. Yılmazlık (Resilience), olumsuz koşullara olumlu adaptasyon geliştirme anlamına gelmekte olup (Sattler ve Font, 2018), sıkıntı ve zor koşullara rağmen başarılı olan çocuklara ise güçlükleri yenme yeteneği olan, dayanıklı, yılmaz manasına gelen ‘Resilient’ denmiştir (Zolkoski ve Bullock, 2012). Bir çocuğun gelişim yıllarında desteklenen yılmazlığı sayesinde zorluklara karşı başarı elde edebilmesi sağlanmaktadır. Yılmazlığın literatürde konumlandırılmasına bakıldığında kişisel özelliklere, bakıcı ile olan ilişkilere, psikososyal ve sosyo-kültürel çevreye bağlı dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumlar ise karmaşık ve çok yönlü olarak düşünülmektedir. Yılmazlık üzerine yapılan araştırmalarda içsel faktörler, bireysel özellikler, biyolojik ve psikolojik faktörler olup, dışsal faktörler ise; aile, arkadaşlar, okul ve diğer topluluk kuruluşları üzerine odaklanmıştır (Nolan, Taket ve Stagnitti, 2014).

Çocuklara karşı yapılan kötü muamele, çocukluk, ergenlik ve yaşam boyu bozulma ile devam eden büyük bir problem olarak düşünülebilir. Kötü muamele kavramını açmak gerekirse, fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal gibi alt başlıkları görülecektir. Her yıl dünya çapında milyonlarca çocuğun istismar ve ihmale uğradığı hesaplanmaktadır. Çocuk yaşlarda kötü muamele görmenin, acı çekmenin yıkıcı sonuçları olmaktadır. Çocuklara kötü muamelenin çocukların hayatlarını kaybetmeleri ve sakat kalmaları gibi çok ciddi sonuçları ile birlikte zayıf akademik performans, zihinsel sağlık

sorunları, fiziksel sağlık sorunları, saldırganlık suçu, şiddet, intihar davranışı ve azalan yaşam kalitesi gibi diğer sonuçları da vardır (Chartier, vd., 2007; Enns, vd., 2006; Gilbert, vd., 2009; Scott, vd., 2010).

Tüm bu bilgiler ışığında yola çıkılan araştırma ile ebeveynin çocuklarını kabul-reddi ve çocukların yılmazlıkları ile olan ilişkilerinin bazı değişkenlere göre(cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, anne-baba öğrenim durumu) incelendiği bu çalışmada literatüre katkı sağlama hedeflenmektedir. Ortaya çıkan bulgular neticesinde yapılan analizler ile çocukların yılmazlıklarının ebeveyn kabul-reddinden nasıl etkilendiği belirlenerek, ilgili literatür ile tartışılmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim dönemindeki 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin (anne-baba) kabul- redleri ile çocukların yılmazlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.2. Problem Cümlesi

Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar ile anne babaları arasında gerçekleşen kabul-red ilişkilerinin, çocukların yılmazlıkları ile ilişkisi var mıdır?

1.2.1. Alt Problemler

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim dönemindeki 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin (anne-baba) kabul- redleri ile çocukların yılmazlıkları (algıları) arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Çalışma grubunda yer alan çocukların yılmazlıkları;
  - a) cinsiyetlerine,
  - b) yaşlarına
  - c) kardeş sayılarına,
  - d) annelerinin yaşına ve öğrenim durumlarına
  - e) babalarının yaşına ve öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Çalışma grubunda yer alan annelerin kabul red düzeyleri;
  - a) çocuklarının yaşına,
  - b) cinsiyetine ve kardeş sayısına
  - c) kendi yaşlarına ve
  - d) öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Çalışma grubunda yer alan babaların kabul red düzeyleri;
  - a) çocuklarının yaşına,
  - b) cinsiyetine ve kardeş sayısına
  - c) kendi yaşlarına ve
  - d) öğrenim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

4. Çalışma grubunda yer alan anne ve babaların kabul red düzeyleri ile çocuklarının yılmazlıkları arasında ilişki var mıdır?
5. Araştırmaya katılan annelerin kabul red düzeyleri ile babaların kabul red düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmanın dayandığı başlıca sayıltılar aşağıdaki gibidir.

- Araştırma genelinde uygulanan ölçeklerden ilki olan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne-Kısa Form çocukların anneleri, bir diğeri Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği BabaKısa Form çocukların babaları ve son olarak Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur, tüm katılımcıların sorulara doğru ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2018-2019 eğitim öğretim yılı, Zonguldak İli Karadeniz Ereğli İlçesinde okul öncesi eğitime devam eden ve 5-6 yaş grubunda bulunan 290 çocuk ve bu çocukların anne-babaları ve bu araştırmada kullanılan ölçme araçları ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Ebeveyn kabul-red teorisi ve yılmazlık hususunda ülkemiz alanyazını incelendiğinde bu konularda yapılan çalışmaların olduğu (bkz., Erkan ve Toran, 2004; Önder ve Gülay, 2007; Özbey, 2010; Batum ve Öktem, 2011; Bircan ve Erdem, 2011; Gülay, 2011; Yıldız ve Dağ, 2012; Ogelman ve Çabuk, 2013; Can ve Aksel, 2016; Kaytez ve Durualp, 2016; Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer ve Yılmaz, 2016; Dedeler, Akün ve Batıgün, 2017; Çetin, 2018) görülmektedir.

Literatür taramasında görüldüğü üzere, bu araştırmaların ebeveyn kabul-red ve yılmazlık ile farklı bir takım kavramlar (ebeveyn tutumları ve stillerinin çocukların akademik başarıları ile ilişkisi, davranış problemleri, okula devam etme süreleri, çocukların psikolojik durumları, anne-çocuk ilişkisi, çocukların psikolojik uyumları, çocukların sosyal yetkinlikleri, çocukların sosyal becerileri, benlik kavramı vb.) arasında olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda doğrudan ebeveyn kabul-red ve yılmazlık arasında yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma bu açığı kapatma hususunda bir çalışma olup bundan sonra yapılacak yeni araştırmalara yol açacağı düşünülmektedir.

Araştırma, anne-baba kabul-red davranışlarını çalışmada varolan değişkenler açısından ortaya koyacak ve çocuğun yılmazlığı ile olan ilişkisini inceleyerek bu anlamda ebeveynler ve öğretmenler için bir farkındalık oluşmasına yardımcı olacaktır.

1.6. Araştırmada Yer Alan Temel Kavramların Tanımlanması

Bu araştırmada yer alan ebeveyn kabul red kuramı ve yılmazlık gibi temel kavramlar ve bunlara ait alt boyut ve diğer açıklamalar bu bölümde yapılmıştır.

1.6.1. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR)

Araştırmanın üzerine kurulduğu iki ana başlıktan ilki olan Ebeveyn Kabul Red Teorisi, Ronald P. Rohner (1975, 1986) tarafından geliştirilen bir sosyalizasyon kuramıdır. Ebeveyn kabul red teorisi, kişinin çocukluk yıllarında algıladığı ebeveyn kabul-reddinin nasıl oluştuğunu anlamaya ve açıklamaya çalışır, ayrıca çocuk ve yetişkinlerin duygusal, bilişsel ve davranışsal gelişim alanları üzerine olası sonuçlarını da açıklamaya çalışmaktadır.

1.6.2. Yılmazlık (Resilience)

Yılmazlık (resilience) en sade ve özet biçimi ile ifade eden tanımla, “zorlu koşullar altında gerçekleşen normal gelişim” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer tanıma göre ise, yılmazlığın gelişimsel bir süreç olduğu ifade edilerek, çocukların yaşadığı birçok sıkıntıya rağmen olumlu uyum gösterme hali olarak tanımlanmıştır (Gutman, 2008). Yılmazlık, sıkıntılı durumlarda olumlu adaptasyon kalıplarıyla ilgili birçok kavramı kapsayan geniş bir kavramsal şemsiyedir (Masten ve Obradovic, 2006).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temel ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmada yer alan kuramsal temellerin açıklamaları ve ebeveyn kabul red teoremi ve yılmazlık kavramına ait yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalardan örnekler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Kuramsal Temelleri

Bu bölümde araştırmanın temelini oluşturan kavramlar olan Ebeveyn Kabul Red Kuramı ve alt başlıkları olan Kişilik Alt Teorisi, Başetme Alt Teorisi, Sosyokültürel Sistemler Alt Teorisi ayrıca, başa çıkabilme, yılmazlık kavramı (resilience), okul öncesi eğitim, amaçları ve ilkeleri üzerinde durulmaktadır.

2.1.1. Okul Öncesi Eğitim

Tüm dünyada 0-6 yaş arası zorunlu-örgün eğitim öncesi yaş aralığını kapsayan dönem, insan yaşamında çok önemli gelişimlerin yaşandığı bir çok kritik dönemi de içinde barındıran zaman dilimidir. Yaşamın sonraki yıllarında her bakımdan sağlıklı ve olgunluğa erişen bir birey haline gelebilmek için 0-6 yaş aralığı çok iyi değerlendirilmelidir. İşte tam

da burada devreye giren her bakımdan yetkin ve dengeli okul öncesi eğitimidir. Sevinç'in (2005) ifadesine göre, okul öncesi eğitim tesadüflere bırakılamayacak kadar mühim, bilimsel ve sistematik bir organizasyon ile yönlendirilmesi gereken ve tüm eğitim sisteminin en önemli bölümünü oluşturan kısımdır.

Okul öncesi eğitim; doğumdan zorunlu eğitim yaşına kadar olan sürede, çocukların gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önüne alınarak fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerinin zengin çevre uyarıcılarıyla desteklendiği, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli eğitim sürecidir (MEB, 2016, s.12).

2.1.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi eğitim veya erken çocukluk eğitimi tanımlarına yukarıdaki bölümlerden ulaşabiliriz, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında (2013) yer alan okul öncesi eğitimin amaçları; çocukların beden, zihin ve duyu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilkokula hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlama olarak sıralanmıştır(MEB, 2013, s.9).

2.1.3. Okul Öncesi Eğitiminin Temel İlkeleri

Okul öncesi dönem yaşamın temelidir. Bu dönemde öğrenme hızı çok yüksektir. Her yaş grubunun genel gelişim özellikleri, o yaş grubundaki tüm çocuklar için ortaktır; ancak

her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır. Okul öncesi eğitimi bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler şunlardır(MEB, 2013, s.11):

- *Okul öncesi eğitimi çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.*
- *Okul öncesi eğitimi çocuğun motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, öz bakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilkokula hazırlamalıdır.*
- *Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.*
- *Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.*
- *Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.*
- *Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.*
- *Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir.*
- *Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır.*
- *Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bütün etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.*
- *Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.*

- *Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinimduyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve yetişkinin güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.*
- *Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.*
- *Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.*
- *Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.*
- *Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.*
- *Okul öncesi eğitimin süreçleriyle rehberlik hizmetleri bütünleştirilmelidir.*
- *Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitimi programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.*
- *Değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak.*

2.1.4. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR)

Ebeveyn kabul redteorisi Ronald P. Rohner (1975, 1986) tarafından geliştirilen bir sosyalizasyon kuramıdır. Ebeveyn kabul red kuramı, kişinin çocukluk yıllarında algıladığı ebeveyn kabul-reddinin nasıl oluştuğunu anlamaya ve açıklamaya çalışır, ayrıca çocuk ve yetişkinlerin duygusal, bilişsel ve davranışsal gelişim alanları üzerine olası sonuçlarını da açıklamaya çalışmaktadır. Ebeveyn kabul red kuramını açıklarken üzerinde durulması

gereken bir diğ er önemli husus ise, dünyadaki tüm insanların din, dil, ırk, coğrafi bölge, kültürel farklılıklar, fiziksel özellikler ve cinsiyet gibi özelliklerinden bağımsız olarak çevrelerinde bulunan ve onlar için önemli olan kişilerden sıcaklık hissi duymaya ihtiyaçları olduğu temel varsayımına dayanır (Rohner, 1986).

Ronald P. Rohner geliştirdiği ebeveyn kabul red kuramının dünyanın çeşitli bölgelerinde işlerliğini kanıtlamak adına birçok ölçek geliştirmiştir, geliştirilen bu ölçeklerle dünyanın çok çeşitli bölgelerinde 200’den fazla ebeveyn kabul red çalışması yapılmıştır (Khaleque ve Rohner, 2001). Ayrıca Ebeveyn Kabul Red Kuramı, Rohner tarafından dünya çapında çocuklar ve yetişkinler üzerinde klinik olmayan çalışmalarda analiz aracı olarak kullanılmıştır. Rohner’in Ebeveyn Kabul Red Kuramı, eşi benzeri olmayan bir görüş değildir fakat bütünsel bir yaklaşımı benimseyen herhangi bir kültür veya toplumsal bağlamda insanlara uygulanabilecek, temel süreçleri ele alan, iyi organize edilmiş bir bütündür. Rohner  ncelikle Ebeveyn Kabul Red Kuramını tartışarak yola çıkar ve devamında sırasıyla yaklaşımın varsayımları ortaya koyar, terimleri tanımlar, ebeveynliğin sıcaklık boyutuna dair bir model sunar, yaklaşımın fenomenolojik olduğunu belirtir ve son olarak çalışmaların yapıldığı parametreleri belirtir. Onun tüm bu çalışmaları yaparken ve teoriyi geliştirirken ki amacı, bilimsel olarak türetilmiş davranış ilkelerinin ampirik olarak belirli koşullar altında insan türü üzerinde genelleme için kullanılabileceğini göstermektir (Dager ve Rohner, 1988).

Ebeveyn Kabul Red Kuramı, üç alt kategoriye ayrılmış şekilde toplamda beş soru sınıfına cevap vermeye çalışır (Khaleque ve Rohner, 2002). Bu alt kategoriler; kişilik alanı, başetme alanı ve sosyokültürel alandır.

I. Kişilik Alanı:

1. Anne-babası tarafından reddedilen çocukların akıbeti nedir? Diğer bir deyişle, anne ve babası tarafından red veya kabul gören çocuklar bu duruma nasıl cevap verirler?

2. Çocukluk yıllarında anne ve babalarından kabul veya red görmüş kişilerin yetişkinlikteki durumları nedir? Çocukluk yıllarında yaşanan durum reddedilme ise etkileri sonraki yıllarda da sürmekte midir?

II. Başetme Alanı:

3. Ebeveyları tarafından reddedilme ile yüzleşen kimi çocuk veya yetişkin bireyler nasıl oluyorda bu olumsuzluk ile aynı durumda bulunan diğer bireylere göre daha başarılı bir biçimde baş edebilmektedirler?

III. Sosyokültürel Alan:

4. Bazı anne babalar çocuklarına karşı soğuk, ilgisiz ve saldırgan özellikler gösterirken, aksine neden bazı anne babalar sıcak ve sevgi dolu olabilmektedirler? Bu durumda anne ve babaların çocuklarına yönelik olumlu ve olumsuz tutumlarının temelinde hangi psikolojik/toplumsal etmenler yer almaktadır?

5. Çocukluk yıllarında karşılaşılan kabul veya red tecrübeleri, içinde yaşanan toplumun genel durumu ve bireylerin davranış ve inançları ile ne ölçüde ilişkilidir?

Alt kategoriler ve cevap aranan 5 temel sorudan sonra Ebeveyn Kabul-Red Teorisinde ilk karşılaşılan kavram ebeveynliğin sıcaklık alt boyutudur.

2.1.4.1. Ebeveyn Kabul Red Teorisi Sıcaklık Boyutu

Ebeveyn Kabul Red Teorisi içerisinde yer alan sıcaklık boyutu, tüm insanları yakından ilgilendiren bir kavramdır çünkü herkes çocukluğunda kendisini büyüten kişi ya da kişilerden (bu kişiler çoğu zaman anne ve babadır) az ya da çok sevgi görmüştür. Bu nedenle, ebeveynliğin sıcaklık boyutu, ebeveynler ve çocukları arasındaki duygusal bağın kalitesi ve ebeveynlerin bu duyguları ifade etmek için kullandıkları fiziksel ve sözel davranışlarla ilgilidir. Sıcaklık boyutunun kapsamı içinde yer alan kavramlar; sıcaklık, şefkat, bakım, rahatlık, endişe, dikkat, destek veya tümünü basitçe kapsayan ‘sevgi’ anlamına gelen ebeveyn kabulüdür. Tüm bunların aksine baktığımızda ise, bu duygu ve davranışların yokluğu ya da önemli ölçüde çekinik olması ve çeşitli fiziksel ve psikolojik olarak incitici davranış ve duyguların yer aldığı durum ebeveyn reddi kavramı ile açıklanmaktadır (Rohner, 1986). Birçok farklı coğrafya ve kültürü kapsayan ortamlarda yapılan araştırma neticelerine göre, ebeveyn red kavramı dört ana ifade ile ortaya çıkmaktadır. Bunlar;

1. Anne-babalar çocuklarından sıcaklıklarını, sevgi ve şefkatlerini esirgeyebilirler,
2. Çocuklarına karşı düşmanlık hissedip, saldırgan davranabilirler,
3. Çocuklarına karşı kayıtsızlık içerisinde olup, onları ihmal edebilirler,
4. Çocuk, görünürde belirgin bir ihmal, saldırganlık ya da soğukluk olmadığı halde ebeveynleri tarafından sevilmediğine inanabilir (“farklılaşmamış veya ayrışmamış red”).

Bu noktada karşımıza çıkan farklılaşmamış-ayrışmamış red kavramına bakılacak olur ise,

isek, anne babaların çocuklarını ihmal ettiği veya şefkat ve ilgi göstermediğine dair açık bir davranışsal gösterge olmamasına rağmen çocuklarda bulunan ‘annem-babam beni sevmiyor, benimle ilgilenmiyor’ inancıdır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Ebeveyn Kabul-Reddine dair hazırlanan şekilde yukarıda anlatılan dört ana ifade daha açık bir şekilde görülebilir.

Şekil 2.1. Ebeveyn kabul-red teorisi (Rohner, Khaleque ve Cournoyer'den, 2005'den alıntılanmıştır).

Şekilde de görüldüğü gibi öpme, sarılma, güzel şeyler söyleme gibi davranışlar ebeveyn kabulünü tanımlayan davranışsal ifadeleridir.

Diğer bir yandan, ebeveynler düşmanlık, öfke, kırgınlıkgibi duygular ile hareket ettiklerinde ortaya çıkan davranış genellikle saldırganlık olarak adlandırılır. Ebeveyn Kabul-Red Teorisinde belirtildiği gibi saldırganlık, bir kimseye veya birşeye fiziksel veya duygusal olarak zarar verme niyeti ile yapılan davranışlardır. Şekil 2.1'de görüldüğü üzere

ebeveynler çocuklarına karşı fiziksel olarak vurarak, iterek, çimdikleyerek saldırgan olabileceği gibi aynı zamanda sözel olarak alay ederek, küfrederek, bağırarak, düşüncesizce konuşarak, küçük düşürücü konuşarak ve çocuklarını karalayıcı konuşarakta saldırganca davranmış olurlar. Buna ek olarak, ayrıca ebeveynler çocuklarına yönelik incitici, sözsüz sembolik jestler de kullanabilirler, bu durumda saldırgan davranış olarak sayılır (Rohner, 1986).

İçsel bir motive edici olarak ilgisizlik ile davranışsal bir tepki olarak karşımıza çıkan ihmal etme arasındaki bağlantı, düşmanlık ve saldırganlık arasındaki bağlantı kadar doğrudan değildir. İlgisizlikle ilgisi olmayan birçok konudan dolayı ebeveynler çocuklarını ihmal edebilir, fakat bu durum ilgisizlikten dolayı gibi görülebilir. Bu durumun aslı ise, ebeveynler çocuklarına duydukları öfke ile başa çıkabilmek için çocuklarını ihmal ederler. Ancak ihmal sadece, çocukların maddi ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması değildir; aynı zamanda ebeveynlerin, çocuklarının sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına da uygun şekilde yanıt vermemeleridir. Ebeveyn Kabul-Red Kuramına göre ihmal, anne-babanın çocuğun en temel ihtiyaçları olan fiziksel, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılayamaması ve çocuğun ilgi ve isteklerine olumlu bir dönüt vermemesidir. İhmal durumunda ebeveynin fiziksel ve psikolojik olarak ulaşılmazlığı karşımıza çıkmaktadır. Bu durumu örnekle açıklayacak olursak, ebeveyn çocuğun rahat etme, teselli edilme, yardım isteme ve dikkat edilme gibi ihtiyaçlarına çok az cevap verirler. Neticesinde çocuk kendini sevilmediğini ve reddedildiğini hisseder. Sıcak ve sevgi dolu ailelerde dahi bu durum az da olsa çocuklar tarafından tecrübe edilir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Bu nedenlerden dolayı ebeveyn kabul reddinin farkında olmak son derece önemlidir. Ebeveyn kabul reddi iki farklı bakış açısı ile tespit edilip gözlemlenebilir. Birincisi, birey tarafından algılanan ve sübjektif olarak deneyimlenen; ‘fenomenolojik bakış açısı’, diğeri ise dış bir gözlemci tarafından bildirilen; ‘davranışsal bakış açısıdır’. Her zaman olmasa da genellikle bu iki bakış açısı birbirini doğrulamaktadır. Yine de kanıtlar ve sonuçlar büyük tutarsızlıklar gösteriyor ise fenomenolojik bakış açısı yoluyla elde edilen veriler üzerinde

düşünmek gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu, bir çocuğun kendini seilmeyen hissettiği durumda (farklılaşmamış reddedilme durumunda olduğu gibi) doğrudur, ancak dış gözlemcilerin ebeveyn reddinin açık göstergelerini tespit edemediği durumlarda olabilir. Bunun tam tersi, gözlemciler tarafından birçok ebeveyn reddi gözlemlenmesine rağmen çocuk herhangi bir ihmal hissetmeyebilir. Bu durumlar çocuk istismarı ve ihmali raporlarında düzenli olarak ortaya çıkmaktadır (Rohner, 1986).

2.1.4.2. Ebeveyn Kabul Red Teorisinin Kişilik Alt Teorisi

Ebeveyn Kabul-Red Teorisi üst başlığı altında yer alan kişilik alt-teorisi, algılanan ebeveyn kabul ve reddinin başlıca sonuçlarını veya psikolojik özellikle zihinsel sağlıkla ilgili sonuçları öngörmeye ve açıklamaya çalışır. Alt teori, insanlığın evrimi boyunca insanların kendileri için en önemli olan kişilerden olumlu yanıt almak için kalıcı, biyolojik temelli duygusal ihtiyacı geliştirdiği varsayımıyla başlar. Olumlu yanıt alma, rahatlık, destek, bakım, endişelenme, tatmin etme, özlem gibi durumları içermektedir (Khaleque ve Rohner, 2012).

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı çerçevesinde ebeveynleri tarafından reddedilmiş çocukların en belirgin kişilik özellikleri kişilik alt teorisi kapsamında işlenmektedir. Ebeveyn Kabul Red Teorisinde işlenen yedi kişilik özelliği, karşımıza yedi farklı kişilik alt boyutu olarak çıkmaktadır. Bu yedi farklı kişilik alt boyutuna bakıldığında (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005);

Ebeveynleri tarafından kabul görenlerde görülen kişilik özellikleri;

1. Düşük düşmanlık ve saldırganlık duygusu
2. Bağımsızlık

3. Olumlu özgüven
4. Olumlu öz-yeterlik
5. Duygusal istikrar
6. Duygusal tutarlılık
7. Olumlu dünya görüşü

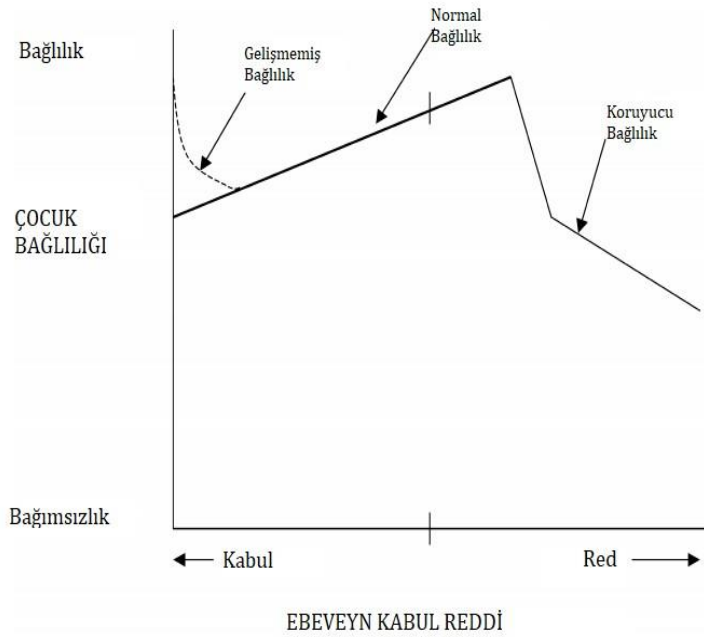
Ebeveynleri tarafından reddedilenlerde görülen kişilik özellikleri (Rohner, 1999);

1. Bağımlılık veya savunucu bağımsızlık (yaşanılan reddedilmenin derecesine ve biçimine bağlı olarak)
2. Duygusal tepkisizlik (duyarsızlık)
3. Düşmanlık, saldırganlık, pasif saldırganlık veya düşmanlık veya saldırganlığın denetimiyle ilgili sorunlar
4. Olumsuz öz-saygı
5. Olumsuz öz-yeterlik
6. Duygusal tutarsızlık
7. Olumsuz dünya görüşü

Ebeveyn Kabul-Red Kuramına göre ebeveynleri tarafından reddedilen kişiler, negatif bir dünya görüşü geliştirirler. Diğer insanların ve dünyanın tehlikeli olduğunu ve dünyanın barışçıl yaşamak için uygun bir yer olmadığına inanırlar (Rohner 1986, 1999). Teoride, bu yedi eğilim, bir psikolojik uyum veya uyumsuzluk endeksi veya genel bir ölçü oluşturmak için toplanır.

Kişilik alt teorisine göre reddedilen bireylerin güvensiz ve endişeli oldukları sıklıkla gözlenmektedir. Bu kişiler tarafından yaşadıkları güvensizliği ve endişe duygularını hafifletmek, ihtiyaçlarını tatmin etmek ve olumlu geri dönüt almak için girişimlerde bulunurlar. Yani, aşağıdaki şekilde de görüleceği gibi daha bağımlı olma eğilimi gösterirler.

Kişilik alt teorisinde geçen bağımlılık (dependence) terimi, duygusal, (araçsal ya da göreve yönelik) destek, bakım, rahatlık, dikkat, beslenme ve bağlanma davranışlarından kaynaklanan benzer davranışlar için içsel ve psikolojik olarak hissedilen istek ya da özlemi ifade eder (Rohner, 1986).

Şekil 2.2. Bağımlılık/bağımsızlık (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005'ten alıntılanmıştır)

2.1.4.3. Ebeveyn Kabul Red Teorisinin Başetme Alt Teorisi

Ebeveyn Kabul Red Teorisi içinde yer alan başetme alt teorisi, reddedilen bazı bireylerin, reddedilen çoğu kişide olduğu gibi olumsuz zihinsel sağlık sorunlarına maruz kalmadan, reddedilmenin aşındırıcı etkisine dayanabilecek şekilde hayatlarına devam edebilmeleri ile ilgilenmektedir. İşin özünde, başetme kuramının hedef kitlesi, ağır bir

şekilde aileleri tarafından reddedildiği halde duygusal ve genel olarak ruh sağlıkları iyi olan ‘duygusal başedicilerlerdir’. Bu grupta yer alan kişiler reddedilmenin tüm yıkıcı etkilerine karşı bir şekilde karşı koyup, herhangi bir şekilde kötü etkilenmeyen kişilerdir (Rohner, Khaleque, Cournoyer, 2012).

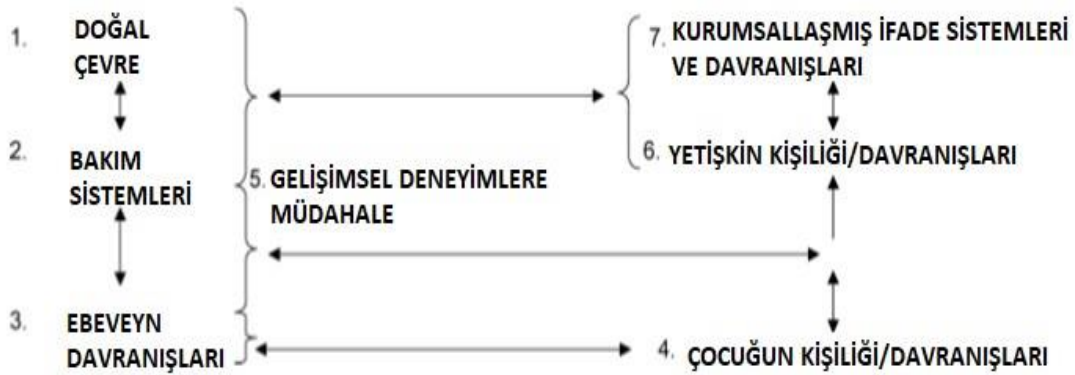
Bir diğer grup ise, ‘araçsal başediciler’ olup, bu grupta yer alan bireyler mesleki olarak reddetmekten etkilenmeyip başarılı olanlar fakat duygusal ve ruhsal sağlığı kötü etkilenmiş kişilerdir.

Teorik ve deneysel olarak başatme alt teorisi, Ebeveyn Kabul Red Teorisinin en az gelişmiş bölümüdür. Nasıl olupta reddedilme tecrübelerine maruz kalmış fakat bu durumdan kötü etkilenmeyen bireylerin oluşu ve bu durumlardan kötü manada etkilenen bireylerin varlığı hala net bir şekilde açıklanamamaktadır. Bu durumlar Ebeveyn Kabul Red Teorisine göre hem kişiyi hemde kişinin içinde bulunduğu durumu dikkate alarak çok yönlü bir değerlendirme sonucu ortaya çıkarılmalıdır. Çok yönlü bakış açısının üç unsuru bulunmaktadır; kişinin kendisi (benlik), diğerleri ve içerisinde bulunulan durum-bağlam (Khaleque ve Rohner, 2012).

“Benlik” özellikleri, bireyin zihinsel etkinliklerini ve diğer iç ve dış (kişilik) özelliklerini içerir. “Diğerleri” ile ilgili özellikler, reddeden ebeveynlerin ve ebeveynlerin kişisel ve kişiler arası özelliklerini ve reddetmenin şeklini, sıklığını, süresini ve ciddiyetini içerir. Son olarak, “Bağlam” ile ilgili özellikler, bireyin yaşamındaki diğer önemli kişileri ve aynı zamanda kişinin ortamının sosyal-durumsal özelliklerini içerir. Bu perspektiften gelen spesifik bir araştırma hipotezine göre, diğer tüm değişkenlerin eşit olduğu bir ortamda, çocuğun algılanan ebeveyn reddi ile başa çıkma olasılığı, sıcak, destekleyici bir alternatif “bakım veren” kişi veya bir “diğer önemli kişinin” varlığı ile yükselecektir (Rohner, 1986).

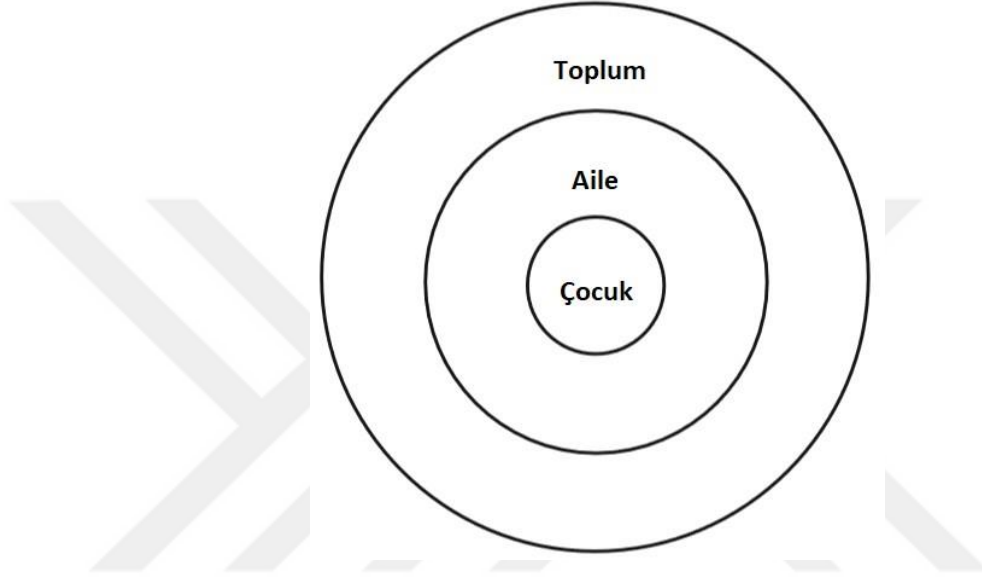
2.1.4.4. Ebeveyn Kabul Red Teorisinin Sosyokültürel Sistemler Alt Teorisi

Ebeveyn Kabul-Red Teorisinin, Şekil 2.3'te gösterilen sosyo-kültürel sistemler alt teorisi, bireyler ve toplumlardaki ebeveynlerin kabul-reddinin öncelikleri, sonuçları ve diğer bağıntıları hakkında bir görsel sunmaktadır. Ronald P. Rohner (1986) tarafından geliştirilen Ebeveyn Kabul-Red Teorisinde yer alan sosyokültürel alt teorisine göre baskın olan sosyalizasyon örüntüleri varolan alt sistem örüntülerinin sürdürülmesinden geri bildirimleri ile ortaya çıkar. Buna örnek verilecek olur ise, ebeveyn reddinin yüksek olduğu bir ortamda yetişen bireylerin çocuklarında reddedici ebeveynler olacaklar ve kendi çocuklarına da reddedici davranacaklardır (Rohner,1986).

Şekil 2.3. Sosyokültürel sistemler modeli (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005'ten alıntılanmıştır).

2.1.5. Başa Çıkabilme, Yılmazlık (Resilience)

Şekil 2.4.Ekolojik çerçeve (Fonagy, 1994'ten alıntılanmıştır).

Şekil 2.4'te çocuk ve içinde bulunduğu çevreyi 3 temel seviyede görüyoruz. Fonagy (1994) tarafından yapılan ve yılmazlığı (resilience) en sade ve özet biçimi ile ifade eden tanıma bakıldığında; 'zorlu koşullar altında gerçekleşen normal gelişim' olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer tanıma göre ise, yılmazlığın gelişimsel bir süreç olduğu ifade edilerek, çocukların yaşadığı birçok sıkıntıya rağmen olumlu uyum gösterme hali olarak tanımlanmıştır (Gutman, 2008). Yılmazlık, sıkıntılı durumlarda olumlu adaptasyon kalıplarıyla ilgili birçok kavramı kapsayan geniş bir kavramsal şemsiyedir. Yılmazlık fikri herhangi bir işlevsel sisteme uygulanabilir, ancak gelişim biliminde içinde ailelerin, sınıfların ve okullarında bulunduğu daha üst düzey sosyal sistemlerden ziyade, daha sıklıkla bireylere uygulanmaktadır. Yılmazlık tam anlamıyla çıkarımsaldır, şöyle ki; bir sistemin yılmazlığını değerlendirmek, sistemin yapması gerekeni yapıp yapmadığını ve ayrıca sisteme yönelik potansiyel bir tehdit olup olmadığını belirlemek için kriterler gerektirir. Bu nedenle eğer biri bir çocuğu 'yılmaz-resilient' olarak tanımlarsa, bu durum iki şarta

bağlıdır. Bunlardan birincisi, çocuğun adaptasyonu için önemli bir tehdit vardır ve diğeri, bu çocuk olumlu adaptasyon beklentilerini karşılamaktadır (Masten ve Obradovic, 2006). Yılmaz, dirençli çocuk hakkında bir diğeri tanımlama ise şöyledir, sıkıntıya katlanıp geri adım atan veya riske maruz kalmaya devam etmesine rağmen oldukça iyi çalışmaya devam eden çocuktur (Gilligan, 1997).

Yılmazlık kavramı dört ana dalga ile ilerlemiştir. İlk olarak, temel kavramlar ve metodolojiler ile birlikte yılmazlık olgusunun iyi tanımları ortaya çıktı ve birey üzerine odaklanıldı. İkinci olarak, daha dinamik bir yılmazlık kavramı geliştirildi, sıkıntı ya da risk bağlamında pozitif adaptasyon konusundaki teoriye ve araştırmaya gelişimsel bir sistem yaklaşımı benimsendi ve bireyler arasındaki işlemlere ve onların gelişimlerinin içinde bulunduğu pek çok sisteme odaklanıldı. Üçüncü dalga, değişen gelişim yollarına yönelik müdahalelere bağlı yılmazlık kavramı ortaya çıkarıldı. Son olarak ise, şimdilerde yükselen dördüncü dalga, epigenetik ve nörobiyolojik süreçlere, beyin gelişimine ve sistemlerin gelişime şekil vermek için etkileşime girme şekillerine dikkat çekerek yılmazlığı birden fazla analiz seviyesinde anlama ve bütünleştirmeye odaklanmıştır (Wright, Masten ve Narajan, 2013).

Birçok farklı kaynaktan elde edilen bilgiler ışığında yılmaz (resilient) çocuklarda bulunan bazı özellikler aşağıda sıralanmıştır;

- Kendisi ve başkalarıyla ilgili olumlu görüşler,
- Yaşam memnuniyeti,
- Başa çıkma becerisi,
- Amaç duygusu,
- Güçlü yönleri geliştirme,
- Duygusal okuryazarlık,

- Yapıcı duyguları ifade etme,
- Kendisi ile ilgili pozitif görüş sahibi olması,
- Problem çözme yeteneği (Gutman, 2008; Holmes vd., 2015; Murray, 2003; Werner ve Smith, 1992; Winslow vd., 2005; Wright ve Masten, 2005; Wolff, 1995).

Yukarıda sayılan özelliklere sahip çocuklar yılmaz (resilient) çocuk olma yolunda önemli avantaj elde etmektedirler. Yılmaz (resilient) çocuğun olumlu adaptasyon beklentilerini karşılaması için bir diğer faktör olan ortamdaki tehdit ve risk faktörleridir. Çocuğun üzerinde negatif bir baskı oluşturan ve gelişimini olumsuz manada etkileyen içsel ve dışsal kaynaklı bazı risk faktörleri mevcuttur (Engle, Castle ve Menon, 1996). Bu duruma uyan bazı tehdit ve risk faktörleri şöyledir;

İçsel (Bireysel) Risk Faktörleri:

- Erken doğum,
- Akademik başarısızlık,
- Okulda uyum sorunları,
- Yaralanma ve
- Hastalık gibi durumlar olarak sıralanabilir.

Dışsal (Aile, Çevre,Toplum):

- Evsiz kalmak,
- Fakirlik, yoksulluk,
- Evde ve okulda şiddete maruz kalmak,
- Anne babanın boşanması veya ölüme bağlı ayrılıklar,
- İstismar, ihmal, ilgisizlik,
- Doğal afetlere maruz kalmak gibi durumlar olarak sıralanabilir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ebeveyn kabul red kuramı ve yılmazlık kavramına dair yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış çalışmalardan örnekler verilmektedir.

2.2.1. Ebeveyn Kabul-Red Kuramı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Ebeveyn Kabul-Red Teorisi kapsamında ülkemizde ve dünyada yapılan birçok araştırma bulunmaktadır. Bu bölümde ülkemizde yapılan bazı araştırmalar tarihsel olarak sıralanmıştır.

Erkan ve Toran (2004) tarafından yapılan alt sosyo ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışları incelenmiştir. Bu araştırma Diyarbakır İli Ergani İlçesinin gecekondü mahallelerinde yaşayan, 5 yaşında çocuğu olan anneler arasından basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 123 anne ile yapılmıştır. Çalışmada kullanılan veri toplama aracı Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) - Anne Formudur. Araştırma sonuçlarına göre, annelerin yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi, çocuk sayısı ve ailede bulundan birey sayısı gibi özelliklerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca, çocukların cinsiyetinin anne kabul-red üzerinde etkili olmadığı da sonuçlar arasındadır.

Önder ve Gülay (2007) yaptıkları çalışmada annelerin kabul-red düzeyi ile çocuklarının empati becerisi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemi ise İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesi 4., 5. ve 6. sınıflarına devam eden 387 öğrencidir. Araştırmanın ölçme araçları; Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Anne Formu) ve Çocuklar ve Ergenler İçin Empati Ölçeğidir. Bu çalışmada yer alan bir ifadeye göre, ebeveyn reddinin

çok ciddi akıl sağlığı sorunları ile arasında bir ilişki olduğu ve depresyon ve depresif davranışlar, davranış bozukluğu, dışa vurum davranışları ve suç işleme gibi sorunlu davranışlara sebep olabileceği yer almıştır (Rohner ve Britner, 2002; Akt. Önder ve Gülay 2007). Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, kabul edilen, sıcaklık ve sevginin olduğu ailelerden gelen çocuklar, arkadaş ortamında reddedilen, ihmal ve ilgisizliğin olduğu ailelerden gelen çocuklara göre daha yüksek empati becerisine sahip olduğu bulunmuştur.

Özbey (2010)'in araştırmasında, çocuğun gelişiminde ailenin önemi üzerinde durulmuş ve çalışmada, okul öncesi dönemde görülen uyum ve davranış sorunlarında ailenin yeri ve önemine vurgu yapılarak konu ile ilgili ailelere birtakım öneriler verilmiştir.

Batum ve Öktem (2011) tarafından yapılan öğrenme bozukluklarında ebeveyn kabulü/reddi ile içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarının incelenmesi çalışmasının amacı Öğrenme Bozukluğu olan çocukların, öğrenme bozukluğu olmayan yaşlılarından ebeveyn reddine ilişkin algıları ve davranış sorunları açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Araştırmada incelenen değişkenleri ölçmek amacıyla katılımcılara Hacettepe Ruhsal Uyum Ölçeği, Öğrenme Bozukluğu Belirti Tarama Listesi ve Ebeveyn Kabul/Redd ölçeği uygulanmıştır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre, öğrenme bozukluğu grubundaki çocukların karşılaştırma grubundaki çocuklara göre ebeveynleri tarafından daha çok reddedildiklerini ve daha fazla içselleştirme ve dışsallaştırma davranış sorunları gösterdiklerini ortaya koymuştur.

Bircan ve Erden (2011) tarafından yapılan madde bağımlılığı: aile ile ilgili olası risk faktörleri, algılanan ebeveyn kabul-reddi ve çocuk yetiştirme stilleri çalışmasının amacı ergenlerde madde bağımlılığında aile ile ilgili risk faktörlerini içeren çalışmaları derlemektir. Çocuğun büyüdüğü doğal ortamı hakkında bilgi veren Ebeveyn Kabul-Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri üzerinde durulmuştur. Bu araştırma çerçevesinde çeşitli veri tabanlarında “madde bağımlılığı”, “ebeveyn kabul-reddi” ve çocuk yetiştirme stilleri” anahtar sözcükleri kullanılarak ulaşılabilen çalışmalar incelenmiştir. Araştırma sonucunda

ortaya çıkan bulgulara göre, madde bağımlılarının madde bağımlısı olmayan gruba göre, daha reddedici ve olumsuz bir aile ortamında yetiştiği; çocuk yetiştirmede babaların anneler kadar önemli olduğu, özellikle madde bağımlılığı gibi problem davranışların oluşmasında, baba ile çocuk arasındaki etkileşim ve sıcaklığın daha önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gülay (2011) tarafından yapılan anne-babaların kabul red boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Denizli ili merkez ilçesinde eğitim öğretime devam eden 5-6 yaş grubu anasınıfı öğrencilerinden 60 çocuk ve çocukların anne-babalarından oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği ile Sosyal Beceri Formu kullanılmıştır. Bu çalışmaya göre anne ve babaların ebeveyn kabul-red teorisi alt boyutları olan sıcaklık-sevgi, düşmanlık saldırganlık, ilgisizlik-ihmal ve ayrıştırılmamış reddüzeylerinin çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerinde anlamlı yordayıcı etkisinin olduğu bulunmuştur. Araştırmada anne-babaların okul öncesi dönem çocuklarına yönelik kabul-red düzeylerinin onların sosyal ilişkilerini etkilediği ifade edilmektedir.

Yıldız ve Dağ (2012) tarafından yapılan algılanan ebeveyn kabul-reddinin öfke ifade tarzı ve depresif belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi çalışmasında Hacettepe Üniversitesi'nde lisans ve lisansüstü düzeyinde okumakta olan 366 kişiye "Ebeveyn Kabul veya Red Ölçeği", "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçeği" ve "Beck Depresyon Envanteri" yapılmıştır. Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kabul veya red düzeyi, sürekli öfke düzeyi, öfke ifade tarzları ve depresif belirti düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi olup çalışma sonuçlarına göre erkeklerin annelerinden algıladıkları sıcaklık düzeyi kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Ebeveyn kabul veya red düzeyinin depresyonu yordayıcı, özellikle de babadan algılanan red düzeyinin belirleyici olduğu tespit edilmiştir.

Ogelman ve Çabuk (2013) tarafından yapılan 5 yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi araştırmasının, örnekleme 2012-2013 eğitim öğretim yılında Muş il merkezinde okul öncesi eğitimi almış olan 114 çocuk ve anne babalarından oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak; Kişisel Bilgi Formu, Resimli Sosyometri ve Ebeveyn (Anne-Baba) Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın amacı, anne babaların kabul-red değişkenleri ile 5 yaş çocuklarının sosyal konumları arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır. Yapılan analiz sonucunda, 5 yaş çocuklarının sosyal konumları ile ebeveynlerin kabul-red düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin sıcaklık-sevgi, düşmanlıksaldırganlık, kayıtsızlık-ihmal, ayrışmamış red düzeyleri, çocukların sosyal konumunu yordamaktadır.

Can ve Aksel (2016) tarafından yapılan ebeveyn kabulü-reddi ile ebeveyn uygulamaları ilişkisi ve etkileyen faktörler çalışmasının amacı ebeveyn kabul-red özellikleri ve kontrol ile ebeveyn uygulamaları arasındaki ilişki ve etkileyen faktörleri bulmaktır. Yapılan araştırma analitik bir araştırma olup, evreni ilköğretim çağında çocuğu olan ebeveynlerdir. Araştırmanın örnekleme kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen 172 ebeveynidir. Ana babalık uygulamaları ölçeği ile ilköğretim çağındaki çocuğuna yönelik olumlu ve olumsuz davranışlarını incelemektedir. Araştırma sonucuna göre, anne babalık uygulamaları değerlendirme ölçeği puanı ile ebeveyn kabul-red ölçeği arasında ilişki negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiş ve anne babalık uygulamaları ebeveyn kabul-red durumunu etkilediği belirlenmiştir.

Kaytez ve Durualp (2016) tarafından yapılan araştırma, annelerin kabul-red düzeylerinin çocuğun mizacı ve bazı değişkenler açısından incelendiği bir çalışmadır. Araştırmanın örnekleme, Ankara ili Sincan ilçesinde bulunan özel anaokuluna devam eden dört-beş yaş arasındaki çocukların anneleridir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, “Kişisel Bilgi Formu”, “Aile- Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu” ve “Çocuklar için Kısa

Mizaç Ölçeğidir”. Araştırma sonuçlarına göre, çocuğun yaşı, annenin sahip olduğu çocuk sayısı ve öğrenim durumunun annelerin kabul-red düzeylerini farklılaştırdığı ve annelerin kabul-red düzeyleri ile çocukların mizaçları arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer ve Yılmaz (2016) tarafından yapılan annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi çalışmasında 60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu toplam 273 anneçocuk çiftinden oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; “Kişisel Bilgi Formu”, “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği-Anne Formu” ile “DeMoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeğidir”. Araştırmaya katılan annelerin çocuklarına karşı olan ilgisizlik ve ihmal davranışları arttıkça çocukların öz saygı ve olumlu benlik algılarının azaldığı görülmüştür. Annelerin kabul düzeyi çocuklarının cinsiyetine göre farklılık göstermezken, çocukların benlik algılarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı; erkek çocukların olumlu benlik algılarının kız çocukların olumlu benlik algılarından daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Buna ek olarak, düşük gelir düzeyine sahip annelerin çocuklarını kabul düzeyi ve çocukların özsaygılarının düşük olduğu belirlenmiştir.

Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) tarafından yapılan yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği kısa form’un uyarlama çalışmasının amacı yetişkinlerin çocukluklarında anne ve babalarından algıladıkları kabul-redde dair algılarını değerlendirmede kullanılabilecek Yetişkin Kabul-Red Ölçeği Kısa Form’un (Yetişkin EKRÖ/K) Türkiye’de normal örneklem için güvenirlik ve geçerliğini tespit etmektir. Araştırma, iki ayrı örneklem grubuyla iki aşamada yürütülmüştür. Ölçeğin faktör yapısının belirlendiği ilk aşama, yaşları 18-63 arasında değişen 424 kadın, 261 erkek olmak üzere toplam 685 katılımcı ile yapılmıştır. Ölçeğin ikinci aşaması ise, 18-25 yaş arasında 163’ü kadın, 38’i erkek olmak üzere toplam 201 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırmadan çıkan bulgulara göre, Yetişkin

EKRÖ/K, Türkiye’de yürütülen klinik uygulamalarda ve bilimsel araştırmalarda, yetişkinlerin çocukluklarında anne ve babalarından algıladıkları kabul-redde dair anılarını değerlendirmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir nitelikte bir ölçek olduğu tespit edilmiştir.

Çetin (2018) tarafından yapılan engelli çocuklara sahip ailelerin çocuklarını kabul-redi ile sosyal destek ilişkisinin çeşitli değişkenlerce yordanması çalışmasına göre, engelli çocuğa sahip aileler mevcut durumu (engelliliği) kabul etme sürecinde zorlanmaktadırlar. Araştırma kapsamında Bursa ili Yıldırım ilçesinde 283 ebeveyne ulaşılmıştır. Araştırmanın amacı, engelli çocuğa sahip ailelerin çocuklarını kabul ya da red düzeyi ile sosyal destek düzeyinin çeşitli değişkenlerce ilişkisini tespit etmek ve sonuçlara ilişkin çözüm önerileri üretmek olup araştırma sonucunda, ebeveynlerin engelli olan çocuklarını kabullenmeleri ve sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunurken medeni durum, yaş gibi demografik özelliklerin çocuklarını kabul ve red davranışı ile sosyal destek düzeylerini etkilediğini fakat, ebeveynlerin cinsiyet, herhangi bir meslekte çalışma, eğitim durumu, evlilik yılları ve çocuk sayılarının engelli çocuklarını kabul red düzeyleri üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir.

2.2.2. Ebeveyn Kabul Red Kuramı İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Bu bölümde ise, ebeveyn kabul red teorisi ile ilgili yurtdışında yapılan bazı araştırmalar tarihsel olarak sıralanmıştır.

Rohner (1998) tarafından yapılan Baba Sevgisi ve Çocuk Gelişimi: Tarihi ve Güncel Kanıtlar çalışması, yapılan altı çeşit çalışmanın sonucu olup; bazen baba sevgisinin anne sevgisine göre belirli çocuk ve yetişkinler üzerinde daha fazla değişkeni açıkladığı sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, araştırmaya göre bazen, sadece baba sevgisi, anne

sevgisinin etkisini kontrol ettikten sonra, çocukların gelişimi ve uyumunun belirli yönleriyle istatistiksel olarak ilişkili olduğu bulunmuştur.

Ansari (2002) tarafından yapılan Pakistan'ın Kırsal Bölgelerinde Engelli Çocukların Kabul-Reddi üzerine dair bir çalışma olup, çalışmanın örneklemini Pakistan'ın Kuzey Penjab Eyaletinin iki köyünden oluşturulan 100 ebeveyn (50 baba ve 50 anne). Bu örneklemin, 80 ebeveyninin (40 baba ve 40 anne) çocuklarında görme, işitme, fiziksel ve zeka geriliği gibi engeller bulunup diğer 20 ebeveynin (10 baba ve 10 anne) çocuklarında herhangi bir engel bulunmamaktadır. Sonuçlara göre ebeveynler engelli çocuklara, engelli olmayanlara göre daha fazla kabul gösterdikleri ortaya çıkmıştır (bu çocuklar sağır, kör ya da fiziksel engellidir). Engellilik durumu açıkça belli olmadığı durumlarda örneğin zihinsel engel gibi, engelli ve engelli olmayan çocukların kabulünde herhangi bir fark olmadığı görülmüştür. Çocuğun cinsiyeti önemli olmasa da, ebeveynin cinsiyeti anlamlı bir değişken olarak ortaya çıkmıştır; babaların annelere oranla kabul düzeyleri daha fazla olmakta ve annelerin engelli çocuklara olan red düzeyleri daha fazla olmaktadır.

Khaleque ve Rohner (2002) tarafından yapılan Algılanan Ebeveyn Kabul-Red ve Psikolojik Uyum: Çapraz Kültürel ve Kültürlerarası Çalışmaların Meta Analizi çalışmasında ebeveyn kabul-red teorisinin (PARTheory) ana varsayımlarından birini test etmek için dünya çapında 1976 ve 2000 yılları arasında yapılan 43 araştırmadan bilgi toplanarak meta-analitik prosedürlerin kullanıldığı bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın ölçme aracı ebeveyn kabul red ölçeğidir.

Cournoyer, Sethi ve Cordero (2005) tarafından yapılan Ukraynalı Üniversite Öğrencilerinin Ebeveyn Kabul-Red ve Benlik Kavramlarına İlişkin Algıları çalışmasının örneklemini, Ukrayna'nın Harkiv kentindeki 108 üniversite öğrencisi olup, çalışmada ebeveyn kabul-reddi, ebeveyn kontrolü ve benlik kavramları algıları açıklanmaktadır. Çalışmada kullanılan ölçme araçları; Ebeveyn Kabul-Red / Kontrol Ölçeği (PARQ / Kontrol) ve Kişilik Değerlendirme Ölçeğidir (PAQ). Araştırma sonuçlarına göre, Ukraynalı katılımcılar ebeveynlerini genellikle sevgi dolu, sıcak ve düşük seviyede düşmanca, saldırgan, ihmalkar

ve kayıtsız olarak görüyorlar. Katılımcılar ayrıca orta derecede olumlu benlik durumuna sahipler. Kabul-reddetme algıları ile psikolojik uyum algıları arasında kipankültürel korelasyon gözlenmiştir. Katılımcılar annelerinden ve babalarından ne kadar çok kabul gördüyse, öğrencilerin olumlu benlik kavramlarına sahip olma olasılıkları o kadar geliştiği bulunmuştur.

Hughes, Blom, Rohner ve Britner (2005) tarafından yapılan Okul Öncesi Dönemde Yaşanan Tuhaf Durumlarda Ebeveyn Kabul Red Teorisi ve Bağlanma Teorisi Arasında Bir Köprü Kurma araştırmasından hareketle, ebeveyn kabul-red teorisi (PARTheory) ve bağlanma teorisi bağımsız olarak ancak paralel çizgiler boyunca gelişti ve birçok benzerlik yarattı, fakat aynı zamanda önemli farklılıklar da yarattı. Bu çalışma, bu benzerlikleri ve farklılıkları tanımlamaya ve bağlanma teorisinin okul öncesi dönem tuhaf durum prosedürlerini kullanarak teoriler arasındaki beklenen bağları test etmeye yönelik ilk girişimdir. Analiz sonuçları, PARTheory'nin ebeveyn davranış ölçütlerinin, bir dizi bağlanma teorisinin ebeveyn davranış ölçüsü ile oldukça ilişkili olduğunu göstermiştir. Burada PARTheory'nin ana ebeveyn kabul yapısı ile bağlanma teorisinin ana maternalduyarlılık yapısı arasında güçlü bir pozitif korelasyon vardır. Ayrıca, ebeveyn davranışları ile çocuk bağlanma sınıflandırmaları arasında beklenen bağlantılar, PARTheory'den alınan ölçümler kullanılarak gösterilmiştir. Sonuçlar, teoriler arasındaki kavramsal ve deneysel bağların keşfinin devam etmesini güçlü olarak destekler.

Parmar ve Rohner (2005) tarafından yapılan Hindistan'daki Genç Yetişkinler Arasında Hatırlanan Ebeveyn Kabulünün Algılanan Eş Kabulü Üzerine olan Psikolojik Yansımaları Arasındaki İlişkileri inceleyen araştırmanın temel amacı, hatırlanan çocukluk dönemi anne ve babalık kabul deneyimlerinin, algılanan eş kabulü ile psikolojik mantıksal düzenlemesi arasındaki ilişkinin şeklini araştırmaktır. Hindistan'da yaşayan 79 genç yetişkin ile yapılan araştırmanın basit korelasyonların sonuçları, ebeveynlerin (annelerin ve babaların) kabulü ile psikolojik uyum arasında ve benzer şekilde yakın eş kabulü ile psikolojik uyum arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, çoklu

regresyon analizlerinin sonuçları, hatırlanan annelik kabulünün, babalık ve partner kabulünün etkisinin kısmi olduğu zamanlarda, hem erkek hem de kadınların psikolojik uyumuna önemli bir katkı yapmadığını göstermiştir. Algılanan eş kabulü, erkekler için psikolojik uyumun en güçlü tek öngörücüsüydü, ancak bu ilişkiye kısmen çocukluk çağında hatırlanan babalık (ama annelikten değil) kabulü ile aracılık edildi. Öte yandan, kadınlar için hem algılanan eş kabulü hem de hatırlanan ebeveyn kabulü, psikolojik uyumun belirleyicileri olarak eşdeğerdi. Hatırlanan baba kabulünün çocuklukta etkisi, algılanan eş kabulü ile cevap verenlerin psikolojik uyumları arasındaki ilişkiyi de daha ılımlı hale getirdi.

Rohner, Khaleque ve Cournoyer (2005) tarafından yapılan Ebeveyn Kabul-Red:

Kuram, Yöntem, Kültürlerarası Kanıtlar ve Uygulamaları çalışmasında ebeveyn kabul-red teorisinin anlayışını, yöntemlerini, farklı kültürlerdeki bulgularını ve uygulamalarını görmektedir. Teori temel olarak ebeveyn sevgisine, ifadelerine, etkilerine ve kökenlerine odaklanır. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer birçok kültürde yaklaşık 2000 çalışma teyit etmektedir ki çocukların ihtiyacı olan şey ebeveyn kabulü (sevgisi) ve diğer bağlanma şekilleridir. Kanıtlar, bu ihtiyacın karşılanmadığı durumlarda, dünyadaki kültür, cinsiyet, yaş veya etnik kökene ilişkin farklılıklara bakılmaksızın çocuklar için belirli bir psikolojik uyumsuzluk biçimi bildirme eğiliminde olduklarını göstermiştir. Ek olarak, kendilerinin reddedildiğini algılayan bireyler, davranış problemleri, depresyon veya depresyondan etkilenme, kötü madde kullanımı (alkol, uyuşturucu) ve diğer zihinsel sağlıkla ilgili sorunlara, kabul edilen kişilere göre daha yatkın görünmektedir. Son olarak, çocuklar ve yetişkinler evrensel olarak aynı dört davranış sınıfı etrafında kabul-red algılarını organize ediyor gibi görünmektedir.

Ronald, Khaleque, Riaz, Khan, Sadeque ve Laukkala (2005) tarafından yapılan

Çocukların ve Annelerin Annelik Kabulü ve Reddine Olan Algılarına İlişkin Çalışma: Finlandiya ve Pakistan'da Yapılan Karşılaştırmalı araştırmasının amacı, Finlandiya ve Pakistan'daki çocuklarda anne kabul-red raporlarına karşı annelerin raporları arasındaki

nispi anlaşma veya anlaşmazlık düzeyini araştırmaktır. Araştırmanın örneklemi 144 anne/çocuktan oluşmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçekler, çocuklar için ebeveyn kabul red ölçeği anne form (Child PARQ: Mother) ve ebeveyn için ebeveyn kabul red ölçeği anne formdur (Parent PARQ: Mother). Araştırma sonuçlarına göre, genel olarak, her iki ülkedeki çocukların hatırı sayılır anne kabulü yaşadığını ve her şeyden önce her iki ülkedeki annelerin raporları ve çocuk raporları arasında anlamlı bir uzlaşmanın ortaya çıktığı; bununla birlikte, anlaşma düzeyi daha sevgi dolu ailelerde az sevgi dolu ailelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kazarian, Moghnie ve Martin (2010) tarafından yapılan Algılanan Ebeveyn Kabul Reddinin Çocukluk Döneminde Mizah Tarzları ve Öznel Mutluluk üzerine çalışması Toplam 283 Lübnanlı üniversite öğrencisi ile yapılmış ve çalışmada Anne ve Baba için Yetişkin Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği, Mizah Stilleri Ölçeği ve Öznel Mutluluk Ölçeği'nin Arapça versiyonları kullanılmıştır. Çalışmada öne çıkan genel sonuca göre, ebeveyn kabul ve reddinin belirli mizah stillerinin geliştirilmesine katkıda bulunabileceği, bunun da daha sonra mutluluk ve iyiliğe katkıda bulunabileceği bulunmuştur.

Khaleque ve Rohner (2012) tarafından yapılan Çoklu Kabul ve Reddetmenin Yetişkinlerin Psikolojik Uyumuna Etkisi: Pankültürel Bir Çalışma olan bu çalışmanın amacı yetişkinlerin çocukluk çağındaki anne ve babaları tarafından algıladıkları kabul veya reddin yetişkin olduklarında yaşadıkları yakın ilişkiler üzerine etkilerinin incelenmesidir. Çalışmanın örneklemi, çoklu kabul grubundaki 1.645, çoklu red grubundaki 64 kişinin dahil olduğu 1.709 yetişkinden (% 35 erkek ve % 65 kadın) oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcıları; Bangladeş, Kolombiya, Finlandiya, Hindistan, Japonya, Kore, Kuveyt, Porto Riko, Türkiye ve ABD dahil olmak üzere 10 ülkede toplam 2.236 yetişkin arasından seçildi. Araştırma sonuçlarına göre, erkeklerden daha fazla kadının çoklu kabul ve kadınlardan daha fazla erkeğin çoklu reddi deneyimlediği görüldü. Cinsiyetten bağımsız olarak, çoklu kabul grubundaki katılımcıların çoğunluğu sağlıklı psikolojik uyum

gösterirken, çoklu reddetme grubundaki katılımcıların çoğunluğunda ciddi uyumsuzluklar görülmüştür.

Bernet, Gregory, Reay ve Rohner (2018) tarafından yapılan Ayrılmış Ebeveynlerin Yabancılaşması üzerine bir çalışmadır. Bu çalışmanın amacı, ebeveyn yabancılaşmasının teşhisinde yardımcı olabilecek, bölünme derecesinin belirlenmesinde ve miktarının anlaşılmasında Ebeveyn Kabul-Red Ölçeğinin (EKRÖ-PARQ) yararlılığını değerlendirmektir. Çalışmanın sonuçları, aşırı derecede yabancılaşmış yüksek düzeyde bölünme yaşayan çocukların, tercih edilen ebeveyni son derece olumlu terimlerle ve reddedilen ebeveyni son derece olumsuz terimlerle algıladıklarını gösterir. Bölünme veya ayrışma diğer aile gruplarında ki çocuklar tarafından ortaya konmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların Anne-PARQ ve Baba-PARQ testlerine verdikleri cevapların yaş ve cinsiyet farklılıklarına ilişkin ilk analize göre, herhangi bir istisna olmaksızın beş aile tipinde de görülebildiği üzere erkeklerin veya kadınların yaş ve cinsiyetlerinin katılımcıların anne veya babanın kabul-red raporlarıyla anlamlı bir şekilde ilişkili olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlarda ortaya çıkan yegane istisnai durum ise, babanın yabancılaştığı aile tipinde anne ve babanın kabul-red raporlarında görülmektedir. Daha büyük yaştaki gençlerin annelerine olan sevgi ve kabullenmeleri babalarına oranla daha fazla olmaktadır ve babalarına olan red durumları daha fazladır. Katılımcıların beş aile tipinden herhangi birinde, ebeveyn kabulü-red raporlarında cinsiyet farklılıkları olmadığı görülmekte ve bu ilişkilerin hepsinde tek bir yaş farkı olduğu için, tüm analizler her bir aile tipi için yaş ve cinsiyet olarak toplanmıştır.

2.2.3. Yılmazlık Kavramı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Yılmazlık kavramı ile ilgili ülkemizde ve dünyada yapılan birçok araştırma bulunmaktadır. Bu bölümde ülkemizde yapılan bazı araştırmalar tarihsel olarak sıralanmıştır.

Kaner ve Bayraklı (2010) tarafından yapılan, Anne Yılmazlık Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri çalışmasında annelerin yılmazlık algısını değerlendirmeyi amaçlayan anne yılmazlık ölçeği geliştirilmesi çalışmasıdır. Annelerden elde edilen veriler doğrulayıcı faktör analizi yoluyla çözümlenmiş ve sekiz faktörden oluşan 34 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin birleşme geçerliği Anababa Öz-Yetkinlik Ölçeği ve Öğrenilmiş Güçlülük Ölçeği, ayrılma geçerliği ise Beck Depresyon Envanteri ile test edilmiştir. AYÖ'nin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0.58-0.94 arasındadır.

Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz (2010) tarafından yapılan, ilk ve ortaöğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin incelenmesi (Hatay ili örneği) araştırmasının amacı ilk ve ortaöğretim okullarında görevli beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yılmazlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ilk ve ortaöğretim okullarında (İl, İlçe ve Köy) görev yapan 485 beden eğitimi ve spor öğretmeni oluşturmuştur. Sonuç olarak; araştırmada yer alan beden eğitimi öğretmenlerinin, cinsiyet değişkeni açısından yılmazlık düzeylerinin değişmediği, ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin ortaöğretimde görev yapan öğretmenlere oranla anlamlı düzeyde yılmazlık alt boyutu olan iyimser olma/yaşama bağlı olma puanlarının yüksek olduğu, medeni durum ve mesleki hizmet süresinin ise, yılmazlık düzeyini anlamlı düzeyde değiştirmediği belirlenmiştir.

Onat (2010) tarafından yapılan, Demokratik ve Otoriter Olarak Algılanan Ana-Baba Tutumlarının Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyine Etkilerinin Araştırılması çalışmasında demokratik ve otoriter olarak algılanan ana baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerine bakılmıştır. Çalışmanın örneklemini Ankara Altındağ ilçesinde Lise birinci sınıfa devam eden 200 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmadan çıkan sonuçlara göre, anne babalarını demokratik olarak algılayan lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyinin anne ve babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin

yılmazlık düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu beirlenmiştir. Aynı şekilde, anne babalarını demokratik olarak algılayan lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyinin de anne ve babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin yılmazlık düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir.

Kaner, Bayraklı, Güzeller (2011) tarafından yapılan Anne-Babaların Yılmazlık Algılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi çalışmasında anne-babaların yılmazlık algıları, çocuklarında zihinsel yetersizliğin olup olmamasına, anne ya da baba olmalarına ve yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma grubu, zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip 105, çocuğu normal gelişim gösteren 419, toplam 524 annebabadan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, mücadelecilik, öz-yetkinlik, yaşama bağlılık alt ölçeklerinde ve ölçeğin toplamında normal gelişim gösteren çocuğa sahip annebabaların kendilerini zihinsel yetersizliği olan çocuklu anne-babalara göre daha yılmaz algıladıklarını; babalara göre annelerin öz-yetkinlik boyutunda daha yılmaz özelliklere sahip olduklarını; artan yaşla birlikte yılmazlığın öğelerinden olan öz-yetkinlik inançlarının ve yaşama bağlılığın anne-babalarda azaldığı belirlenmiştir.

Arastaman ve Balcı (2013) tarafından yapılan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi çalışmasının amacı Ankara ilindeki genel lise ve anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yılmazlık algısını incelemek ve öğrencilerin yılmazlık algısının cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı, devamsızlık değişkenleri ve öğrencilerin okul iklimi, öğretmen tutum ve davranışları, aile ve arkadaş desteği algısı ile ilişkisini saptamaktır. Tarama türü araştırmanın örneklemi 509 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmadan çıkan sonuçlar, öğrencilerin yılmazlık algısı ile cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı ve devamsızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş; akademik başarı ve devamsızlığın, öğrenci yılmazlığını düşük düzeyde yordadığı saptanmıştır. Ayrıca algılanan aile ve arkadaş desteği ile öğrenci yılmazlığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüş, bu değişkenlerin, öğrenci yılmazlığının önemli yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir.

Çelik (2013) tarafından yapılan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Özelliklerinin Duygusal Dışavurum Açısından İncelenmesi çalışmasında lise son sınıf öğrencilerinin yılmazlık özellikleri duygusal dışavurum açısından incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 381 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin toplanması için Yılmazlık Ölçeği ve Berkeley Duygusal Dışavurum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada yılmazlık ölçeğinin alt boyutlarından bazılarının (iyimser olma/yaşama bağlı olmanın, iletişim/ilişki kurmanın, araştırmacı olmanın) ve duygusal dışavurumun, olumlu dışavurumun, olumsuz dışavurumun, dürtü şiddetinin cinsiyete göre önemli bir biçimde farklılaştığı ve bu özelliklere kadınların erkeklerden daha fazla sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Güngör (2014) tarafından yapılan Aile Yılmazlığı Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmasının amacı, Walsh'un (1998) modeline göre Sixbey (2005) tarafından ailelerin yılmazlığını ölçmek amacıyla geliştirilmiş olan, Aile Yılmazlığı Değerlendirme Ölçeğinin (AYDÖ) Türkçeye uyarlamasının yapılması, geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesidir. Bu amaçla öncelikle Aile Yılmazlığı Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye çeviri çalışmaları yapılmıştır. Türkçe formu oluşturulduktan sonra ölçeğin faktör yapısının Türk kültürüne uyumlu olup olmadığına bakmak amacıyla, 18 yaş ve üstü aile olarak derinden etkilendikleri olumsuz bir olay yaşamış 655 bireye uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için, cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve iki yarı güvenilirliği araştırılmıştır. Bulgular Türkçeye uyarlanan Aile Yılmazlığı Değerlendirme Ölçeğinin psikometrik açıdan kabul edilebilir düzeylerde güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir.

Çevik, Doğan ve Yıldız (2016) tarafından yapılan, Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğrencilerin Yılmazlık ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi çalışmasının amacı pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yılmazlık ve tükenmişlik düzeylerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenci olan 329 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin tükenmişlik ile yılmazlıkları arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyete göre öğrencilerin yılmazlık ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır.

Kumaş ve Sümer (2017) tarafından yapılan, Özel Gereksinimli Küçük Çocuğu Olan Annelerin Öz Yetkinlikleri, Yılmazlık Düzeyleri ve Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi çalışmasında özel gereksinimli küçük çocuğu olan annelerin öz yetkinlikleri, yılmazlıkları ve stres düzeyleri arasındaki ilişki ve buna etki eden değişkenler incelenmiştir. Araştırma grubunu, Ankara ilinde bulunan gelişimsel yetersizliği bulunan çocuğa sahip olan 150 anne oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, anne eğitim ile öz-yeterlik arasında ve gelir düzeyi ile öz-yeterlik, stres ve yılmazlık arasında anlamlı farklılıklar belirlenmiştir.

Arıdağ ve Seydooğulları (2018) tarafından yapılan, Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Yılmazlık Düzeylerinin Anne-Baba Tutumlarıyla İlişkisi Açısından İncelenmesi çalışmasının amacı; lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarına göre incelenmesidir. Bununla birlikte öğrencilerin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin cinsiyete ve algılanan akademik başarıya göre farklılaşma düzeylerini ve yaşam doyumu ve ana- baba tutumlarının yılmazlığı anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığını araştırmaktır. Araştırmanın çalışma grubu liselerde eğitim gören 679 lise öğrencisidir. Sonuca göre, yaşam doyumu ve yılmazlık ile anne-baba tutumları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Demokratik anne baba tutumu ile yaşam doyumu ve yılmazlık arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Otoriter anne ve baba ile yaşam doyumu ve yılmazlık arasında da negatif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Yaşam doyumu ve yılmazlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı gözlenmiştir. Akademik başarısını düşük olarak algılayan öğrencilerin yılmazlıklarının akademik başarısını ortanın altı, orta, iyi ve çok iyi olarak algılayan öğrencilerin yılmazlıklarından ve akademik başarısını orta olarak algılayan öğrencilerin yılmazlık düzeylerinin akademik başarısını iyi olarak algılayanların yılmazlık

düzeylerinden anlamlı bir şekilde düşük olduğu saptanmıştır. Ana-baba tutumları ve yaşam doyumunun birlikte yılmazlığı anlamlı bir şekilde yordadığı gözlenmiştir.

Kara ve Şahin (2018) tarafından yapılan Evli Bireylerde İlişkisel Yılmazlık, Evlilik Yetkinliği Ve İkili İlişkilerde Güvenin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi çalışmasında evli bireylerin ilişkisel yılmazlık, evlilik yetkinliği ve ikili ilişkilerde güven düzeylerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, 531 evli birey katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, cinsiyete göre evli bireylerin ikili ilişkilerde güven sıra ortalaması arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gösterdiği bulunmuştur.

2.2.4. Yılmazlık Kavramı İle İlgili YurtdışındaYapılan Araştırmalar

Bu bölümde ise, yılmazlık kavramı ile ilgili yurtdışında yapılan bazı araştırmalar tarihsel olarak sıralanmıştır.

Black ve Gilboe (2004) tarafından yapılan Ergen Anneler: Yılmazlık, Aile Sağlığı Çalışmaları ve Sağlığı Geliştirme Uygulamaları araştırması 41 anne üzerinde çalışılarak ortaya konumuştur ve araştırma sonuçlarına göre, teori ile uyumlu olarak, annelerin yılmazlığı ile hem aile sağlığı çalışmaları hem de annelerin sağlığını teşvik eden yaşam tarzı uygulamaları arasında uyumlu bir ilişki olduğu gözlemlendi. Çalışmada öngörüldüğü gibi, sağlık çalışmaları ve annenin sağlığını teşvik eden yaşam tarzı arasında ilişkiler olduğu gözlemlendi.

Sun ve Stewart (2007) tarafından yapılan Çocuklarda ve Ergenlerde Yaşın ve Cinsiyetin Yılmazlık Üzerine Etkileri araştırmasında yaşın ve cinsiyetin çocukların ve ergenlerin yılmazlıkları üzerindeki etkilerine bakılmıştır. Araştırma, 1109 erkek ve 1163 kız öğrencinin katılımı ile yapılmış olup kız öğrencilerin yılmazlıklarının ve iletişim, empati, yardım isteme, hedef belirleme gibi özelliklerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Knestrict ve Kuchey (2009) tarafından yapılan Hollanda'ya Hoşgeldiniz: Ağır Engeli Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Yılmazlık Özellikleri çalışması ailelerin ağır engeli olan çocuk yetiştirme zorluklarıyla karşılaştıklarında geliştirdikleri yılmazlık faktörlerini incelemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonuçlarından biri, ailenin yılmazlığı ve sosekonomik seviyesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bir başka sonuca göre ise, yılmazlığı artıran faktörlerden biri aile artan riritmdir. Bu ritim ise, aile içerisinde tutarlı kurallar, ritüeller ve rutinler olarak tanımlanmaktadır.

Newland (2014) tarafından yapılan çalışmaya göre, risk altındaki çocuklar için önleme ve müdahale programları, çocukların refah ve rahatlığını geliştirmeyi amaçlar. Bu işi yaparken direk ve dolaylı stratejiler kullanırlar. Çocukların iyi oldukları temel olarak şu beş faktörden değerlendirilir; fiziksel sağlık, zihinsel sağlık, öz-düzenleme, sosyal yeterlilik ve bilişsel yetkinlik. Çocukların dayanıklılığı veya olumsuz koşullar altındaki olasılıkları yenme kabiliyeti, benzer koruyucu faktörler tarafından öngörülmüştür. Aile refahı, çocukların refah ve dayanıklılığının en güçlü ve tutarlı yordayıcılarından biridir. Yetişkin sağlığı ve refahı, aile öz yeterliği ve aile dayanıklılığı gibi durumlar olumlu bir ebeveynçocuk ilişkisi geliştirmek konusunda önemli etkilere sahiptir. Buna karşın, bu durumu kötü etkileyen sebeplerde vardır, bunlar ise; fakirlik, sınırlı kaynaklara sahip coğrafi bölgelerde yaşamak, yaşanan mahalle ve çevredeki şiddet olayları gibi. Şiddet, istismar ve ihmal gibi durumlar ile karşı karşıya kalan çocuklar için başa çıkabilme becerilerinin gelişimi ve refahın korunması için aile refahını artırıcı konularda stratejiler önerilir.

Nolan, Taket ve Stagnitti (2014) tarafından yapılan çalışma çocukların ve genç yetişkinlerin hayatlarında önemli geçişler bağlamında yılmazlığı araştıran Avustralya Araştırma Konseyi tarafından finanse edilen uzunlamasına bir çalışmanın bulgularından bazılarını bize sunmaktadır. Bu çalışma, yılmazlığı destekleyen ve güçlendiren eğitim, sağlık, işle ilgili veya boş zamanların, yılmazlığın koşullarını ve özelliklerini araştırmıştır. Bu makalede, öğretmenlerin pedagojisini içeren ve çocuklarda yılmazlığı teşvik eden ve

koruyan pratik yaklaşımları ve stratejileri bildiren araştırmanın çocuklardan elde edilen bulguları açıklanmaktadır. Burada söylenen, küçük çocuklarla çalışan öğretmenlerin okul ortamında veya ilişkileri inşa ettikleri ortamlarda amaca yönelik etkin stratejiler kullanarak daha dikkatli olmaları gerektiğidir. Bu araştırmayla açıkça gördüğümüz şudur ki; öğretmenlerin yılmazlığı geliştirmek ve desteklemek için sınıflarında çaba sarfettikleridir. Tüm öğretmenler yılmazlık ile ilgili tüm öğrencilerinin tutumları, duyguları ve değerleri ile ilgili konuşmalar yapmaktadırlar. Öğretmenlerin sık sık ve kalıcı olarak üzerinde durduğu, ‘devamlılık, kararlılık, elinden gelenin en iyisini yapmak, daha fazlasını öğrenmek için herkesin hata yapmasının normal olması’ gibi söylemler sınıf içi ve dışında tekrarlanmaktadır. Bu, yılmazlık kavramlarını güçlendirmek için kasıtlı bir stratejidir. Sonuç olarak, öğrencilere kazandırılacak yılmazlık yetisinin önemi Avustralya’da son derece önemli, dolayısıyla bununla ilgili programlar teşvik edilmektedir. Çalışmada yer alan öğretmenler dolaylı olarak veya açıkça, kendi sınıflarında yılmazlık üzerinde durmuşlardır ve bu durum çalışmanın okul başarısı yönünü önemli hale getirmektedir. Uygulanan stratejiler çevre, ilişkiler ve uygulamalar üzerinde durmuş ve altı çizilen görüşler; ilişkilerin inşası, öz düzenlemenin geliştirilmesi, sosyal-duygusal öğrenmenin teşvik edilmesi ve olumlu güçlenme ve kararlılığın sağlanması olmuştur. Bu çalışmanın gösterdiği gibi, öğretmenler sınıflarında yılmazlığın öneminin teşvik edilmesinin ve korunmasının farkında.

Mayr ve Ulich (2009) tarafından yapılan çalışmanın amacı, teorik ve deneysel uygulamalar geliştiren uygulamacıların, okul öncesi çocukların refahını geliştirecek araçlar geliştirmesidir. Okul öncesi öğretmenlerin puanlarının analizi, sosyal-duygusal refahın altı boyutunda incelenmektedir. Bunlar; ilişki kurabilme/ sosyal başarı, öz kontrol/ düşüncelilik, kendine güven, duygusal istikrar/stresle başa çıkabilme, görev belirleme ve keşiften zevk alma. Çalışma neticesinde ortaya çıkan bulgular;

İlişki Kurabilme:

Çocuk akranlarıyla kolayca iletişim kurar,diğer çocuklar için ilgi çekici oyunlar başlatır, diğer çocuklara deneyimlerini anlatır, diğer çocukların oyunlarına kendini ifade ederek katılır, görüşü akranları arasında önemlidir, diğer çocuklarla yakın ilişkiler kurar.

Öz kontrol/ düşüncelilik:

Çocuk kendi sırasını bekleyebilir, diğer çocukların sınırlarına ve ihtiyaçlarına saygılıdır, bir başkasını üzdüğünde ya da zarar verdiğinde telafi etmek için birşeyler yapar ve özür diler, yetişkinlere saygı duyar ve ihtiyaçları için empati yapar, yapılması ve yapılmaması gerekenlere saygı duyar, diğer çocuklar için sevinebilir neşesini ve başarısını paylaşır.

Kendine güven:

Yaşadıklarını anlatmaktan haz alır, yetişkin biri ona adil davranmazsa konuşur ve hakkını korur, yetişkinlere haklı taleplerde bulunur, sözlerini hatırlatır, yanlış bir şey olduğunda sessiz kalmaz yapmak istemediği birşeyiistemimiyorum diyerek yapmaz ve reddeder, diğer çocuklar tarafından saldırıya uğradığında kendini sözel veya fiziksel olarak korur.

Duygusal istikrar/stresle başa çıkabilme:

Tehlikede olduğu zamanlarda ulaşılabilir olması, kendi heyecanını ve stresini kontrol eder sakinleşir, dengeli görünür, bir hata yaptığında veya oyun kaybettiğinde çok takılmaz.

Görev belirleme:

Çocuk hızlı bir şekilde bir göreve başlayabilir, bir görev üzerinde bağımsız olarak çalışabilir, hızlı çalışabilir, görev üzerinde dikkatli çalışır, uzun süre odaklanarak çalışabilir.

Keşiften zevk alma:

Çocuk yeni şeyler keşfetmekten zevk alır, yeni şeyler başlatırken iyimser ve pozitif olur, sorular sorar ve yeni şeyler öğrenmek ister, yeni şeyleri birine bağımlı olmadan keşfeder, yeni şeyler ve durumlar hakkında kendine zaman tanır.

Taket, Nolan ve Stagnitti (2014) tarafından yapılan bu çalışma dezavantajlı bir bölge olan Avustralya/Victoria’da anaokulundan itibaren takip edilen bir grubun ilkokula geçmelerine kadar geçen bir sürede yapılmıştır. Araştırmada 19’u kız öğrenci ve 7’si erkek öğrenci olmak üzere toplamda 26 öğrenci yer almıştır. Bulgulara göre her annenin çocuklarının yılmazlıklarını desteklemek ve geliştirmek için bir dizi strateji kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Bu stratejiler, ailelerin yaşadığı ortamlarla sınırlandırılmıştır.

Ridicki, Plantak ve Boillet (2017) tarafından yapılan bu çalışma Hırvatistan’da yapılmış olup niteliksel ve niceliksel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Niteliksel araştırma tematik analiz verileri toplanarak yapılmış ve veriler 10 ebeveyn, 9 öğretmen ve 11 öğrenciden toplanmıştır. Niceliksel araştırma ise, Hırvatistan’ın kuzeyinde yer alan bir devlet okulunda bulunan 116 okul öncesi çocuğu ile yapılmıştır. Niteliksel verilere bakıldığında ebeveyn ve öğretmenlerin yılmazlık ile ilgili anlayışlarının farklı olduğu ortaya çıkmaktadır, nicel veriler ise; ebeveynlerin öğretmenlere kıyasla, çocuklarda yılmazlığın tüm yönlerini daha olumlu değerlendirdiğini göstermektedir.

Tüm bu araştırmalar incelendiğinde, ebeveyn kabul-red ve yılmazlık kavramlarını içeren ve bu kavramlar ile diğer birçok değişken arasında yapılmış olduğu görülmektedir. Birbirini destekleyen araştırma sonuçları olduğu gibi, yapıldığı zamana ve gruba göre değişkenlik gösteren araştırma aynı konuda olup farklı sonuçlar veren araştırmalar olduğuda tespit edilmiştir. Bu araştırmada ise yapılan incelemelere göre alanyazında rastlanmayan, ebeveyn kabul-red ve çocuğun yılmazlığı üzerine etkisine odaklanılmıştır. Çıkan sonuçlar bulgular ve sonuçlar kısmında sunulmaktadır.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın yapıldığı yönteme dair bilgiler sunulmuştur. Bunlar, araştırmanın yapıldığı model, araştırmanın evreni, araştırmanın örnekleme, demografik bilgiler, veri toplama araçları, kişisel bilgi formu, ebeveyn kabul red ölçeği (anne-baba kısa form), erken çocuklukta yılmazlık ölçeği, veri toplama araçlarının uygulanması ve veri analizi açıklamalarıdır.

3.1. Araştırmanın Modeli

5-6 yaş arası çocuğa sahip anne babaların kabul red düzeyleri ve çocukların yılmazlıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırma, tarama modellerinden olan ilişkisel tarama modelinde tasarlanmış, nicel bir çalışmadır (Büyüköztürk, Çakmak Kılıç, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Evren içerisinden seçilen örneklem üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada grupların belirlenen özellikleri tanımlanmaya çalışılmıştır ve bunun için en uygun model genel tarama modelidir. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. Bu araştırmada kullanılan tarama modeli iki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim

varlığını ve/veya bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modelidir (Karasar, 2012).

3.2. Evren

Araştırmanın evreni Zonguldak İli, Karadeniz Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı bağımsız anaokulu ve ilkokulların bünyesinde bulunan anasınıflarındaki 5-6 yaş grubu çocuklarıdır. Evrende yer alan toplam okul sayısı 78 ve toplam örgün eğitime devam eden okul öncesi dönem çocuk sayısı 2478'dir.

3.2.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemi belirleme çalışması yapılırken, örneklem büyüklüğünü saptamak amacıyla öncelikle Karadeniz Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden 2018-2019 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitime kayıtlı çocukların istatistikî verilerine ulaşılmış olup yapılan hesaplamalar neticesinde örneklem büyüklüğü tespit edilmiştir. Daha sonra ilçe bazında ulaşılmak istenen okullar gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Bu okulların yöneticilerine araştırmanın il milli eğitim müdürlüğü tarafından incelenip onaylandığı ve araştırma ile ilgili bilgiler sunulduktan sonra gönüllü olan okullar ve öğretmenler ile araştırma faaliyetleri başlatılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler basit tesadüfî örnekleme yöntemine ve gönüllülük esasına göre seçilerek araştırmaya dahil edilmişlerdir. Araştırma için seçilen öğretmenlerin sınıflarında bulunan çocukların ve ailelerinin tamamında gönüllülük esasına göre ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin oluşturduğu örneklemin evreni temsil edebilme yeterliliği, araştırma sonuçlarının evrene

yorumlanabilmesi bakımından önemlidir. Evreni temsil etmeyen çalışma grupları, araştırmanın dış geçerliğini azaltır (Karasar, 2012).

Sonuç olarak araştırmanın örneklemini, 2018-19 eğitim öğretim yılında Kdz.Ereğli İlçesinde örgün eğitim içerisinde yer alan, 5-6 yaş grubuna dahil 290 çocuktan (124 kız, 166 erkek) ve ebeveyninden (anne-baba) oluşturulmuştur.

Öğrencilerin ve ailelerin demografik bilgileri Tablo 3.1 ve Tablo3.2. verilmiştir.

Tablo 3. 1. Çocuklara ait demografik bilgiler

<i>Yaş</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
5 yaş	155	53,4
6 yaş	135	46,6
Toplam	290	100,0
<i>Cinsiyet</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kız	124	42,8
Erkek	166	57,2
Toplam	290	100,0
<i>Kardeş sayısı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Kardeşi yok	63	21,7
1 kardeşi var	143	49,3
2 kardeş ve üzeri	84	29,0
Toplam	290	100,0

Tablo 3.1'e bakıldığında, çalışma grubunun %53,4'ü 5 yaş, %46,6'sı 6 yaş çocuklardan oluşmaktadır. %42,8 kız çocuk ve %57,2 erkek çocuktur. Bu çocuklardan %21,7'sinin kardeşi yok, %49,3'ünün 1 kardeşi var, %29'unun ise 2 kardeş ve üzeri sayıda kardeşi vardır.

Tablo 3.2. Aileye ait demografik bilgiler

<i>Anne yaş</i>	f	%	<i>Baba yaş</i>	f	%
26-30 arası	46	15,9	26-30 arası	14	4,8
31-35 arası	116	40,0	31-35 arası	84	29,0
36-40 arası	95	32,8	36-40 arası	107	36,9
41-45 arası	33	11,4	41-45 arası	85	29,3
<i>Anne Öğrenim Durumu</i>	f	%	<i>Baba Öğrenim Durumu</i>	f	%
İlköğretim	64	22,1	İlköğretim	34	11,7
Ortaöğretim	101	34,8	Ortaöğretim	131	45,2
Yükseköğrenim	125	43,1	Yükseköğrenim	125	43,1

Tablo 3.2 incelendiğinde, annelerin %15,9'u 26-30 yaş aralığında, %40'ı 31-35 yaş aralığında, %32,8'i 36-40 yaş aralığında ve %11,4'ü 41-45 yaş aralığındadır. Annelerin öğrenim durumuna bakıldığında, %22,1'i ilköğretim mezunu, %34,8'i orta öğretim mezunu ve %43,1'i yüksek öğrenim mezunudur. Babaların %4,8'i 26-30 yaş aralığında, %29'u 31-35 yaş aralığında, %36,9'u 36-40 yaş aralığında ve %29,3'ü 41-45 yaş aralığındadır. Babaların öğrenim durumları; %11,7'si ilköğretim mezunu, %45,2'si orta öğretim mezunu, %43,1'i yüksek öğrenim mezunudur. Babaların çalışma alanlarına bakıldığında, 8'inin %2,8'i finans, %8,3'ü eğitim, %2,1'i sağlık, %10,3'ü güvenlik, %8,6'sı teknik alanlar, %0,3'ü adalet/hukuk, %44,8'i işçi,%9,3'ü serbest, %13,1'i diğer alanlarda çalıştığı ve %0,3'ünün de işsiz olduğu görülmektedir. Son olarak aile gelir durumu verilerine göre, ailelerin %5,5'idüşük gelir grubunda, %87,6'sının ortanın altı gelir grubunda ve %6,9'unun ortanın üstü gelir grubunda yer aldığı saptanmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kişisel bilgi formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne-Baba Kısa Formu ve Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırmada kullanılan kişisel bilgi formunda çocuklar, anneleri, babaları ve aile bilgilerine ilişkin toplamda 12 soru bulunmaktadır. Kişisel bilgi formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir ve anne-babalar tarafından doldurulmuştur.

3.3.2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Anne-Baba Kısa Form)

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği; Rohner, Saavedra ve Granum tarafından 1980 yılında yapılan çalışmalar neticesinde geliştirilmiştir. Ronald Rohner tarafından 1989 ve 1997 yıllarında yapılan çalışmalar ile tekrar gözden geçirilen ölçek, 1997 yılında bugünkü şekline ulaşmıştır. Ebeveyn kabul red ölçeğinin dilimize yapılan çevirisi Anjel ve Erkman tarafından 1993 yılında, dilsel eşitlik ile ilgili son düzenlemeleri ise Erkman tarafından 2002 yılında yapılmıştır (Toran, 2005). Ölçek, anne ve babanın çocuğunu kabullenme ve reddetme davranışlarının kendisi tarafından algılanmasını ölçer. Çocuğu en az 3 yaşında olan ebevenlerin kendi kendilerine uygulayabileceği, toplam 29 maddeden oluşan dördümlük likert tipinde bir ölçektir ve kağıt kalem testidir (Öner, 1997). 4 faktörlü yapıyı desteklediği ve 0.73 ile 0.91 arasında değişen güvenirlik katsayılarına sahip olduğu tespit edilmiştir (Senese, 2016, akt. Dedeler, Akün ve Batıgün, 2017). Ebeveyn kabul-red ölçeği kısa form Rohner tarafından uzun formdan seçilen maddeler ile oluşturulmuştur. Ebeveyn kabul-red

ölçeği kısa form, uzun formun yapısının korunarak geliştirildiği kısa halidir. Alt boyutları ile ilgili geniş bilgi aşağıda sunulmaktadır.

Toplamda 29 maddeden oluşan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Kısa Form, 4 alt boyuttan oluşmaktadır.

1. Sıcaklık/Sevgi (Warmth/Affection) Alt boyutu (8 Madde) Örnek:
Benim hakkımda güzel şeyler söyler.
2. Düşmanlık/Saldırganlık (Hostility/Aggression) (6 Madde) Örnek:
Hak etmediğim zaman bile bana vurur.
3. İlgisizlik/İhmal (Indifference/Neglect) Alt boyutu (6 Madde)
Örnek:Bana hiç ilgi göstermez.
4. Farklılaşmamış Red (Undifferentiated Rejection) (4 Madde)
Örnek: Beni büyük bir baş belası olarak görür.

Geriye kalan 5 madde ise kontrol maddeleridir.

Bu dört alt ölçeğin toplanması ile elde edilen "toplam puan", bireyin anne veya babası ile ilişkisinde ne kadar kabul-red algıladığının genel bir ölçümünü vermektedir. EKRÖ'de yer alan maddeler “hemen hemen her zaman doğru” (4 puan), “bazen doğru” (3 puan), “nadiren doğru” (2 puan), “hiç bir zaman doğru değil” (1 puan) biçiminde dördü bir Likert tipi ölçek üzerinde cevaplandırılmaktadır. Bu sebeple, EKRÖ'den elde edilecek toplam puan 29 ile 116 arasında değişmekte; 29 puan en yüksek düzeyde kabul algısını gösterirken, 116 puan en yüksek düzeyde red algısını göstermektedir.

3.3.3. Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği

Ersay (2016) tarafından geliştirilen ölçek ilk olarak 51 maddeden meydana gelmiş olup, Şanlıurfa’da yapılan çalışmada ölçeğe açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır.

375 veri seti ile analizler uygulanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi tekrarlanmadan önce faktör yük değeri 0,45’ten küçük olan ve iki faktör arasındaki faktör yük değeri 0,10’dan az olan maddeler, toplamda 12 madde, ölçekten çıkarılmıştır. Devamında yeniden yapılan analiz sonuçlarına göre 39 maddenin herhangi bir alt boyutu olmayan tek faktörlü bir yapı gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ölçeğin son halinde yer alan 39 maddeye verilen cevapların cronbach alfa katsayısı .976 olarak hesaplanmıştır. Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeğinde bulunan maddelerin düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının .646 ile .805 arasında değişiklik gösterdiği görülmüştür. Buradan çıkan sonuca göre, erken çocuklukta yılmazlık ölçeğinde bulunan maddelerin iyi düzeyde ayırıcı olduğu ortadadır.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Araştırmada uygulanan 3 ölçekte yönergeleri ile birlikte maddeler haline getirilerek tüm katılımcılara sunulmuştur. Araştırmada yer alan 290 çocuğun annelerine 29 maddeden oluşan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne-Kısa Form, babalarına yine 29 maddeden oluşan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba-Kısa Form ve çocukların öğretmenlerine 39 maddeden oluşan Erken Çocuklukta Yılmazlık Ölçeği verilmiştir. Yapılan araştırma çalışmaları ve ölçek uygulamalarının tüm safhalarında gönüllülük ve gizlilik ilkelerine riayet edilmiştir. Tüm katılımcılara, araştırma ve veri toplama çalışmaları neticesinde toplanan verilerin

sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacağı açıklanmış olup, uygulama sırasında ölçekler üzerine kimliklerini belli edecek herhangi bir bilgi, isim vs. yazmamaları istenmiştir.

Veri toplama işlemi 2018-19 eğitim öğretim yılı boyunca Kdz.Ereğli İlçesinde farklı okullarda sürdürülmüştür. Veri toplama işlemi sırasında herhangi bir olumsuzluk yaşanmamıştır. Ancak bir sınıfta dağıtılan tüm anketlere geri dönüş sağlanamamıştır.

Toplanan veriler ışığında elde edilen bilgilerden görüldüğü üzere, farklı sosyoekonomik düzeylerden kadın ve erkek katılımcılar bu araştırmada yer almaktadır. Araştırmada ölçekler aracılığı ile elde edilen veriler ve bu verilere uygulanan istatistiksel analizler bir sonraki bölüm olan bulgular kısmında sunulmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin istatistiksel analizi SPSS 22 (Statistical Package for Social Sciencies) programı ile gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn kabul-reddinin çocukların yılmazlıkları ile olan ilişkileri karşılaştırmalı olarak incelenmiş olup; anne ve babanın yaş, öğrenim durumu, gibi değişkenleri ile de karşılaştırılmıştır. Tüm araştırmada istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir. Veriler analize hazırlanırken öncelikle parametrik test koşulları aranmıştır. Verilerin dağılımı araştırmacılar tarafından yaygın olarak kullanılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Testleri kullanılarak incelenmiş ve bu incelemeye yönelik sonuçlar Tablo 3.3'te sunulmuştur. 30'dan az sayıda verilerde kullanımları uygun değildir ve büyük örneklemelerde de (1000'den fazla) çok hassastırlar. Bu durumlarda çizim grafiklerin kullanılması önerilmektedir (Hair, Black, Babin, ve Anderson, 2009, s.73). Bu araştırmada örneklem sayısı uygun olduğu için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Testleri kullanılmıştır.

Aşağıdaki tablo erken çocuklukta yılmazlık ölçeği ve ebeveyn kabul-red anne-baba kısa form ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Tablo 3.3. Verilerin dağılımına yönelik yapılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Testleri

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p
Yılmazlık toplam	,085	290	,000*	,954	290	,000*
Sıcaklık-sevgi anne	,329	290	,000*	,667	290	,000*
Düşmanlık-saldırganlık anne	,190	290	,000*	,840	290	,000*
İlgisizlik-ihmal anne	,207	290	,000*	,791	290	,000*
Farklılaşmamış red anne	,354	290	,000*	,620	290	,000*
Sıcaklık-sevgi baba	,239	290	,000*	,755	290	,000*
Düşmanlık-saldırganlık baba	,185	290	,000*	,856	290	,000*
İlgisizlik-ihmal baba	,178	290	,000*	,891	290	,000*
Farklılaşmamış red baba	,347	290	,000*	,690	290	,000*

* $P < .05$

Tablo 3.3’de görüldüğü üzere, erken çocuklukta yılmazlık ölçeği ve ebeveyn kabul-red anne-baba kısa form ölçeğinden elde edilen puanların normal dağılım gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri sonucunda, dağılımın normal olmadığı bulunmuştur ($p>,05$). Normal dağılmadığı belirlenen verilerin analizleri için non-parametrik testlerden yararlanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen veriler ve bu verilerden istatistiksel analiz çalışmaları sonucu ortaya çıkan bulgular alt problemlere göre sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocukların yılmazlık algılarının farklı değişkenlere göre incelenmesi:

Çocukların yılmazlıklarının farklı değişkenlere (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne yaşı ve öğrenim durumu, baba yaşı ve öğrenim durumu) göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular maddeler halinde verilmiştir.

Yaş:

Çocukların yılmazlıklarının yaş değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Çocuğun yaş değişkeninin yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Yılmazlık	5yaş	155	143,04	22171,00	10081,000	-,536	,592
toplam	6 yaş	135	148,33	20024,00			
	Toplam	290					

Tablo 4.1'egöre, araştırmaya katılan çocukların yaşlarının yılmazlıkları üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı bulunmuştur (U=10081,000; p> .05).

Cinsiyet:

Çocukların yılmazlıklarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Çocuğun cinsiyet değişkeninin yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Yılmazlık	Kız	124	156,25	19374,50	8959,500	-1,887	,059
toplam	Erkek	166	137,47	22820,50			
	Toplam	290					

Tablo 4.2'ye göre çocukların cinsiyetlerinin yılmazlıkları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir (U=8959,500; p>.05).

Kardeş sayısı:

Çocukların yılmazlıklarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3. Çocuğun kardeş sayısı değişkeninin yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}_{sıra}$	X ²	sd	p
Yılmazlık toplam	Kardeşi yok	63	146,13	1,011	2	,603
	1 kardeşi var	143	149,60			
	2kardeşve üzeri	84	138,04			
	Toplam	290				

Tablo 4.3’e göre araştırmaya katılan çocukların sahip olduğu kardeş sayısının yılmazlıkları üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir ($X^2=1,011$; $p>.05$).

Anne Yaşı:

Çocukların yılmazlıklarının annelerin yaş değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4. Annenin yaş değişkeninin çocukların yılmazlık puanları üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Anne Yaşı	N	$\bar{X}_{sıra}$	X ²	sd	p
Yılmazlık Toplam	26-30 arası	46	124,86	3,371	3	,338
	31-35 arası	116	148,72			
	36-40 arası	95	149,11			
	41-45 arası	33	152,58			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.4.’a göre araştırmada yer alan çocukların yılmazlık ölçeği ($X^2=3,371$; $p>.05$) puanlarının anne yaş değişkenine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Baba yaşı:

Çocukların yılmazlıklarının babaların yaş değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5. Baba yaş değişkenine göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

	Baba Yaş	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	sd	p
Yılmazlık	26-30 arası	14	144,50	,876	3	,831
Toplam	31-35 arası	84	146,34			
	36-40 arası	107	150,21			
	41-45 arası	85	138,90			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.5’e göre araştırmada yer alan çocukların yılmazlık ölçeği ($X^2=0,876$; $p>.05$) puanlarının baba yaşına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Anne Öğrenim Durumu:

Çocukların yılmazlıklarının annelerin öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlık ölçeği puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Anne Öğr. Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	X^2	sd	p
Yılmazlık	İlköğretim	64	113,13	15,654	2	,000*
Toplam	Ortaöğretim	101	143,21			
	Yükseköğretim	125	163,92			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.6. sonuçlarına göre, çocukların yılmazlık ölçeği ($X^2=15,654$; $p < .05$) puanlarının annelerin öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Oluşan anlamlı farkın hangi iki eğitim düzeyi arasında oluştuğunu tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Çocukların yılmazlıklarının ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olan annelere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

	Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Yılmazlık	İlköğretim	64	72,41	4634,00	2554,000	-2,268	,023*
Toplam	Ortaöğretim	101	89,71	9061,00			
	Toplam	165					

* $P < .05$

Tablo 4.7’ye göre, çocukların yılmazlık ölçeği ($U=2554,000$; $p < .05$) puanlarının anne öğrenim düzeyine göre farklılaştığı, bu farklılığın annesi ilköğretim mezunu olan çocuklar ve annesi ortaöğretim mezunu olan çocuklar arasında olduğu görülmüştür. Annesi ortaöğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocukların yılmazlıklarının ilköğretim ve yükseköğretim mezunu olan annelere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

Anne Öğrenim							
	Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Yılmazlık	İlköğretim	64	71,25	4686,50	2606,500	-3,917	,000*
Toplam	Yükseköğretim	25	98,56	13268,50			
	Toplam	89					

* $P < .05$

Tablo 4.8'e göre, çocukların yılmazlık puanlarında ortaya çıkan anlamlı farklılığın annesi ilköğretim mezunu olan çocuklar ve annesi yükseköğretim mezunu olan çocuklar arasında olduğu görülmüştür ($U=2606,500$; $p<.05$). Annesi yükseköğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocukların yılmazlıklarının ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu olan annelere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Anne öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

AnneÖğrenim							
	Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Yılmazlık	Ortaöğretim	101	104,50	10554,00	5403,000	-1,862	,063
Toplam	Yükseköğretim	125	120,78	15097,00			
	Toplam	226					

* $P < .05$

Tablo 4.9'a göre, çocukların yılmazlık ölçeği ($U=5403,000$; $p>.05$) puanlarına göre ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu anneler arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Baba Öğrenim Durumu:

Çocukların yılmazlıklarının babaların öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Baba öğrenim durumuna göre yılmazlık ölçeği puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Baba Durumu	Öğrenim N	$\bar{X}_{sıra}$	X2	sd	p
Yılmazlık	İlköğretim	34	115,75	8,681	2	,013*
Toplam	Ortaöğretim	131	139,44			
	Yükseköğretim	125	159,95			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.10 sonuçlarına göre, çocukların yılmazlık ölçeği ($X^2=8,681$; $p< .05$) puanlarının babaların öğrenim düzeyine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Oluşan anlamlı farkın hangi iki eğitim düzeyi arasında oluştuğunu tespit etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Çocukların yılmazlıklarının ilköğretim ve ortaöğretim mezunu olan babalara göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.11. Baba öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Yılmazlık	İlköğretim	34	72,31	2458,50	1863,500	-1,465	,143
Toplam	Ortaöğretim	131	85,77	11236,50			
	Toplam	165					

* $P < .05$

Tablo 4.11'e göre, çocukların yılmazlık ölçeği ($U=1863,500$; $p>.05$) puanlarına göre ilköğretim ve ortaöğretim mezunu babalar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Çocukların yılmazlıklarının ilköğretim ve yükseköğretim mezunu olan babalara göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.12'de verilmiştir.

Tablo 4.12. Baba öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

	Baba Durumu	Öğrenim N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Yılmazlık	İlköğretim	34	60,94	2072,00	1477,000	-2,724	,006*
Toplam	Yükseköğretim	125	85,18	10648,00			
	Toplam	59					

* $P < .05$

Tablo 4.12'ye göre, çocukların yılmazlık puanlarında ortaya çıkan anlamlı farklılığın babası ilköğretim mezunu olan çocuklar ve babası yükseköğretim mezunu olan çocuklar arasında olduğu görülmüştür ($U=1477,000$; $p<.05$). Babası yükseköğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocukların yılmazlıklarının ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu olan babalara göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular Tablo 4.13'de verilmiştir.

Tablo 4.13. Baba öğrenim durumuna göre çocukların yılmazlıkları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları

	Baba Durumu	Öğrenim N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Yılmazlık	Ortaöğretim	131	119,66	15675,50	7029,500	-1,956	,051
Toplam	Yükseköğretim	125	137,76	17220,50			
	Toplam	56					

* $P < .05$

Tablo 4.13'e göre, çocukların yılmazlık ölçeği ($U=7029,500$; $p>.05$) puanlarına göre ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu babalar arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annelerin Kabul-Red algılarının farklı değişkenlere göre incelenmesi:

Çocuğun farklı değişkenlere göre (yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, anne yaşı, anne öğrenim durumu) ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular maddeler halinde verilmiştir.

Yaş:

Çocuğun yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.14'de verilmiştir.

Tablo 4.14. Çocuğun yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Sıcaklık sevgi	5 Yaş	155	153,63	23812,00	9203,000	-2,004	,045*
	6 Yaş	135	136,17	18383,00			
	Toplam	290					
Düşmanlık saldırganlık	5 Yaş	155	147,45	22855,50	10159,500	-,435	,663
	6 Yaş	135	143,26	19339,50			
	Toplam	290					
İlgisizlik ihmal	5 Yaş	155	137,87	21370,50	9280,500	-1,728	,084
	6 Yaş	135	154,26	20824,50			
	Toplam	290					
Farklılaşmamış red	5 Yaş	155	141,54	21939,00	9849,000	-1,010	,312
	6 Yaş	135	150,04	20256,00			
	Toplam	290					
Kabul Red Toplam	5 Yaş	155	144,84	22450,50	10360,500	-,144	,885
	6 Yaş	135	146,26	19744,50			
	Toplam	290					

* $P < .05$

Tablo 4.14'e göre, araştırmaya katılan annelerin kabul-red ölçeği alt boyutlarından olan sıcaklık sevgi boyutunun ($U=9203,000$; $p < .05$) sahip oldukları çocukların yaş grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Anlamlı farkın kaynağı incelendiğinde, sıra ortalamaları açısından farklılığın 6 yaş grubu çocuğu olan anneler lehine olduğu, yani 6 yaş grubu çocuklara anneleri tarafından daha yüksek düzeyde sıcaklık ve sevgi (kabul) gösterildiği belirlenmiştir. Bu bulgunun aksine kabul-red ölçeği düşmanlık saldırganlık ($U=10159,500$; $p > .05$), ilgisizlik ihmal ($U=9280,500$; $p > .05$), farklılaşmamış red alt boyutlarında ($U=9849,000$; $p > .05$) ve toplam kabul-red puanında ($U=10360,500$; $p > .05$) çocukların yaşının anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Cinsiyet:

Çocuğun cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.15’de verilmiştir.

Tablo 4.15. Çocuğun cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Sıcaklık sevgi	Kız	124	147,08	18238,00	10096,000	-,314	,753
	Erkek	166	144,32	23957,00			
	Toplam	290					
Düşmanlıksaldırganlık	Kız	124	138,61	17187,50	9437,500	-1,237	,216
	Erkek	166	150,65	25007,50			
	Toplam	290					
İlgisizlik ihmal	Kız	124	143,98	17854,00	10104,000	-,277	,782
	Erkek	166	146,63	24341,00			
	Toplam	290					
Farklılaşmamış red	Kız	124	138,76	17206,00	9456,000	-1,388	,165
	Erkek	166	150,54	24989,00			
	Toplam	290					
Kabul-Red Toplam	Kız	124	140,17	17381,00	9631,000	-,941	,347
	Erkek	166	149,48	24814,00			
	Toplam	290	147,08	18238,00			

* $P < .05$

Tablo 4.15’deki sonuçlara göre, araştırmaya katılan annelerin kabul-red ölçeği alt boyutlarından olan sıcaklık sevgi ($U=10096,000$; $p>.05$), düşmanlık saldırganlık ($U=9437,500$; $p>.05$), ilgisizlik ihmal ($U=10104,000$; $p>.05$), farklılaşmamış red ($U=9456,000$; $p>.05$) ve toplam kabul-red puanlarının ($U=9631,000$; $p>.05$) sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kardeş Sayısı:

Çocuğun kardeş sayısı değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. Çocuğun kardeş sayısı değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	sd	p
Sıcaklık sevgi	Kardeşi yok	63	149,94	1,375	2	,503
	1 kardeşi var	143	140,35			
	2 kardeş ve üzr.	84	150,94			
	Toplam	290				
Düşmanlık saldırganlık	Kardeşi yok	63	135,14	1,388	2	,500
	1 kardeşi var	143	147,03			
	2 kardeş ve üzr.	84	150,65			
	Toplam	290				
İlgisizlik ihmal	Kardeşi yok	63	131,27	2,530	2	,282
	1 kardeşi var	143	150,00			
	2 kardeş ve üzr.	84	148,51			
	Toplam	290				
Farklılaşmamış red	Kardeşi yok	63	134,03	2,226	2	,329
	1 kardeşi var	143	147,26			
	2 kardeş ve üzr.	84	151,11			
	Toplam	290	149,94			
Kabul-Red Toplam	Kardeşi yok	63	124,75	5,124	2	,077
	1 kardeşi var	143	149,70			
	2 kardeş ve üzr.	84	153,91			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.16’da Kruskal Wallis H Testi uygulanmış ve annelerin kabul red formunun alt boyutları olan sıcaklık sevgi ($X^2=1,375$; $p>.05$), düşmanlık saldırganlık ($X^2=1,388$; $p>.05$), ilgisizlik ihmal ($X^2=2,530$; $p>.05$), farklılaşmamış red ($X^2=2,226$; $p>.05$) ve toplam

kabul-red ($X^2=5,124$; $p>.05$) puanlarının çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Anne Yaşı:

Anne yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17. Annenin yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Anne Yaşı	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	sd	p
Sıcaklık-sevgi	26-30 arası	46	137,28	2,325	3	,508
	31-35 arası	116	141,85			
	36-40 arası	95	154,64			
	41-45 arası	33	143,45			
	Toplam	290				
Düşmanlık-saldırganlık	26-30 arası	46	164,49	7,913	3	,048*
	31-35 arası	116	153,94			
	36-40 arası	95	129,01			
	41-45 arası	33	136,82			
	Toplam	290				
İlgisizlik-ihmal	26-30 arası	46	162,52	4,077	3	,253
	31-35 arası	116	148,97			
	36-40 arası	95	137,67			
	41-45 arası	33	132,12			
	Toplam	290				
Farklılaşmamış red	26-30 arası	46	158,49	2,650	3	,449
	31-35 arası	116	144,05			
	36-40 arası	95	138,82			
	41-45 arası	33	151,74			
	Toplam	290				
Kabul-Red Toplam	26-30 arası	46	166,75	5,929	3	,115
	31-35 arası	116	150,12			

36-40 arası	95	134,12
41-45 arası	33	132,42
Toplam	290	

* $P < .05$

Tablo 4.17'ye göre, anne kabul red ölçeği sevgi sıcaklık alt boyutu ($X^2=2,325$; $p>.05$) puanı ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Düşmanlık-saldırganlık alt boyutu ($X^2=7,913$; $p< .05$) puanı ile annenin yaşı arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi yaş aralıkları arasında olduğunu görmek için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Sonuçları 4.15a tablosundan inceleyebilirsiniz. İlgisizlik ihmal alt boyutu ($X^2=4,077$; $p>.05$) puanı ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Farklılaşmamış red ($X^2=2,650$; $p>.05$) puanı ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur ve son olarak, kabul-red toplam puanı ($U=5,929$; $p>.05$) ile annenin yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Anne yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form düşmanlık-saldırganlık alt boyut puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18. Annenin yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form düşmanlık saldırganlık alt boyutu puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Anne Yaş	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Düşmanlık-saldırganlık	26-30 arası	46	83,19	9649,50	2472,500	-,739	,460
	31-35 arası	116	77,25	3553,50			
	Toplam	162					
	26-30 arası	46	76,69	7285,50	1644,500	-2,438	,015*
	36-40 arası	95	59,25	2725,50			
	Toplam	141					
	26-30 arası	46	44,17	1457,50	621,500	1,397	,162
	41-45 arası	33	37,01	1702,50			
	Toplam	79					

31-35 arası	116	116,11	11030,50	4549,500	2,230	,026*
36-40 arası	95	97,72	11335,50			
Toplam	211					
31-35 arası	116	81,50	2689,50	1699,500	1,001	,317
41-45 arası	33	73,15	8485,50			
Toplam	149					
36-40 arası	95	62,52	2063,00	1502,000	,370	,711
41-45 arası	33	65,19	6193,00			
Toplam	128					

* $P < .05$

Tablo 4.18'e göre, ebeveyn kabul-red anne kısa formu düşmanlık saldırganlık alt boyutu anne 26-30 ve 31-35 yaş arası ($U=2472,500$; $p>.05$), 26-30 ve 41-45 yaş arası ($U=621,500$; $p>.05$), 31-35 ve 41-45 yaş arası ($U=1699,500$; $p>.05$), 36-40 ve 41-45 yaş arası ($U=1502,000$; $p>.05$) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yine aynı tablo sonuçlarına göre, düşmanlık saldırganlık alt boyutu anne 26-30 ve 36-40 ($U=1644,500$; $p<.05$) ve 31-35 ve 36-40 ($U=4549,500$; $p<.05$) yaş değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı fark 36-40 yaş arası annelerin çocuklarına karşı olan düşmanlık saldırganlık düzeyleri 26-30 yaş arası annelere göre daha düşük ($U=1644,500$; $p<.05$), bir diğeri ise; 31-35 yaş arası annelerin çocuklarına karşı olan düşmanlık saldırganlık düzeyleri 36-40 yaş arası annelere göre daha yüksek ($U=4549,500$; $p<.05$) olarak bulunmuştur.

Anne Öğrenim Durumu:

Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.19'da verilmiştir.

Tablo 4.19. Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	AnneÖğr. Durumu	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	sd	p
Sıcaklık-sevgi	İlköğretim	64	129,50	7,687	2	,021*
	Ortaöğretim	101	139,29			
	Yükseköğretim	125	158,71			
	Toplam	290				
Düşmanlık-saldırganlık	İlköğretim	64	174,45	13,311	2	,001*
	Ortaöğretim	101	147,94			
	Yükseköğretim	125	128,71			
	Toplam	290				
İlgisizlik-ihmal	İlköğretim	64	164,93	19,008	2	,000*
	Ortaöğretim	101	162,48			
	Yükseköğretim	25	121,83			
	Toplam	290				
Farklılaşmamış red	İlköğretim	64	171,94	15,484	2	,000*
	Ortaöğretim	101	148,92			
	Yükseköğretim	125	129,20			
	Toplam	290				
Kabul-Red Toplam	İlköğretim	64	173,81	19,093	2	,000*
	Ortaöğretim	101	156,61			
	Yükseköğretim	125	122,02			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.19'a göre ebeveyn kabul red anne kısa form sıcaklık sevgi alt boyutu ($X^2=7,687$; $p<.05$), düşmanlık saldırganlık alt boyutu ($X^2=13,311$; $p<.05$), ilgisizlik ihmal alt boyutu ($X^2=19,008$; $p<.05$), farklılaşmamış red alt boyutu ($X^2=15,484$; $p<.05$) ve kabul redtoplam puanlarının ($X^2=19,093$; $p<.05$) annenin öğrenim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu farkların hangi gruplar arasında oluştuğunu görmek için Mann Whitney U testi ile uygulamalar yapılmıştır. Sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form sıcaklık-sevgi alt boyutu puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Sıcaklık-sevgi alt boyutu)

	Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Sıcaklık- sevgi	İlköğretim	64	79,56	5092,00	3012,000	-,801	,423
	Ortaöğretim	101	85,18	8603,00			
	Toplam	165					
	İlköğretim	64	82,44	5276,00	3196,000	-2,605	,009*
	Yükseköğretim	125	101,43	12679,00			
	Toplam	189					
	Ortaöğretim	101	105,11	10616,50	5464,500	-2,011	,044*
	Yükseköğretim	125	120,28	15034,50			
	Toplam	226					

* $P < .05$

Tablo 4.20’de anne kabul red puanları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red anne kısa form sıcaklık sevgi alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu anneler ve ortaöğretim mezunu anneler arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($U=3012,000$; $p>.05$). Bu bulgunun aksine ilköğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler arasında çocuklarına sergiledikleri sıcaklık sevginin anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın ilköğretim mezunu anneler lehine olduğu bulunmuştur ($U=3196,000$; $p<.05$). Ayrıca benzer olarak, ortaöğretim mezunu olan annelerin çocuklarına sergiledikleri sıcaklık sevgilerinin yükseköğretim mezunu olan annelerden daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur ($U=5464,500$; $p<.05$).

Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form düşmanlık-saldırganlık alt boyutu puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Düşmanlık-saldırganlık alt boyutu)

	AnneÖğr. Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Düşmanlık- saldırganlık	İlköğretim	64	91,93	5883,50	2660,500	-1,943	,052
	Ortaöğretim	101	77,34	7811,50			
	Toplam	165					
	İlköğretim	64	115,02	7361,00	2719,000	-3,686	,000*
	Yükseköğretim	125	84,75	10594,00			
	Toplam	189					
	Ortaöğretim	101	121,59	12281,00	5495,000	-1,719	,086
	Yükseköğretim	125	106,96	13370,00			
	Toplam	226					

* $P < .05$

Tablo 4.21’de anne kabul red puanları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red anne kısa form düşmanlık saldırganlık alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu anneler ve ortaöğretim mezunu anneler arasında ($U=2660,500$; $p>.05$) ve ortaöğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler arasında ($U=5495,000$; $p>.05$) farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgunun aksine ilköğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler arasında çocuklarına olan düşmanlık saldırganlığın anlamlı olarak farklılaştığı, yükseköğretim mezunu annelerin çocuklarına olan düşmanlık saldırganlığın daha düşük olduğu bulunmuştur ($U=2719,000$; $p<.05$).

Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form ilgisizlik-ihmal alt boyutu puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.22’de verilmiştir.

Tablo 4.22. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (İlgisizlik ihmal alt boyutu)

	Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
İlgisizlik-ihmal	İlköğretim	64	84,17	5387,00	3157,000	-,257	,797
	Ortaöğretim	101	82,26	8308,00			
	Toplam	165					
	İlköğretim	64	113,26	7248,50	2831,500	-3,473	,001*
	Yükseköğretim	125	85,65	10706,50			
	Toplam	189					
	Ortaöğretim	101	131,22	13253,50	4522,500	-3,825	,000*
	Yükseköğretim	125	99,18	12397,50			
	Toplam	226					

* $P < .05$

Tablo 4.22’de anne kabul red puanları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red anne kısa form ilgisizlik ihmal alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu anneler ve ortaöğretim mezunu anneler arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($U=3157,000$; $p>.05$). Bu bulgunun aksine ilköğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler arasında çocuklarına karşı ilgisizlik ihmalin anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın yükseköğretim mezunu anneler lehine olduğu bulunmuştur ($U=2831,500$; $p<.05$), yani yükseköğretim mezunu annelerin ilgisizlik ihmal düzeyi ilköğretim mezunu annelere göre daha düşüktür. Ayrıca benzer olarak, yükseköğretim mezunu olan annelerin çocuklarına karşı ilgisizlik ihmal düzeylerinin ortaöğretim mezunu olan annelerden daha düşük düzeyde olduğu bulunmuştur ($U=4522,500$; $p<.05$).

Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form farklılaşmamış red alt boyutu puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.23’de verilmiştir.

Tablo 4.23. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Farklılaşmamış red alt boyutu)

	Anne Öğrenim Durumu		$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
		N					
Farklılaşmamış red	İlköğretim	64	91,31	5844,00	2700,000	-1,979	,048*
	Ortaöğretim	101	77,73	7851,00			
	Toplam	165					
	İlköğretim	64	113,13	7240,00	2840,000	-3,877	,000*
	Yükseköğretim	125	85,72	10715,00			
	Toplam	189					
	Ortaöğretim	101	122,18	12340,50	5435,500	2,190	,028*
	Yükseköğretim	125	106,48	13310,50			
	Toplam	226					

* $P < .05$

Tablo 4.23’de anne kabul red puanları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-redanne kısa form farklılaşmamış red alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu anneler ve ortaöğretim mezunu anneler ($U=2700,000$; $p<.05$), ilköğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler ($U=2840,000$; $p<.05$) ve ortaöğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler ($U=5435,500$; $p<.05$) arasında anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Ortaöğretim mezunu annelerin ilköğretim mezunu annelere göre, yükseköğretim mezunu annelerin ilköğretim mezunu annelere göre ve son olarak yükseköğretim mezunu annelerin ortaöğretim mezunu annelere göre çocuklarına karşı daha düşük düzeyde farklılaşmamış red düzeyleri olduğu bulunmuştur.

Anne öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form kabul-red toplam puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.24’de verilmiştir.

Tablo 4.24. Anne öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Kabul-Red Toplam)

	Anne Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Kabul- RedTopl.	İlköğretim	64	89,58	5733,00	2811,000	-1,414	,157
	Ortaöğretim	101	78,83	7962,00			
	Toplam	165					
	İlköğretim	64	116,73	7471,00	2609,000	-3,933	,000*
	Yükseköğretim	125	83,87	10484,00			
	Toplam	189					
	Ortaöğretim	101	128,78	13007,00	4769,000	-3,183	,001*
	Yükseköğretim	125	101,15	12644,00			
	Toplam	226					

* $P < .05$

Tablo 4.24’de anne kabul red puanları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red anne kısa form kabul-red toplam puanlarının ilköğretim mezunu anneler ve ortaöğretim mezunu anneler arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($U=2811,000$; $p>.05$). Bu bulgunun aksine, ilköğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler arasında kabul-red toplamının anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın yükseköğretim mezunu anneler lehine olduğu bulunmuştur ($U=2609,000$; $p<.05$). Ayrıca benzer olarak, yükseköğretim mezunu olan annelerin kabul-red toplamının ortaöğretim mezunu olan annelerden daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur ($U=4769,000$; $p<.05$).

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Babaların Kabul-Red algılarının farklı değişkenlere göre incelenmesi:

Çocuğun farklı değişkenlere göre(yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, baba yaşı, baba öğrenim durumu) ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular maddeler halinde verilmiştir.

Yaş:

Çocuğun yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.25’de verilmiştir.

Tablo 4.25. Çocuğun yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları

	Yaş	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Sıcaklık sevgi	5 Yaş	155	144,17	22346,50	10256,500	-,307	,759
	6 Yaş	135	147,03	19848,50			
	Toplam	290					
Düşmanlık saldırganlık	5 Yaş	155	142,73	22123,50	10033,500	-,621	,534
	6 Yaş	135	148,68	20071,50			
	Toplam	290					
İlgisizlik ihmal	5 Yaş	155	145,11	22492,00	10402,000	-,087	,931
	6 Yaş	135	145,95	19703,00			
	Toplam	290					
Farklılaşmamış red	5 Yaş	155	140,74	21814,50	9724,500	-1,182	,237
	6 Yaş	135	150,97	20380,50			
	Toplam	290					
Kabul-Red Toplam	5 Yaş	155	141,58	21944,50	9854,500	-,858	,391
	6 Yaş	135	150,00	20250,50			
	Toplam	290					

* $P < .05$

Tablo 4.25'e göre araştırmaya katılan babaların kabul red ölçeği alt boyutları olan sıcaklık sevgi ($U=10256,500$; $p>.05$), düşmanlık saldırganlık alt boyutu ($U=10033,500$; $p>.05$), ilgisizlik ihmal alt boyutu ($U=10402,000$; $p>.05$), farklılaşmamış red alt boyutu ($U=9724,500$; $p>.05$) ve toplam kabul-red puanlarının ($U=9854,500$; $p>.05$) çocukların yaşlarına göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Cinsiyet:

Çocuğun cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-redbaba kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.26'de verilmiştir.

Tablo 4.26. Çocuğun cinsiyet değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Sıcaklık-sevgi	Kız	124	149,56	18545,00	9789,000	-,755	,450
	Erkek	166	142,47	23650,00			
	Toplam	290					
Düşmanlık-saldırganlık	Kız	124	143,46	17788,50	10038,500	-,370	,711
	Erkek	166	147,03	24406,50			
	Toplam	290					
İlgisizlik-ihmal	Kız	12	146,48	18163,00	10171,000	-,175	,861
	Erkek	166	144,77	24032,00			
	Toplam	290					
Farklılaşmamış red	Kız	124	135,95	16858,00	9108,000	-1,911	,056
	Erkek	166	152,63	25337,00			
	Toplam	290					
Kabul-Red Toplam	Kız	124	145,10	17993,00	10243,000	-,070	,944
	Erkek	166	145,80	24202,00			
	Toplam	290					

* $P<.05$

Tablo 4.26'ya göre araştırmaya katılan babaların kabul red ölçeği alt boyutları olan sıcaklık sevgi ($U=9789,000$; $p>.05$), düşmanlık saldırganlık alt boyutu ($U=10038,500$; $p>.05$), ilgisizlik ihmal alt boyutu ($U=10171,000$; $p>.05$), farklılaşmamış red alt boyutu ($U=9108,000$; $p>.05$) ve toplam kabul-red ($U=10243,000$; $p>.05$) puanlarının çocukların cinsiyetine göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kardeş sayısı:

Çocuğun kardeş sayısı değişkenine göre ebeveyn kabul-redbaba kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.27'te verilmiştir.

Tablo 4.27. Çocuğun kardeş sayısı değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	sd	p
Sıcaklık-sevgi	Kardeşi yok	63	144,14	,796	2	,672
	1 kardeşi	143	142,34			
	var	84	151,89			
	2 kardeş ve üzeri	290				
	Toplam					
Düşmanlık-saldırganlık	Kardeşi yok	63	134,70	1,728	2	,422
	1 kardeşi var	143	150,78			
	2 kardeş ve üzeri	84	144,61			
	Toplam	290				
İlgisizlik-ihmal	Kardeşi yok	63	134,63	1,408	2	,495
	1 kardeşi var	143	148,31			
	2 kardeş ve üzeri	84	148,87			
	Toplam	290				
Farklılaşmamış Red	Kardeşi yok	63	134,15	2,724	2	,256
	1 kardeşi var	143	145,29			
	2 kardeş ve üzeri	84	154,37			
	Toplam	290				
Kabul-Red Toplam	Kardeşi yok	63	130,53	3,587	2	,166
	1 kardeşi var	143	145,42			
	2 kardeş ve üzeri	84	156,86			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.27’de araştırmaya katılan babaların kabul red ölçeği alt boyutları olan sıcaklık sevgi ($X^2=,796$; $p>.05$), düşmanlık saldırganlık ($X^2=1,728$; $p>.05$), ilgisizlik ihmal ($X^2=1,408$; $p>.05$), farklılaşmamış red ($X^2=2,724$; $p>.05$) alt boyut puanlarının ve toplam kabul-red ($X^2=3,587$; $p>.05$) puanının, çocukların kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Baba yaşı:

Baba yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.28’de verilmiştir.

Tablo 4.28. Babanın yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Baba Yaşı	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	sd	p
Sıcaklık-sevgi	26-30 arası	14	122,14	1,780	3	,619
	31-35 arası	84	142,08			
	36-40 arası	107	147,20			
	41-45 arası	85	150,58			
	Toplam	290				
Düşmanlık-saldırganlık	26-30 arası	14	184,18	14,752	3	,002*
	31-35 arası	84	162,04			
	36-40 arası	107	147,32			
	41-45 arası	85	120,49			
	Toplam	290				
İlgisizlik-ihmal	26-30 arası	14	200,68	6,719	3	,081
	31-35 arası	84	144,56			
	36-40 arası	107	140,80			
	41-45 arası	85	143,26			
	Toplam	290				
Farklılaşmamış red	26-30 arası	14	172,36	2,197	3	,533
	31-35 arası	84	141,51			

	36-40 arası	107	146,63			
	41-45 arası	85	143,59			
	Toplam	290				
Kabul-Red Toplam	26-30 arası	14	205,89	8,492	3	,037*
	31-35 arası	84	148,56			
	36-40 arası	107	141,71			
	41-45 arası	85	137,30			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.28'e göre, baba kabul red ölçeği sevgi-sıcaklık alt boyutu ($X^2=1,780$; $p>.05$) puanı ile babanın yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur. İlgisizlik-ihmal alt boyutu ($X^2=6,719$; $p>.05$) puanı ile babanın yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Farklılaşmamış red ($X^2=2,197$; $p>.05$) puanı ile babanın yaşı arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bulguların aksine, düşmanlık-saldırganlık alt boyutu ($X^2=14,752$; $p<.05$) puanı ve kabul-red toplam puanı ($X^2=8,492$; $p<.05$) ile babanın yaşı arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bu farkın hangi yaş aralıkları arasında olduğunu görmek için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıda görülebilir.

Baba yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form düşmanlık-saldırganlık alt boyut puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.29'da verilmiştir.

Tablo 4.29. Babanın yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form düşmanlık saldırganlık alt boyutu puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Baba Yaş	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Düşmanlık-saldırganlık	26-30 arası	14	50,64	4254,00	492,000	-,996	,319
	31-35 arası	84	42,64	597,00			
	Toplam	98					
	26-30 arası	14	62,83	6722,50	553,500	-1,626	,104
	36-40 arası	107	47,04	658,50			
	Toplam	121					
	26-30 arası	14	52,94	4500,00	345,000	2,652	,008*
	41-45 arası	85	32,14	450,00			
	Toplam	99					
	31-35 arası	84	100,17	10718,50	4047,500	1,208	,227
	36-40 arası	107	90,68	7617,50			
	Toplam	191					
	31-35 arası	84	97,22	8263,50	2531,500	3,385	,001*
	41-45 arası	85	72,64	6101,50			
	Toplam	169					
	36-40 arası	107	106,35	9039,50	3710,500	2,288	,022*
	41-45 arası	85	88,68	9488,50			
	Toplam	192					

* $P < .05$

Tablo 4.29'a göre, ebeveyn kabul-red baba kısa formu düşmanlık saldırganlık alt boyutu baba 26-30 ve 31-35 yaş arası ($U=492,000$; $p>.05$), 26-30 ve 36-40 yaş arası ($U=553,500$; $p>.05$), 31-35 ve 36-40 yaş arası ($U=4047,500$; $p>.05$) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yine aynı tablo sonuçlarına göre, düşmanlıksaldırganlık alt boyutu baba 26-30 ve 41-45 ($U=345,000$; $p<.05$), 31-35 ve 41-45 ($U=2531,500$; $p<.05$) ve 36-40 ve 41-45 ($U=3710,500$; $p<.05$) yaş değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı fark 41-45 yaş arası babaların çocuklarına karşı olan düşmanlık-

saldırganlık düzeyleri 26-30 yaş arası babalara göre daha düşük, 41-45 yaş arası babaların çocuklarına karşı olan düşmanlık-saldırganlık düzeyleri 31-35 yaş arası babalara göre daha düşük ve son olarak 41-45 yaş arası babaların çocuklarına karşı olan düşmanlık-saldırganlık düzeyleri 36-40 yaş babalara göre daha düşük olarak bulunmuştur.

Baba yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red anne kısa form kabul-red toplam puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.30'da verilmiştir.

Tablo 4.30. Babanın yaş değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form kabul-red toplam puanları arasında yapılan Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Baba Yaş	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Kabul-Red Toplam	26-30 arası	14	65,96	923,50	357,500	-2,350	,019*
	31-35 arası	84	46,76	3927,50			
	Toplam	98					
	26-30 arası	14	83,96	1175,50	427,500	-2,622	,009*
	36-40 arası	107	58,00	6205,50			
	Toplam	121					
	26-30 arası	14	70,96	993,50	301,500	-2,965	,003*
	41-45 arası	85	46,55	3956,50			
	Toplam	99					
	31-35 arası	84	98,35	8261,50	4296,500	-,524	,601
	36-40 arası	107	94,15	10074,50			
	Toplam	191					
	31-35 arası	84	88,45	7430,00	3280,000	-,916	,359
	41-45 arası	85	81,59	6935,00			
	Toplam	169					
	36-40 arası	107	97,56	10439,00	4434,000	-,299	,765
	41-45 arası	85	95,16	8089,00			
	Toplam	192					

* $P < .05$

Tablo 4.30'a göre, ebeveyn kabul-red baba kısa formu kabul red toplam puanı baba 31-35 ve 36-40 yaş arası ($U=4296,500$; $p>.05$), 31-35 ve 41-45 yaş arası ($U=3280,000$; $p>.05$), 36-40 ve 41-45 yaş arası ($U=4434,000$; $p>.05$) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yine aynı tablo sonuçlarına göre, kabul-red toplam puanı baba 26-30 ve 31-35 ($U=357,500$; $p<.05$), 26-30 ve 36-40 ($U=427,500$; $p<.05$) ve 26-30 ve 41-45 ($U=301,500$; $p<.05$) yaş değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farkın 26-30 ve 31-35 yaş aralığı puanlarına göre 31-35 yaş arası babaların lehine olduğu bulunmuştur. 26-30 ve 36-40 yaş arası babaların kabul-red toplam puanları baba yaş değişkenine göre 36-40 yaş arası babaların lehine olduğu bulunmuştur. Son olarak, 26-30 ve 41-45 yaş arası babaların kabul-red toplam puanlarının baba yaş değişkenine göre 41-45 yaş arası babaların daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Baba öğrenim durumu:

Baba öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.31'de verilmiştir.

Tablo 4.31. Baba öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasında yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları

	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}_{sıra}$	X^2	sd	p
Sıcaklık-sevgi	İlköğretim	34	128,72	7,143	2	,028*
	Ortaöğretim	131	136,50			
	Yükseköğretim	125	159,49			
	Toplam	290				
Düşmanlık-saldırganlık	İlköğretim	34	161,91	6,005	2	,051
	Ortaöğretim	131	153,77			
	Yükseköğretim	125	132,37			
	Toplam	290				
İlgisizlik-ihmal	İlköğretim	34	147,84	7,394	2	,025*
	Ortaöğretim	131	158,82			
	Yükseköğretim	125	130,90			
	Toplam	290				
Farklılaşmamış red	İlköğretim	34	185,63	11,640	2	,003*
	Ortaöğretim	131	142,00			
	Yükseköğrt.	125	138,25			
	Toplam	290				
Kabul-Red Toplam	İlköğretim	34	159,37	5,127	2	,077
	Ortaöğretim	131	153,92			
	Yükseköğretim	125	132,90			
	Toplam	290				

* $P < .05$

Tablo 4.31'e göre ebeveyn kabul red baba kısa form sıcaklık-sevgi alt boyutu ($X^2=7,143$; $p<.05$), ilgisizlik-ihmal alt boyutu ($X^2=7,394$; $p<.05$) ve farklılaşmamış red alt boyutu ($X^2=11,640$; $p<.05$) babanın öğrenim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu farkların hangi gruplar arasında oluştuğunu görmek için Mann Whitney U testi ile uygulamalar yapılmıştır. Sonuçları aşağıda sunulmuştur. Düşmanlık-saldırganlık alt

boyutu ($X^2=6,005$; $p>.05$) ve kabul-red toplam puanı ($U=5,127$; $p>.05$) baba öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Baba öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form sıcaklık-sevgi alt boyut puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.32’de verilmiştir.

Tablo 4.32. Baba öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Sıcaklık sevgi alt boyutu)

	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Sıcaklık-sevgi	İlköğretim	34	82,13	10759,00	2113,000	-,478	,632
	Ortaöğretim	131	86,35	2936,00			
	Toplam	165					
	İlköğretim	34	76,35	9543,50	1668,500	-2,068	,039*
	Yükseköğretim	125	93,43	3176,50			
	Toplam	159					
	Ortaöğretim	131	118,16	14770,00	6895,000	-2,328	,020*
	Yükseköğretim	125	138,37	18126,00			
	Toplam	256					

* $P < .05$

Tablo 4.32’de baba kabul-red puanları baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red baba kısa form sıcaklık-sevgi alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu babalar ve ortaöğretim mezunu babalar arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($U=2113,000$; $p>.05$). Bu bulgunun aksine ilköğretim mezunu babalar ve yükseköğretim mezunu babalar arasında çocuklarına karşı olan sıcaklık-sevginin anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın ilköğretim mezunu babaların lehine olduğu bulunmuştur ($U=1668,500$; $p<.05$), yani ilköğretim mezunu babaların sıcaklık-sevgi düzeyi yükseköğretim mezunu babalara göre daha

yüksektir. Ayrıca benzer olarak, ortaöğretim mezunu olan babaların çocuklarına karşı olan sıcaklık-sevgi düzeylerinin yükseköğretim mezunu olan babalardan daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur ($U=6895,000$; $p<.05$)

Baba öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form ilgisizlik-ihmal alt boyut puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.33’de verilmiştir.

Tablo 4.33. Baba öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (İlgisizlik ihmal alt boyutu)

	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
İlgisizlik-ihmal	İlköğretim	34	81,76	10710,50	2064,500	-,665	,506
	Ortaöğretim	131	87,78	2984,50			
	Toplam	165					
	İlköğretim	34	81,94	10242,00	1883,000	-1,042	,297
	Yükseköğretim	125	72,88	2478,00			
	Toplam	159					
	Ortaöğretim	131	141,16	17645,00	6605,000	-2,722	,006*
	Yükseköğretim	125	116,42	15251,00			
	Toplam	256					

* $P < .05$

Tablo 4.33’de baba kabul red puanları baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red baba kısa form ilgisizlik-ihmal alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu babalar ve ortaöğretim mezunu babalar arasında ($U=2064,500$; $p>.05$) ve ilköğretim mezunu babalar ve yükseköğretim mezunu babalar arasında ($U=1883,000$; $p>.05$) farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgunun aksine ortaöğretim mezunu babalar ve yükseköğretim mezunu babalar arasında çocuklarına olan ilgisizlik-ihmalin anlamlı olarak farklılaştığı,

yükseköğretim mezunu babaların çocuklarına olan ilgisizlik-ihmal düzeyinin ortaöğretim mezunu babalara göre daha düşük olduğu bulunmuştur ($U=6605,000$; $p<.05$).

Baba öğrenim durumu değişkenine göre ebeveyn kabul-red baba kısa form farklılaşmamış red alt boyut puanlarına ilişkin bulgular Tablo 4.34’de verilmiştir.

Tablo 4.34. Baba öğrenim durumuna göre ebeveyn kabul-reddi üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçları (Farklılaşmamış red alt boyutu)

	Baba Öğrenim Durumu	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Farklılaşmamış red	İlköğretim	34	88,06	11536,00	1564,000	-2,986	,003*
	Ortaöğretim	131	63,50	2159,00			
	Toplam	165					
	İlköğretim	34	85,61	10701,50	1423,500	-3,314	,001*
	Yükseköğretim	125	59,37	2018,50			
	Toplam	159					
	Ortaöğretim	131	130,14	16267,50	7982,500	-,405	,685
	Yükseköğretim	125	126,94	16628,50			
	Toplam	256					

* $P < .05$

Tablo 4.34’de baba kabul red puanları baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılaşmış ve uygulanan Mann Whitney U testi sonuçları sunulmuştur. Ebeveyn kabul-red baba kısa form farklılaşmamış red alt boyutu puanlarının ilköğretim mezunu babalar ve ortaöğretim mezunu babalar arasında çocuklarına karşı olan farklılaşmamış reddin anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın ortaöğretim mezunu babaların lehine olduğu bulunmuştur ($U=1564,000$; $p<.05$), yani ortaöğretim mezunu babaların farklılaşmamış red düzeyleri ilköğretim mezunu babalara göre daha düşüktür. Ayrıca benzer olarak, yükseköğretim mezunu olan babaların çocuklarına karşı olan farklılaşmamış red düzeylerinin ilköğretim

mezunu olan babalardan daha düşük olduğu bulunmuştur ($U=1423,500$; $p<.05$). Bunların aksine, ortaöğretim mezunu babalar ve yükseköğretim mezunu babalar arasında çocuklarına karşı olan farklılaşmamış red düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($U=7982,500$; $p>.05$).

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çocuğun yılmazlığı ile anne kabul-red arasındaki ilişki:

Çocuğun yılmazlığı ile anne kabul-red arasındaki ilişki Tablo 4.35’de verilmiştir.

Tablo 4.35. Çocuğun yılmazlığı ile anne kabul-red arasındaki ilişki

		Sıcaklık- sevgi anne	Düşmanlık- saldırganlık anne	İlgisizlik- ihmal anne	Farklılaşmamış red anne	Kabul- red anne
Spearman'srho	r	,018	,066	,019	-,070	,061
Yılmazlık	p	,763	,260	,746	,233	,298
Toplam	N	290	290	290	290	290

Tablo 4.35’de ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları ile çocukların yılmazlık ölçeği puanları arasındaki ilişkiler görülmektedir. Sıcaklık-sevgi ile yılmazlık ($r=,018$; $p>.05$), düşmanlık-saldırganlık ile yılmazlık ($r=,066$; $p>.05$), ilgisizlik-ihmal ile yılmazlık ($r=,019$; $p>.05$), farklılaşmamış red ile yılmazlık ($r=-,070$; $p>.05$) ve kabul-red toplam puanı ile yılmazlık ($r=,298$; $p>.05$) arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır.

Çocuğun yılmazlığı ile baba kabul-red arasındaki ilişki:

Çocuğun yılmazlığı ile baba kabul-red arasındaki ilişki Tablo 4.36’da verilmiştir.

Tablo 4.36. Çocuğun yılmazlığı ile baba kabul-red arasındaki ilişki

		Sıcaklık- sevgi baba	Düşmanlık- saldırganlık baba	İlgisizlik- ihmal baba	Farklılaşmamış Red baba	Kabul red baba
Spearman'srho	R	-,094	,108	,025	,055	-,030
Yılmazlık	P	,111	,067	,677	,347	,612
Toplam	N	290	290	290	290	290

Tablo 4.36’da ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları ile çocukların yılmazlık ölçeği puanları arasındaki ilişkiler görülmektedir. Sıcaklık-sevgi ile yılmazlık ($r=-,094$; $p>.05$), düşmanlık-saldırganlık ile yılmazlık ($r=,108$; $p>.05$), ilgisizlik-ihmal ile yılmazlık ($r=,025$; $p>.05$), farklılaşmamış red ile yılmazlık ($r=,055$; $p>.05$) ve kabul-red toplam puanı ile yılmazlık ($r=-,030$; $p>.05$) arasında anlamlı ilişkiler bulunmamıştır.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Anne kabul-red ve baba kabul-red arasındaki ilişki:

Anne kabul-red ve baba kabul-red arasındaki ilişki Tablo 4.37’de verilmiştir.

Tablo 4.37. Anne kabul-red ve baba kabul-red arasındaki ilişki

		Sıcaklık-sevgi baba	Düşmanlık-saldırganlık baba	İlgisizlik-ihmal baba	Farklılaşmamış red baba	Kabul-red baba
Spearman's rho	Sıcaklık-sevgi anne	r ,288**	-,190**	-,164**	-,177**	-,165**
		p ,000	,001	,005	,002	,005
		N 290	290	290	290	290
	Düşmanlık-saldırganlık anne	r -,196**	,480**	,299**	,272**	,424**
		p ,001	,000	,000	,000	,000
		N 290	290	290	290	290
	İlgisizlik-ihmal anne	r -,236**	,320**	,374**	,294**	,376**
		p ,000	,000	,000	,000	,000
		N 290	290	290	290	290
	Farklılaşmamış red anne	r -,169**	,335**	,235**	,551**	,407**
		p ,004	,000	,000	,000	,000
		N 290	290	290	290	290
	Kabul-red anne	r -,231**	,468**	,386**	,384**	,475**
		p ,000	,000	,000	,000	,000
		N 290	290	290	290	290

* $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tablo 4.37’de ebeveyn kabul-red anne kısa form puanları ile ebeveyn kabul-red baba kısa form puanları arasındaki ilişkiler görülmektedir. Araştırmaya katılan annelerin sıcaklık-sevgi puanları ile babaların sıcaklık-sevgi puanları ($r = ,288$; $p < .05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin sıcaklık-sevgi puanları ile babaların düşmanlık-saldırganlık puanları ($r = -,190$; $p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin sıcaklık-sevgi puanları ile babaların ilgisizlik-ihmal puanları ($r = -,164$; $p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin sıcaklık-sevgi puanları ile babaların farklılaşmamış red puanları ($r = -,177$; $p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı ve annelerin sıcaklık-sevgi puanları ile babaların kabul-red toplam puanları ($r = -,165$; $p < .05$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Araştırmaya katılan annelerin düşmanlık-saldırganlık puanları ile babaların sıcaklık-sevgi paunları ($r=,288$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin düşmanlık-saldırganlık puanları ile babaların düşmanlık-saldırganlık puanları ($r=-,190$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin düşmanlık-saldırganlık puanları ile babaların ilgisizlik-ihmal puanları ($r=-,164$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin düşmanlık-saldırganlık puanları ile babaların farklılaşmamış red puanları ($r=-,177$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı ve annelerin düşmanlık-saldırganlık puanları ile babaların kabul-red toplam puanları ($r=-,165$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerin ilgisizlik-ihmal puanları ile babaların sıcaklık-sevgi puanları ($r=-,236$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin ilgisizlik-ihmal puanları ile babaların düşmanlık-saldırganlık puanları ($r=,320$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin ilgisizlik-ihmal puanları ile babaların ilgisizlik-ihmal puanları ($r=,374$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin ilgisizlik-ihmal puanları ile babaların farklılaşmamış red puanları ($r=,294$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ve annelerin ilgisizlik-ihmal puanları ile babaların kabul-red toplam puanları ($r=,376$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerin farklılaşmamış red puanları ile babaların sıcaklık-sevgi paunları ($r=-,169$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin farklılaşmamış red puanları ile babaların düşmanlık-saldırganlık puanları ($r=,335$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin farklılaşmamış red puanları ile babaların ilgisizlik-ihmal puanları ($r=,235$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin farklılaşmamış red puanları ile babaların farklılaşmamış red puanları ($r=,551$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ve annelerin farklılaşmamış red puanları ile babaların kabul-red toplam puanları ($r=,407$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerin kabul-red toplam puanları ile babaların sıcaklık-sevgi puanları ($r=-,231$; $p<.05$) arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin kabul-red toplam puanları ile babaların düşmanlık-saldırganlık puanları ($r=,468$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin kabul-red toplam puanları ile babaların ilgisizlik-ihmal puanları ($r=,386$; $p<.05$) arasında

pozitif yönlü anlamlı, annelerin kabul-red toplam puanları ile babaların farklılaşmamış red puanları ($r=,384$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ve annelerin kabul-red toplam puanları ile babaların kabul-red toplam puanları ($r=,475$; $p<.05$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

V. BÖLÜM

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde ebeveyn kabul-reddinin çocukların yılmazlıkları üzerine bazı değişkenlere göre yapılan analizlerin sonuçları ve literatüreden verilen örnekler ile araştırmanın sonuç ve tartışma kısmı sunulmaktadır.

5.1.1. Çocukların Yılmazlıkları Üzerinde Cinsiyet, Yaş, Kardeş Sayısı, Annelerinin Yaşı ve Öğrenim Durumları ve Babalarının Yaşı ve Öğrenim Durumları Değişkenlerinin Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmada ulaşılan bulgular ışığında, araştırmaya katılan çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kardeş sayılarının yılmazlıkları üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatür incelendiğinde, bu araştırmada ulaşılan sonuçlar ile benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar olduğu görülmektedir. Traş, Öztemel ve Kağnıcı (2018), tarafından yapılmış kendini toparlama gücü ile kardeş sayısı, sınıf, ailelerinin algıladıkları gelir düzeyi ve ebeveyn yetiştirme tutumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Örneklemeleri farklı yaş grubunu içeren bir diğer araştırmada, lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi

açısından incelenmiş ve yaşam doyumu ve yılmazlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı gözlenmiştir (Arıdağ ve Seydooğulları, 2018).

Ancak yapılan bazı araştırmalarda çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kardeş sayılarının (Onat, 2010; Haggerty, Garnezy, Sherrod ve Rutter, 1996; Arastaman ve Balcı, 2013) çocukların yılmazlıkları üzerinde etkili olduğunun bulunduğu araştırmalarda mevcuttur. Örneğin, öğrencinin yılmazlık düzeyinin; devam ettiği okul, cinsiyet, yaş ve kardeş sayısı gibi değişkenlerden etkilendiği saptanmıştır (Onat, 2010). Ailesinin aylık geliri, annesinin eğitim düzeyi, anne ve babasının mesleği, babasının büyüdüğü yer, annesinin ve babasının sahip olduğu koruyucu tutumun derecesi, anne ve babanın çocuğu yetiştirirken uyguladığı tutum ile de anlamlı farklılaşmalar gösterdiği belirlenmiştir (Onat, 2010). Bir diğer tespiti göre, aile içinde yaşanan sıkıntılardan erkek çocukları kız çocuklarına oranla daha fazla etkilenmektedir (Haggerty, Garnezy, Sherrod ve Rutter, 1996). Son olarak incelenen bir diğer araştırmaya göre, öğrencilerin yılmazlık algısı ile cinsiyet, sınıf düzeyi, akademik başarı ve devamsızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Arastaman ve Balcı, 2013). İlgili literatürde bu araştırma sonuçları ile farklılık gösteren bulgulara sahip araştırmaların daha yoğun olduğu ifade edilebilir. Bu farklılıkların örneklem özelliklerinden kaynaklanmış olabileceği ileri sürülebilir .

Araştırmada yer alan çocukların, yılmazlık düzeylerinin anne yaş değişkenine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında, Erten ve Kocakaya (2012), tarafından yapılan araştırma sonuçları bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir, şöyle ki; çocukların yılmazlığı ile annenin yaşı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Araştırmada kapsamında ki çocukların, yılmazlık düzeylerinin annelerin öğrenim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Çocukların yılmazlık düzeylerinin anne öğrenim durumuna göre farklılaştığı, bu farklılığın annesi ilköğretim

mezunu olan çocuklar ve annesi ortaöğretim mezunu olan çocuklar arasında olduğu görülmüştür. Annesi ortaöğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinin, annesi ilköğretim mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak, çocukların yılmazlık düzeylerinde ortaya çıkan anlamlı farklılığın, annesi ilköğretim mezunu olan çocuklar ve annesi yükseköğretim mezunu olan çocuklar arasında da görülmektedir. Annesi yükseköğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinin, annesi ilköğretim mezunu olan çocuklara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Son olarak, çocukların yılmazlık düzeylerine göre ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu anneler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Buradan çıkan sonuca göre, ilköğretim ve ortaöğretim, ilköğretim ve yükseköğretim mezunu olan anneler arasında öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarının yılmazlıklarının da arttığı görülmektedir. Genel olarak anne eğitim düzeyi arttıkça çocuk yılmazlığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu anneler arasında ise çocuklarının yılmazlıkları üzerinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. İlgili literatüre bakıldığında, Aydoğan, (1999); İçöz, (2001) tarafından yapılan çalışmalara göre, ailelerin öğrenim düzeyi ile çocuğun gelişimi arasından doğrudan bir ilişki olduğu ve yüksek düzeyli öğrenim düzeyine sahip ailelerde sorun çözme kabiliyeti daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Campbell-Sills, Forde ve Stein, (2009) tarafından yapılan çalışmaya göre annelerin öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarının yılmazlığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunu destekleyen diğer çalışmaların sonuçlarından da anlaşılabileceği üzere, anne öğrenim düzeyi artması ile çocukların yılmazlığı pozitif yönde desteklenmektedir.

Araştırmanın yapıldığı çocukların, yılmazlık düzeylerinin baba yaşına göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Tıpkı anne yaşı ve çocukların yılmazlıkları arasında yapılan karşılaştırmada olduğu gibi baba yaşı ve çocuğun yılmazlığı arasında anlamlı bir farklılık bulunamadığı sonucuna varılmıştır. Literatür incelendiğinde, baba yaşı ve yılmazlığa dair verilen kaynaklar bu sonuç içinde geçerli olduğu görülmektedir (Erten ve Kocakaya, 2012).

Araştırmaya katılan çocukların, yılmazlık düzeylerinin babaların öğrenim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların yılmazlık düzeylerine göre ilköğretim ve ortaöğretim mezunu babalar arasında ve ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu babalar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çocukların yılmazlık düzeylerinde ortaya çıkan anlamlı farklılığın babası ilköğretim mezunu olan çocuklar ve babası yükseköğretim mezunu olan çocuklar arasında olduğu sonucuna varılmıştır. Babası yükseköğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinin babası ilköğretim mezunu olan çocukların yılmazlık düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anne-baba; cinsiyetinin (Campbell-Sills, Forde ve Stein, 2009), yaşının (Ha, Hong, Seltzer ve Greenberg, 2008), eğitim durumunun (Ha vd., 2008) ve çocuğun özelliklerinin de (Ha vd., 2008; Patterson, 2002) çocukların yılmazlıklarını etkilediği bulunmuştur. Bu araştırmada çıkan sonuçla benzer olarak, Campbell-Sills, Forde ve Stein (2009) tarafından yapılan çalışmada, babaların öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarının yılmazlığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmadan çıkan sonuca ve destekleyen literatür bulgularına göre, artan baba öğrenim düzeyi, çocuk yılmazlığını da artırmakta olduğu söylenebilir.

5.1.2. Annelerin Kabul Red Düzeyleri Üzerinde Çocuklarının Yaşı, Cinsiyeti, Kardeş Sayısı, Kendi Yaşları ve Öğrenim Durumları Değişkenlerinin Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan annelerin, sıcaklık ve sevgi düzeyinin sahip oldukları çocukların yaş grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Büyük yaş grubu çocuklara anneleri tarafından daha yüksek düzeyde sıcaklık ve sevgi (kabul) gösterildiği tespit edilmiştir. Bu bulgunun aksine, annelerin düşmanlık saldırganlık düzeyi, ilgisizlik ihmal düzeyi, farklılaşmamış reddüzeyi ve toplam kabul-reddüzeyinin çocuklarının

yaşından etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka ifade ile annelerin sıcaklık sevgi düzeyi (kabul), çocuklarının yaşları ile birlikte artış göstermişken, anne reddinde bir değişme ya da farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Araştırmada ulaşılan bir başka sonuca göre araştırmaya katılan annelerin sıcaklık sevgi düzeyi, düşmanlık saldırganlık düzeyi, ilgisizlik ihmal düzeyi, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-red düzeyi sahip oldukları çocukların cinsiyetine göre değişmemektedir. Bu sonuca benzer olarak yapılan başka bir çalışmada, Ogelman ve Çabuk (2013), annelerin sıcaklık-sevgi, düşmanlık-saldırganlık, ilgisizlik-ihmal, farklılaşmamış red düzeylerinin çocuklarının cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaşmadığına ulaşmıştır. Bu araştırma ve destekleyen ilgili literatür sonucuna göre, annelerin çocuklarının cinsiyetine göre farklı davranmadıkları ifade edilebilir. Bu bulguların aksine, Fulton ve Turner (2008) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise çocuğun cinsiyetinin ebeveynin çocuğa olan etkileri üzerine değiştirici yönde etkili olduğu bulunmuştur. Yine bu araştırmadan çıkan bir sonuca göre, kadınlar için kontrol algısı ebeveyn sıcaklığı ve kontrolü ile ilişkili olarak ifade edilmiştir. Buradan hareketle, cinsiyetin kabul-red üzerine olan etkisi araştırmanın yapıldığı yere ve hedef grup farklılığı etkisine göre farklı sonuçlar doğuracağı şeklinde yorumlanabilir.

Annelerin sıcaklık-sevgi düzeyi, düşmanlık-saldırganlık düzeyi, ilgisizlik-ihmal düzeyi, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-red düzeyinin çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmadığı sonucu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında araştırma sonucunu destekleyen sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu değişkenleri içine alan bir araştırma sonucuna göre, Çetin (2018), ebeveynlerin cinsiyet, herhangi bir meslekte çalışma, eğitim durumu, evlilik yılları ve çocuk sayılarının engelli çocuklarını kabul red düzeyleri üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Araştırmada yer alan annelerin, sıcaklık-sevgi, düşmanlık-saldırganlık, ilgisizlik-ihmal, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-redlerinin öğrenim durumlarına göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara bakıldığında, sıcaklık-sevgi düzeyinin ilköğretim mezunu olan anneler ve ortaöğretim mezunu anneler arasında farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu sonucun aksine ilköğretim mezunu anneler ve yükseköğretim mezunu anneler arasında çocuklarına karşı olan sıcaklık-sevgilerinin farklılaştığı ve ilköğretim mezunu olan annelerin çocuklarına karşı daha yüksek düzeyde sıcaklık-sevgi gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca benzer olarak, ortaöğretim mezunu olan annelerin çocuklarına sergiledikleri sıcaklık-sevgilerinin yükseköğretim mezunu olan annelerden daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Buradan çıkan sonuca göre, araştırmaya katılan anneler arasında öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı sergiledikleri sıcaklık-sevgileri (kabul) azalmaktadır denebilir. Bu bağlamda yapılacak yeni araştırmalar ile bu durumun sebepleri incelenebilir.

Annelerin düşmanlık-saldırganlık düzeyi, ilköğretim mezunu anneler ile ortaöğretim mezunu anneler arasında ve ortaöğretim mezunu anneler ile yükseköğretim mezunu anneler arasında değişmemektedir. Bu sonuçtan farklı olarak ilköğretim mezunu anneler ile yükseköğretim mezunu anneler arasında çocuklarına karşı sergiledikleri düşmanlıksaldırganlığın değiştiği, yükseköğretim mezunu annelerin düşmanlık-saldırganlığının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Annelerin ilgisizlik-ihmal düzeyi incelendiğinde, ilköğretim mezunu anneler ile ortaöğretim mezunu anneler arasında farklılık tespit edilmemiştir. Bu sonuçtan farklı olarak ilköğretim mezunu anneler ile yükseköğretim mezunu anneler arasında çocuklarına karşı sergiledikleri ilgisizlik-ihmalin anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın yükseköğretim mezunu anneler lehine olduğu sonucuna varılmıştır. Bir başka deyişle yükseköğretim mezunu annelerin ilgisizlik-ihmal

düzeyi ilköğretim mezunu annelerin ilgisizlik-ihmal düzeyinden daha düşüktür. Ayrıca, yükseköğretim mezunu olan annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri ilgisizlik-ihmal düzeylerinin ortaöğretim mezunu olan annelerden daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Annelerin farklılaşmamış redleri incelendiğinde, öğrenim durumunun tüm düzeylerinde sergilenen farklılaşmamış reddin değiştiği görülmüştür. Ortaöğretim mezunu annelerin ilköğretim mezunu annelere göre, yükseköğretim mezunu annelerin ilköğretim mezunu annelere göre ve son olarak yükseköğretim mezunu annelerin ortaöğretim mezunu annelere göre çocuklarına karşı daha düşük düzeyde farklılaşmamış red sergiledikleri sonucuna varılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlara göre öğrenim düzeyi farklılaşmamış reddin önemli bir belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada öğrenim düzeyi arttıkça annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri farklılaşmamış reddin azaldığı söylenilebilir.

Annelerin toplam kabul-red düzeyinin ilköğretim mezunu anneler ile ortaöğretim mezunu anneler arasında farklılaşmadığı, ilköğretim mezunu anneler ile yükseköğretim mezunu anneler ve ortaöğretim mezunu anneleri ile yükseköğretim mezunu anneler arasında farklılaştığı, yükseköğretim mezunu annelerin çocuklarını ilköğretim mezunu ve ortaöğretim mezunu annelere göre daha yüksek düzeyde kabul ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buradan çıkan sonuca göre, öğrenim düzeyi arttıkça annelerin çocuklarına karşı olan redlerinde bir azalma görülmektedir. Bir diğer deyişle, araştırmaya katılan annelerin öğrenim düzeylerindeki artış anne-çocuk ilişkisinin olumlu yönde gelişmesini desteklemektedir. İlgili literatürde bu durumu destekleyen araştırmalar mevcuttur. Örneğin, Dwairy (2010) ebeveyn reddinin, eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ebeveynler arasında daha yaygın olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca Chen (1994), anne eğitim durumu ve mesleğinin, annelerin kabulünü öngören aile psikolojik durumlarıyla ilişkili olduğunu sonucuna varmıştır. Benzer bir biçimde Kavak ve Yalçın (2013) tarafından

yapılan araştırmada da, anneleri ilkokul mezunu/terk olan bireylerin, anneleri ortaokul mezunu olan bireylere göre annelerini daha reddedici algıladıkları bulunmuştur.

Annelerin sıcaklık-sevgi, ilgisizlik-ihmal, farklılaşmamış redve toplam kabul-red düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçların aksine düşmanlık-saldırganlık düzeyinin annelerin yaşlarından etkilendiği belirlenmiştir. Bu sonucu destekleyen bazı araştırmalar mevcut olup (Kurt, Tekin, Koçak, Kaya, Özpolat ve Önat, 2008; Erkan ve Toran 2004) annelerin yaşlarının artması ile birlikte çocuklarını reddetme davranışlarının arttığı bulgulanmıştır. Bu araştırmada annelerin düşmanlıksaldırganlık düzeyi 26-30 ve 31-35 yaş arası, 26-30 ve 41-45 yaş arası, 31-35 ve 41-45 yaş arası, 36-40 ve 41-45 yaş arası değişkenlerine göre farklılık göstermezken, 26-30 ve 36-40 ile 31-35 ve 36-40 yaş değişkenlerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. 36-40 yaş arası annelerin çocuklarına karşı sergilemiş oldukları düşmanlık saldırganlık düzeylerinin 26-30 yaş arası annelere göre daha düşük olduğu, 31-35 yaş arası annelerin çocuklarına karşı sergiledikleri düşmanlık-saldırganlık düzeylerinin ise 36-40 yaş arası annelere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Anne yaşı değişkenine yönelik ulaşılan bulgular genel bir eğilimi yansıtmamaktadır. Yani, yaş arttıkça ya da azaldıkça sistematik bir değişim bulunamamıştır. Dolayısı ile ulaşılan bu sonuçlar araştırmanın gerçekleştirildiği grubun kendi dinamiklerine atfedilebilir.

5.1.3. Babaların Kabul Red Düzeyleri Üzerinde Çocuklarının Yaşı, Cinsiyeti, Kardeş Sayısı, Kendi Yaşları ve Öğrenim Durumları Değişkenlerinin Etkisine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan babaların, sıcaklık-sevgi düzeyi, düşmanlık-saldırganlık düzeyi, ilgisizlik-ihmal düzeyi, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-red düzeyinin çocukların

yaşlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan çocukların yaşları arttıkça ya da azaldıkça baba kabul-reddinin değişmediği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan babaların sıcaklık-sevgi düzeyi, düşmanlık-saldırganlık düzeyi, ilgisizlik-ihmal düzeyi, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-red düzeyinin çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında, araştırma sonucunu destekleyen bulgular olduğu görülmektedir. Ogelman ve Çabuk (2013), tarafından yapılan araştırma sonucuna göre, babaların sıcaklık-sevgi, düşmanlıksaldırganlık, ilgisizlik-ihmal, ayrışmamış red düzeyleri, çocuklarının cinsiyetlerine göre farklılık göstermemediğibulgulanmıştır. Bu sonucu destekleyen diğer araştırma sonuçlarına göre, (Korkmaz, Yücel, Çelebi ve Kılıç, 2014; Gülay ve Önder, 2010; Delitay, 2009) cinsiyetin ebeveynlerin çocuklarını kabul etme ya da reddetme düzeylerini etkilemediği bulunmuştur. Bu çalışmaların aksine, Kavak ve Yalçın (2013) tarafından yapılan çalışmada, babadan algılanan kabul/red alt boyutları açısından bakıldığında; tüm alt boyutlarda (sıcaklık, düşmanlık, kayıtsızlık ve ayrışmamış red) ve toplam puanlarda erkeklerin babalarını kızlara göre daha reddedici algıladıkları bulunmuştur. Fulton ve Turner (2008) tarafından yapılan araştırma sonucunda ise çocuğun cinsiyetinin ebeveynin çocuğa olan etkileri üzerine değiştirici yönde etkili olduğu bulunmuştur. Bu araştırmadan çıkan bir diğer sonuçta, yukarıda belirtildiği gibi kontrol algısı kızlar için ebeveyn sıcaklığı ve kontrolü ile ilişkili iken, bu durum erkeklerde sadece ebeveyn sıcaklığı ile ilişkilidir. Çıkan farklı yöndeki sonuçlara rağmen, bu araştırma ve daha fazla sayıda araştırma sonucu çocuğun cinsiyetinin babaların kabul-redleri üzerinde bir değişiklik oluşturmadığı yönünde karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan babaların sıcaklık-sevgi düzeyi, düşmanlık-saldırganlık düzeyi, ilgisizlik-ihmal düzeyi, farklılaşmamış red düzeyi ve toplam kabul-red düzeyinin çocukların kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatürde benzer değişkenlerin birlikte irdelendiği araştırma bulgularına rastlanmamıştır. Bu nedenle kardeş sayısı gibi değişkenlerin farklı araştırmalarda yeniden ele alınması durumu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın katılan babaların sıcaklık-sevgi düzeyi, ilgisizlik-ihmal düzeyi ve farklılaşmamış reddüzei öğrenim durumlarına göre değişmektedir. Düşmanlık-saldırganlık ve toplam kabul-red düzeyinin baba öğrenim durumu değişkenine farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Babaların sergiledikleri sıcaklık-sevgi düzeyi ilköğretim mezunu babalar ve ortaöğretim mezunu babalar arasında benzerdir. Bu sonucun aksine ilköğretim mezunu babalar ve yükseköğretim mezunu babalar arasında çocuklarına karşı olan sıcaklık-sevginin anlamlı olarak farklılaştığı, farklılığın ilköğretim mezunu babaların lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır, yani ilköğretim mezunu babaların sıcaklık-sevgi düzeyi yükseköğretim mezunu babalara göre daha yüksektir. Ayrıca benzer olarak, ortaöğretim mezunu olan babaların çocuklarına karşı olan sıcaklık-sevgi düzeylerinin yükseköğretim mezunu olan babalardan daha yüksek düzeyde olduğu ve tıpkı anne sıcaklık-sevgi ve eğitim düzeyi sonuçlarında olduğu gibi babaların da öğrenim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı olan sıcaklık-sevgilerinde bir azalma olduğu tespit edilmiştir.

Babaların ilgisizlik-ihmal düzeyi bulguları sonucunda, ilköğretim mezunu babalar ile ortaöğretim mezunu babalar arasında ve ilköğretim mezunu babalar ile yükseköğretim mezunu babalar arasında farklılaşma tespit edilmemiştir. Bu bulgunun aksine ortaöğretim mezunu babalar ile yükseköğretim mezunu babalar arasında çocuklarına olan ilgisizlik-ihmalin anlamlı olarak farklılaştığı, yükseköğretim mezunu babaların çocuklarına

olan ilgisizlik-ihmal düzeyinin ortaöğretim mezunu babalara göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre, öğrenim durumunun her kademedede farklılığa neden olmadığı, anlamlı farklılığın sadece ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde ortaya çıktığı görülmektedir. Burada ulaşılan sonuçların araştırmanın katılımcılarına ait olan ve bu araştırmada değişken olarak incelenmemiş çeşitli özelliklerden kaynaklanmış olabileceği ifade edilebilir.

İlköğretim mezunu babalar ile ortaöğretim mezunu babalar arasında çocuklarına karşı olan farklılaşmamış reddin anlamlı olarak değiştiği, farklılığın ortaöğretim mezunu babaların lehine olduğu sonucuna varılmıştır. Bir başka ifade ile ortaöğretim mezunu babaların çocuklarına karşı serdiledikleri farklılaşmamış red düzeyleri ilköğretim mezunu babaların çocuklarına karşı serdiledikleri farklılaşmamış red düzeyine göre daha düşüktür. Ayrıca benzer olarak, yükseköğretim mezunu olan babaların çocuklarına karşı sergiledikleri farklılaşmamışred düzeylerinin ilköğretim mezunu olan babalardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bunların aksine, ortaöğretim mezunu babalar ile yükseköğretim mezunu babalar arasında çocuklarına karşı sergiledikleri farklılaşmamış red düzeylerinde değişim olmadığı görülmüştür. Bu sonuçlar ile yukarıda sunulan babaların ilgisizlik-ihmal düzeylerine yönelik sonuçlar benzerlik göstermektedir. Dolayısı ile yukarıda ifade edilen, bu sonucun ortaya çıkmasına ilişkin iddia burada da söylenilebilir.

Konuyla ilgili çalışmalara bakıldığında, Chen (1994) tarafından yapılan araştırmaya göre, baba öğrenim düzeyi ve mesleğinin, babaların kabulünü öngören aile psikolojik durumlarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dwairy (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre, ebeveyn reddi, öğrenim düzeyi düşük ve aile sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ebeveynler arasında daha yaygındır. Bunların aksine, Kavak ve Yalçın (2013) tarafından yapılan araştırmaya göre, öğrencilerin babalarının öğrenim düzeyine göre

babalarından algıladıkları kabul/red düzeyleri arasında; annelerinin ve babalarının öğrenim düzeyine göre de, psikolojik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmada yer alan babaların sıcaklık-sevgi düzeyleri ile babanın yaşı arasında, ilgisizlik-ihmal düzeyi ile babanın yaşı arasında ve farklılaşmamış red düzeyi ile babanın yaşı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguların aksine, düşmanlık-saldırganlık düzeyi ile babanın yaşı arasında ve kabul-red toplam düzeyi ile babanın yaşı arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ebeveyn kabul-red baba düşmanlık-saldırganlık düzeyi 26-30 ve 31-35 yaş arası 26-30 ve 36-40 yaş arası, 31-35 ve 36-40 yaş arası babaların yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Yine aynı tablo sonuçlarına göre, düşmanlık-saldırganlık düzeyi 26-30 ve 41-45, 31-35 ve 41-45 ve 36-40 ve 41-45 yaş aralığında olan babaların yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamlı fark 41-45 yaş arası babaların çocuklarına karşı olan düşmanlık-saldırganlık düzeyleri 26-30 yaş arası babalara göre daha düşük, 41-45 yaş arası babaların çocuklarına karşı olan düşmanlık-saldırganlık düzeyleri 31-35 yaş arası babalara göre daha düşük ve son olarak 41-45 yaş arası babaların çocuklarına karşı olan düşmanlık-saldırganlık düzeyleri 36-40 yaş babalara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar özetlendiğinde, daha büyük yaş grubunda yer alan babalar daha küçük yaş grubunda yer alan babalara göre çocuklarına karşı daha düşük düşmanlıksaldırganlık düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Bunların sebepleri yapılacak devam araştırmaları ile ortaya konabilir.

Babaların kabul-red toplam düzeyleri 31-35 ve 36-40 yaş arası, 31-35 ve 41-45 yaş arası ve 36-40 ve 41-45 yaş arası babaların yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı tablo sonuçlarına göre, kabul-red toplam puanı baba 26-30 ve 31-35, 26-30 ve 36-40 ve 26-30 ve 41-45 yaş arası babaların yaş

değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamlı farkın 26-30 ve 31-35 yaş aralığında bulunan babalardan 31-35 yaş arası babaların lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 26-30 ve 36-40 yaş arası babaların kabul-red toplam puanları baba yaş değişkenine göre 36-40 yaş arası babaların lehine olduğu sonucuna varılmıştır. Son olarak, 26-30 ve 41-45 yaş arası babaların kabul-red toplam düzeylerinin baba yaş değişkenine göre 41-45 yaş aralığında bulunan babalarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar neticesinde, daha büyük yaş grubunda bulunan babaların daha küçük yaş grubunda bulunan babalar göre kabul-red toplam puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir, artan yaşla birlikte kabul-red toplam puanları da doğru orantılı olarak artmaktadır denilebilir.

Son olarak, Veneziano ve Rohner (1998) tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre, algılanan baba kabulü, baba katılımı ve çocukların psikolojik uyumunun yaşa, sosyal sınıfa, cinsiyete veya ırka göre önemli ölçüde değişmediği bulunmuştur.

5.1.4. Anne ve Babaların Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Yılmazlıkları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde, annelerin kabul-red ölçeğinden çıkan puanları ile çocukların yılmazlık ölçeği puanları arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Sıcaklık-sevgi ile yılmazlık, düşmanlık-saldırganlık ile yılmazlık, ilgisizlik-ihmal ile yılmazlık, farklılaşmamış red ile yılmazlık ve kabul-red toplam puanı ile yılmazlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Babaların kabul-red ölçeğinden çıkan puanları ile çocukların yılmazlık ölçeği puanları arasındaki ilişkilere bakıldığında, sıcaklık-sevgi ile yılmazlık, düşmanlıksaldırganlık ile yılmazlık, ilgisizlik-ihmal ile yılmazlık, farklılaşmamış red ile yılmazlık ve kabul-red toplam puanı ile yılmazlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Bu konuya dair yapılan araştırmalardan biri olan Akça (2012) tarafından yapılan çalışmaya göre, annelerinden ve babalarından tepkisel davranış gören ve özerkliği desteklenen bireylerin yılmazlıkları yüksek bulunmuştur. Bu çalışma tepkisellik ve özerklik desteğinin yılmazlığı desteklediği sonucunu ortaya konmuştur. Fulton ve Turner (2008) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre, anne ve baba kabul-reddi çocuğun yılmazlık gelişimini çocukluk ve ergenlik yıllarında etkiler ve değiştirir ve bu etkiler bireyin üniversite yıllarında önemli olmaya devam eder.

5.1.5. Anne ve Babaların Kabul Red Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma

Annelerin kabul-red ölçeğinden elde edilen puanları ile babaların kabul-red puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin sıcaklık-sevgi düzeyleri ile babaların sıcaklık-sevgi düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin sıcaklık-sevgi düzeyleri ile babaların düşmanlık-saldırganlık düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin sıcaklık-sevgi düzeyleri ile babaların ilgisizlik-ihmal düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin sıcaklık-sevgi düzeyleri ile babaların farklılaşmamış red düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ve annelerin sıcaklık-sevgi düzeyleri ile babaların kabul-red toplam düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan annelerin düşmanlık-saldırganlık düzeyleri ile babaların sıcaklık-sevgi düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin düşmanlık-saldırganlık düzeyleri ile babaların düşmanlık-saldırganlık düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin düşmanlık-saldırganlık düzeyleri ile babaların ilgisizlik-ihmal düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin düşmanlık-saldırganlık düzeyleri ile babaların farklılaşmamış red düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ve annelerin düşmanlık-saldırganlık düzeyleri ile babaların kabul-red toplam düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılan annelerin-ilgisizlik ihmal düzeyleri ile babaların sıcaklık-sevgi düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin ilgisizlik-ihmal düzeyleri ile babaların düşmanlık-saldırganlık düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin ilgisizlik-ihmal düzeyleri ile babaların ilgisizlik-ihmal düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin ilgisizlik-ihmal düzeyleri ile babaların farklılaşmamış red düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ve annelerin ilgisizlik-ihmal düzeyleri ile babaların kabul-red toplam düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan annelerin farklılaşmamış red düzeyleri ile babaların sıcaklık-sevgi düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin farklılaşmamış red düzeyleri ile babaların düşmanlık-saldırganlık düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin farklılaşmamış red düzeyleri ile babaların ilgisizlik-ihmal düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin farklılaşmamış red düzeyleri ile babaların farklılaşmamış red düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ve annelerin farklılaşmamış red düzeyleri ile babaların kabul-red toplam düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan annelerin kabul-red toplam düzeyleri ile babaların sıcaklık-sevgi düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı, annelerin kabul-red toplam düzeyleri ile babaların düşmanlık-saldırganlık düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin kabul-red toplam düzeyleri ile babaların ilgisizlik-ihmal düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı, annelerin

kabul-red toplam düzeyleri ile babaların farklılaşmamış red düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ve annelerin kabul-red toplam düzeyleri ile babaların kabul-red toplam düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır.

Balıkçı (2019) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre, annenin çocuğunu kabul düzeyi babanın çocuğunu kabul düzeyinden yüksek bulunmuş, çocuğun algıladığı baba kabul düzeyi ise anne kabul düzeyinden yüksek bulunmuştur. Kavak ve Yalçın (2013) tarafından yapılan araştırmaya göre, baba kabul/reddi algısının psikolojik uyumu anne kabul-reddi algısından daha yüksek düzeyde yordadığı bulunmuştur. Forehand ve Nousiainen (1993) tarafından yapılan araştırma sonuca göre, ergenlerin gelişimlerinde bazı alanlara etki edebilmek için anne ve baba kabul-reddi birbiri ile ilişkili olmak durumundadır. Dwairy (2010) tarafından kültürler arası yapılan ebeveyn kabul red araştırmasına göre babalar çocuklarını annelere göre daha fazla reddedici ve daha az kabul edici ve erkek ergenler kız ergenlere göre fazla reddedilmekte ve daha az kabul edilmektedirler. Putnick ve arkadaşları (2015) tarafından 9 ülkede yapılan ortak bir araştırmaya göre, sıcaklık ve çocuklara karşı kabul konusunda anne-babalara dönük yapılacak aile eğitimleri ile çocuğun içsel ve dışsal davranış problemleri, okul performansı, olumlu sosyal davranışları gibi alanlarda iyileşmeler olabileceği kaydedilmektedir. Bu sonuç araştırmanın yapıldığı 9 ülkede bazı küçük nüanslar dışında benzer sonuçlar vermiştir. Son olarak, Putnick ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan bir diğer araştırma sonucuna göre, araştırmanın yapıldığı tüm ülkelerde (Çin, Kolombiya, İtalya, Ürdün, Kenya, Filipinler, İsveç, Tayland ve Amerika Birleşik Devletleri) anne ve baba kabul ve sıcaklığının yüksek, düşmanlık, red ve ihmalin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fakat ülkeler arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Örneğin, Çin, İtalya, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri'nde anne kabulü babaya göre daha yüksek bulunmuştur. Kenya'da ise baba kabulü anneye göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın sonucuna genel olarak

bakıldığında, ülkeye özgü birkaç değişikliğin dışında anne-baba kabulü orta derecede birbiri ile ilişkilidir.

5.2. Öneriler

- Bu araştırma, okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukları ile sınırlıdır. Bu nedenle konu ile ilgili sonraki çalışmalar diğer yaş grubu çocukları için de yapılabilir.
- Araştırma Zonguldak İli Karadeniz Ereğli İlçesinde, 290 çocuk ve anne-babası ile sınırlıdır. Benzer çalışmalar, farklı illerde ve daha geniş örneklem gruplarıyla yapılabilir.
- Yapılan araştırmada, ebeveyn kabul reddinin bazı değişkenlere göre çocukların yılmazlıkları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ebeveyn kabul red ve yılmazlık düzeyleri bu araştırmada yer almayan farklı değişkenlere göre incelenebilir.
- Araştırma tarama yöntemiyle yapılmıştır ve tarama yöntemi ile sınırlıdır. Yapılacak yeni araştırmalarda, boylamsal çalışmalar ile ebeveyn kabul red ve yılmazlığın etkilerinin uzun süreli sonuçları incelenebilir.
- Deneysel çalışmalar, uygulamada önemli ilerlemelerin kaydedilmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda, ebeveynlerin kabul red davranışlarına yönelik bir eğitim programı hazırlanıp, programın başında ve sonunda çocukların yılmazlıklarına olan etkileri incelenebilir.
- Ebeveyn kabul reddinin okul öncesi dönem çocuklarının farklı gelişim alanlarına (dil, bilişsel, duygusal v.b.) etkisinin ele alındığı araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akça, Z. K. (2012). *Genç yetişkinlikte algılanan anne-baba tutumlarının, kendini toplarlama gücü ve benlik saygısı arasındaki ilişki* (Master'sthesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ansari, Z. A. (2002). Parental Acceptance-Rejection of Disabled Children in Non-Urban Pakistan. *North American Journal of Psychology*, 4(1), 121-128.
- Arastaman, G.,& Balcı, A. (2013). Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Educational Sciences: Theory & Practice* - 13(2), 915-928.
- Arıdağ, N. Ç., & Seydooğulları, S. Ü. (2018). Lise Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Yılmazlık Düzeylerinin Anne-Baba Tutumlarıyla İlişkisi Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1037-1060.
- Aydoğan, A. A., (1999). Özürlü Çocuğu Sahip Olan Anne Babaların Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Balat, G. U. (2005). Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları. A. Oktay, ve Ö. Polat. Unutkan.(Der.). *Okul Öncesi Dönemde Güncel Konular*.
- Balat, G. U. (2010). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143).

- Balıkçı, M. (2019). Engellilik bağlamında ebeveyn kabulü/reddi ve sosyal destek: ebeveyn ve çocuk algıları (Master'sthesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Batum, P., & Öktem, F. (2011). Öğrenme Bozukluklarında Ebeveyn Kabulü/Reddi İle İçselleştirme Ve Dışsallaştırma Sorunlarının İncelenmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* :18 (1).
- Barber, B. K. (1992). Family, personality, and adolescent problem behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 69-79.
- Berk, L. E. (2009). *Child Development, 3rd Canadian Edition*. Pearson.
- Berk, L. E. (2013). Bebekler ve çocuklar. *Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa*, (7. Baskıdan Çeviri).
- Bernet, W., Gregory, N., Reay, K. M., & Rohner, R. P. (2018). An objective measure of splitting in parental alienation: The Parental Acceptance–Rejection Questionnaire. *Journal of forensic sciences*, 63(3), 776-783.
- Bircan, S., & Erden, G. (2011). Madde bağımlılığı: Aile ile ilgili olası risk faktörleri, algılanan ebeveyn kabul-reddi ve çocuk yetiştirme stilleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(3), 211-222.
- Black, C., & Gilboe, M. (2004). Adolescent mothers: resilience, family health work and health promoting practices. *Journal of advanced nursing*, 48(4), 351-360.

Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., & Çakmak, E. K. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri.doi: 10.14527/9789944919289.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009).

Bilimsel Araştırma Yöntemleri (3. baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyükaşahin Çevik, G., Doğan, İ., & Yıldız, M. A. (2016). Pedagojik Formasyon Eğitimi

Alan Öğrencilerin Yılmazlık Ve Tükenmişliklerinin İncelenmesi. *Mersin University Journal Of The Faculty Of Education*, 12(3).

Campbell-Sills, L., Forde, D. R., & Stein, M. B. (2009). Demographic and Childhood Environmental Predictors Of Resilience in A Community Sample. *Journal of psychiatric research*, 43(12), 1007-1012.

Can, H. Ö., & Aksel, E. Ş. (2016). Ebeveyn Kabulü/Reddi ile Ebeveyn Uygulamaları İlişkisi ve Etkileyen Faktörler. *Humanities Sciences*, 12(1), 35-50.

Carlson, L., & Grossbart, S. (1988). Parental Style and Consumer Socialization of Children. *Journal of consumer research*, 15(1), 77-94.

- Chartier M. J., Walker J. R. & Naimark B. (2007). Childhood Abuse, Adult Health, and Health Care Utilization: Results from a Representative Community Sample. *Am J Epidemiol.*165:1031–1038.
- Chen, X. (1994). Family Conditions, Parental Acceptance, and Social Competence and Aggression in Chinese Children. *Social Development*, 3(3), 269-290.
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8*. National Association for the Education of Young Children. 1313 L Street NW Suite 500, Washington, DC 22205-4101.
- Cournoyer, D. E., Sethi, R., & Cordero, A. (2005). Perceptions of Parental Acceptance-Rejection and Self-Concepts among Ukrainian University Students. *Ethos*, 33(3), 335-346.
- Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim online*, 2(2).
- Çelik, E. (2013). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Yılmazlık Özelliklerinin Duygusal Dışavurum Açısından İncelenmesi. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 17(2).
- Çetin, K. (2018). Engelli Çocuklara Sahip Ailelerin Çocuklarını Kabul Red Düzeyleriyle Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 137-154.

Dager, E.Z., Rohner, R. (1988). The Warmth Dimension: Foundation of Parental Acceptance-Rejection Theory. *Contemporary Sociology*, 17(4), 546. doi: 10.2307/2072750.

Dedeler, M., Akün, E., & Batıgün, A. D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği-kısa form'un uyarlama çalışması. *Dusunen Adam*, 30(3), 181-193.

Delitay, H. (2009). Engelli çocukların annelerinin çocuklarını reddetme davranışları (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı. Ankara.

Derman, M. T., & Başal, H. A. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.

Durualp, E., Kaytez, N., & Kadan, G. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların annelerine verilen aile eğitiminin annelerin bilgi düzeyleri ile çocukların gelişimlerine olan etkisinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4).

Düzgün, Ş. (2006). Eğitim sürecinde ana-babaların çocuklarına olan etkileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 225-238.

Düzgün, Ş. (2002). *İnsanda gelişim ve öğrenme*. Eser Ofset, Erzurum.

Dwairy, M. (2010). Parental acceptance–rejection: a fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 30-35.

Ece, K. A. R. A., & Şahin, F. Y. (2018). Evli Bireylerde İlişkisel Yılmazlık, Evlilik Yetkinliği Ve İkili İlişkilerde Güvenin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi Öz. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 86(6), 378-398.

Engle, P. L., Castle, S., & Menon, P. (1996). Child development: Vulnerability and resilience. *Social science & medicine*, 43(5), 621-635.

Enns MW, Cox BJ, Afifi TO, et al. (2006). Childhood adversities and risk for suicidal ideation and attempts: a longitudinal population-based study. *Psychol Med*. ;32:1769–1778.

Erkan, S., & Toran, M. (2004). Alt- Sosyo- ekonomik düzey annelerinin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (27), 91-97.

Erten, R., & Kocakaya, R. (2012). Evli Veya Eşi Vefat Eden Annelerin Yılmazlık Düzeylerine Etki Eden Değişkenlerin İncelenmesi.

- Erzurum, H., & Kır, İ. (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin Kullandıkları Disiplin Türleri/TypesOf Discipline That Primary School Teachers Practice. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 271-285.
- Fonagy, P., Steele, M., Steele, H., Higgitt, A. & Target, M. (1994) The Emanuel Miller Memorial Lecture 1992: 'The theory and practice of resilience.' *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 35, 2, 231–257.
- Forehand, R., & Nousiainen, S. (1993). Maternal and Paternal Parenting: Critical Dimensions in Adolescent Functioning. *Journal of family psychology*, 7(2), 213.
- Fulton, E., & Turner, L. A. (2008). Students' academic motivation: Relations with parental warmth, autonomy granting, and supervision. *Educational Psychology*, 28(5), 521-534.
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., Onur, B., & Dönmez, A. (1993). *Çocuk ve ergen gelişimi*. Imge kitabevi.
- Gilbert, R., Widom, C.S., Browne, K., et al. (2009). Child maltreatment 1: Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *Lancet*; 373:68–81.
- Gilligan, R. (1997). Beyond permanence? The importance of resilience in child placement practice and planning. *Adoption & Fostering*, 21(1), 12-20.

- Gutman, L. M. (2008). Social and emotional development in infancy and early childhood. Benson, J. B., Haith, M. M.(Eds) Risk and resilience, (pp.24- 34). University of London, UK: ElsevierInc.
- Gülay, H. (2010). Comparing acceptance and rejection levels of mentally handicapped children's parents and normally developed children's parents. *Education Sciences*, 5(3), 742-750.
- Gülay, H., & Önder, A. (2010). Comparing acceptance and rejection levels of mentally handicapped children's parents and normally developed children's parents. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 742-750.
- Gülay, H. (2011). Anne-babaların kabul red boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 163-176.
- Güngör, H. C. (2014). Aile Yılmazlığı Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 9(5).
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, (s 271).
- Ha, J-H., Hong, J., Seltzer, M. M., & Greenberg, J. S. (2008). Age and gender differences in the well-being of midlife and aging parents with children with mental health or

developmental problems: Report of a national study. *Journal of Health and Social Behaviors*, 49, 301-316.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2009). *Análise multivariada de dados*. Bookman Editora.

Haggerty, R. J., Garmezy, N., Sherrod, L. R., & Rutter, M. (Eds.). (1996). *Stress, risk, and resilience in children and adolescents: Processes, mechanisms, and interventions*. Cambridge University Press.

Holmes, M. R., Yoon, S., Voith, L. A., Kobulsky J. M. & Steigerwald, S. (2015). Resilience in physically abused children: protective factors for aggression. *Behav. Sci.*, 5, 176–189.

Hughes, M. M., Blom, M., Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2005). Bridging parental acceptance-rejection theory and attachment theory in the preschool strange situation. *Ethos*, 33(3), 378-401.

İçöz, A., (2001). Zihinsel Engelli Bir Çocuğa Sahip Aile Bireylerinin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.

Jones, I., White, C. S., Aeby, V., & Benson, B. (1997). Attitudes of early childhood teachers toward family and community involvement. *Early Education and Development*, 8(2), 153-168.

Kaner, S., & Bayraklı, H. (2010). Aile yılmazlık ölçeği: Geliştirilmesi, geçerliği ve güvenirliği.

Kaner, S., Bayraklı, H., & Güzeller, C. O. (2011). Anne-babaların yılmazlık algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(2) 63-78.

Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi (24. bs.). *Ankara: Nobel Yayıncılık*.

Kavak, G. Y., & Yalçın, İ. T. D. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Ebeveyn Kabulü İle Psikolojik Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Programı).

Kaya, Ö. Ö. (2007). *Rıfat Ilgaz'ın eserlerinde çocuk ve çocuk eğitimi* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Kazarian, S. S., Moghnie, L., & Martin, R. A. (2010). Perceived parental warmth and rejection in childhood as predictors of humor styles and subjective happiness. *Europe's Journal of Psychology*, 6(3), 71-93.
- Khaleque, A. ve Rohner, P.R. (2001). Reliability of the perceived parental control scale: A meta-analysis across ethnic groups. Center of Parental Acceptance and Rejection, School of Family Studies, University of Connecticut.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance rejection and psychological adjustment: A meta analysis of cross cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64.
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Trans national relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 103-115.
- Kır, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Kim, E., Han, G., & McCubbin, M. A. (2007). Korean American maternal acceptance–rejection, acculturation, and children's social competence. *Family & community health*, 30, S33-S45.

- Knestrict, T., & Kuchey, D. (2009). Welcome to Holland: Characteristics of Resilient Families Raising Children with Severe Disabilities. *Journal of family studies*, 15(3), 227-244.
- Korkmaz, M., Yücel, A. S., Çelebi, N., & Kılıç, B. (2014). 7- 17 yaş arası farklı gelişimsel özellikleri olan çocuklara sahip ailelerin stresle başa çıkma yöntemlerinin incelenmesi. *ACED Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 2(4).
- Kumaş, Ö. A., & Sümer, H. M. (2017). İşitme Engelli Olan Ve Olmayan Öğrencilerin Toplama Ve Çıkarmadaki İşlem Hataları. *Uluslararası Eğitim Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 3(1), 1-12.
- Kumaş, Ö. A., & Sümer, H. M. (2019). Özel Gereksinimli Küçük Çocuğu Olan Annelerin Öz Yetkinlikleri, Yılmazlık Düzeyleri ve Stres Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 163-173.
- Kurt, A.S., Tekin, A., Koçak, A., Koçak, V., Kaya, Y., Özpulat, Ö. & Önat, H. (2008). Zihinsel engelli çocuğa sahip anne babaların karşılaştığı güçlükler. *Türkiye Klinikleri Pediatri Dergisi*, 17(3), 158-163.
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2011). The role of parent-child relationships in child development. In M. H. Bornstein & M. E. Lamb (Eds.), *Developmental science: An advanced textbook* (6th ed., pp. 469–517). New York, NY: Psychology Press.

- Lila, M., Garcia, F., & Gracia, E. (2007). Perceived paternal and maternal acceptance and children's outcomes in Colombia. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(1), 115-124.
- Maccoby, E. E. (1994). The role of parents in the socialization of children: An historical overview. *Developmental Psychology* 1992, Vol. 28(6), 1006-1017.
- Masten, A.S. & Obradovic, J. (2006). Competence and resilience in development. New York Academy of Sciences, 1094, 13–27.
- Mayr, T., & Ulich, M. (2009). Social emotional wellbeing and resilience of children in early childhood settings–PERIK: an empirically based observation scale for practitioners. *Early Years*, 29(1), 45-57.
- McIntyre, L. L., Eckert, T. L., Fiese, B. H., DiGennaro, F. D., & Wildenger, L. K. (2007). Transition to kindergarten: Family experiences and involvement. *Early Childhood Education Journal*, 35(1), 83-88.
- Meadows, S. O., McLanahan, S. S., & BrooksGunn, J. (2007). Parental depression and anxiety and early childhood behavior problems across family types. *Journal of Marriage and Family*, 69(5), 1162-1177.

MEB. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara. Erişim adresi:

<http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>. Erişim tarihi: 12.11.2019.

MEB.(2016). Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. Erişim adresi:

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller/Okul%20%C3%96ncesi%20E%C4%9Fitim%20Program%C4%B1.pdfErişim tarihi: 12.11.2019.

Mevlüt, K. A. Y. A. (1997). Ailede anne-baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.

Murray, C. (2003). Risk factors, protective factors, vulnerability, and resilience. *Remedial and Special Education*, 24(1), 16–26.

Newland, L. A. (2014). Supportive family contexts: promoting childwell-being and resilience. *Early child development and care*, 184(9-10), 1336-1346. Sattler, K. M., & Font, S. A. (2018).

Nolan, A., Taket, A., & Stagnitti, K. (2014). Supporting resilience in early years classrooms: The role of the teacher. *Teachers and Teaching*, 20(5), 595-608.

Ogelman, H. G., & Çabuk, F. U. (2013). 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Konumlarının Anne

Babalarının Kabul Red Düzeyleri İle İlişkisinin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 23-45.

Okçay, H. (1992). Çocuğun Dinsel Sosyalleşiminde Ailenin İşlevi. *Sosyoloji Dergisi*, (3).

Onat, G. (2010). Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması (Master'sthesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Oyefeso, A. O., & Adegoke, A. R. (1992). Psychological adjustment of Yoruba adolescents as influenced by family type: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33(4), 785-788.

Önder, A., & Gülay, H. (2007). Annelerin kabul red düzeyi ile çocuklarının empati becerisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 23-30.

Öner, N. (1997). Türkiye’ de kullanılan psikolojik testler. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

- Öngider, N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16, 164-174.
- Özbey, F. (2010). Aile bireylerinin katılımı. *Özel Eğitimde Aile Eğitimi*, 10, 12-16.
- Özyurek, A., & Tezel Sahin, F. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi [Examining the attitudes of parents who have children at the age of 5-6]. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 19-34.
- Parmar, P., & Rohner, R. P. (2005). Relations among perceived intimate partner acceptance, remembered parental acceptance, and psychological adjustment among young adults in India. *Ethos*, 33(3), 402-413.
- Patterson, J. (2002). Integrating family resilience and family stress theory. *Journal of Marriage and Family*, 64, 349-360.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Chang, L., Deater-Deckard, K., DiGiunta, L., ... & Pastorelli, C. (2012). Agreement in mother and father acceptance-rejection, warmth, and hostility/rejection/neglect of children across nine countries. *Cross Cultural Research*, 46(3), 191-223.

Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Malone, P. S., Pastorelli, C., Skinner, A.

T., ... &Alampay, L. P. (2015). Perceived mother and father acceptance-rejection predict four unique aspects of child adjustment across nine countries. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(8), 923-932.

Ridicki, R.M., Plantak, K., Boillet, D. (2017). Resilience in Preschool Children – The Perspectives of Teachers, Parents and Children.

Rohner, R.P. (1975). They Love Me, They Love Me Not: A World wide Study of the Effects of Parental Acceptance and Rejection. New Haven, CT: HRAF Press.

Rohner, R. P. (1980). World wide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Behavior Science Research*, 15(1), 1-21.

Rohner, R.P. (1986). The Warmth dimension: Foundations of parental acceptance- rejection theory. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.

Rohner, R. P. (1986/1999). The warmth dimension: Foundations of parental acceptance–rejection theory. Beverly Hills, CA: Sage. (Reprinted 1999; Storrs, CT: Rohner Research).

- Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current directions in psychological science*, 7(5), 157-161.
- Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). World wide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross Cultural Research*, 36(1), 16-47.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., Riaz, M. N., Khan, U., Sadeque, S., & Laukkala, H. (2005). Agreement between children's and mothers' perceptions of maternal acceptance and rejection: a comparative study in finland and pakistan. *Ethos*, 33(3), 367-377.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to Parental Acceptance-Rejection Theory, Methods, Evidence, and Implications. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Sattler, K. M., & Font, S. A. (2018). Resilience in young children involved with child protective services. *Child abuse & neglect*, 75, 104-114.

Scott KM, Smith DR, Ellis PM. (2010). Prospectively ascertained child maltreatment and its association with DSM-IV mental disorders in young adults. *Arch Gen Psychiatry*. 67:712–719.

Sevinç, M. (2005). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 1* (1. Basım). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Sun, J., & Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal of mental health promotion*, 9(4), 16-25.

Şanlı, D., & Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4).

Taket, A. R., Nolan, A., & Stagnitti, K. (2014). Family strategies to support and develop resilience in early childhood. *Early Years*, 34(3), 289-300.

Toran, M. (2005). Farklı sosyo kültürel düzeylere sahip annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarının incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Traş, Z., Öztemel, K., & Kağnıcı, E. Öğretmen Adaylarında Kendini Toparlama Gücünün Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 29-41.
- Ural, O., Güven, G., Efe-Azkeskin, K., Sezer, T., Yılmaz, E., Akşin, E., & Bayındır, D. (2015). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 456-471.
- Veneziano, R. A., & Rohner, R. P. (1998). Perceived paternal acceptance, paternal involvement, and youths' psychological adjustment in a rural, biracial southern community. *Journal of Marriage and the Family*, 335-343.
- Wang, X. (2009). Maternal education, maternal language acculturation, parental involvement, and maternal social support as predictors of the academic achievement and socioemotional development of Asian American children (Doctoral dissertation).
- Wang, Q., & Zhou, T. (2015). The impact of family functioning and mental health condition on the child's behavioral problems. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 43(7), 1135-1145.
- Webster, L. L., Low, J., Siller, C., & Hackett, R. K. (2013). Understanding the contribution of a father's warmth on his child's social skills. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers*, 11(1), 90.

Werner, E. & Smith, R. (1992). *Over coming the odds: High-risk children from birth to adulthood*. New York: Cornell University.

Winslow, E. B., Sandler, I. N., & Wolchik, S. A. (2005). Building resilience in all children: Resilience as a process. *Handbook of resilience in children*, 337-356.

Wolff, S. (1995). The concept of resilience. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 29(4), 565-574.

Wood, J. J., Cowan, P. A., & Baker, B. L. (2002). Behavior problems and peer rejection in preschool boys and girls. *The Journal of Genetic Psychology*, 163(1), 72-88.

Wright, O. M. & Masten, A. S. (2005). Resilience processes in development. Golstein S., Brooks R. B. (Eds.), *Hands of Resilience in Children* (pp. 17-37). Boston, MA: Springer US.

Wright, M. O. D., Masten, A. S., & Narayan, A. J. (2013). Resilience processes in development: Four waves of research on positive adaptation in the context of adversity. In *Handbook of resilience in children* (pp. 15-37). Springer, Boston, MA.

- Yavuz, E. A., Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2016). Annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16(3)*, 1065-1081.
- Yetkin, A. İ., & Aksoy, V. (2019). Maternal Acceptance–Rejection and Mother–Child Interaction in Turkish Mothers of Children with Developmental Disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 1-15.
- Yıldırım, Y., Kırımoğlu, H., & Temiz, A. (2010). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi (Hatay İl Örneği). *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 12(1)*, 29-35.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Qualitative research methods in social sciences) Ankara: Seckin Yayınları.
- Yıldız, M. K., & Dağ, İ. (2017). Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddinin Öfke İfade Tarzı ve Depresif Belirtiler ile İlişkisinin İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 20(2)*.
- Zolkoski, S. M., & Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. *Children and youth services review, 34(12)*, 2295-2303.

ÖZGEÇMİŞ

1987, Bursa doğumluyum. İlkokul, ortaokul ve liseyi Bursa’da tamamladım. Lisans eğitimimi 2012 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Bölümü’nde tamamladım. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde resmi bir ilkokulda okul öncesi öğretmeniler olarak göreve başladım. Yüksek lisansımı 2020 yılında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ) Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı’nda tamamladım.

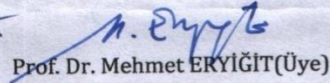
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

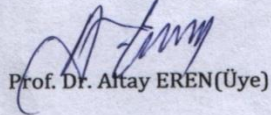
Sezgin BALABAN
 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
 Eğitim Bilimler Enstitüsü
 Temel Eğitim A.B.D

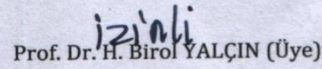
Sayın Sezgin BALABAN,

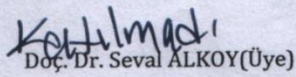
"5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Anne Babaların Kabul-Red Düzeyleri İle Çocukların Başa Çıkabilme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" konulu İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/281) Kurulumuzun 10.08.2019 tarihli ve 2019/08 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

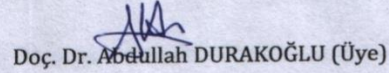

 Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

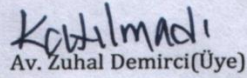

 Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

 Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

 Prof. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

 Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

 Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

 Av. Zuhal Demirci (Üye)

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 45865702-605.01-E.22462725
Konu : Araştırma İzni (Sezgin BALABAN)

13/11/2019

VALİLİK MAKAMINA

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 08/11/2019 tarihli ve 26073066-605.01/14292 yazısı ile Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Sezgin BALABAN'nın "5-6 Yaş Grubunda Çocuğu olan Anne Babaların Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Başa Çıkabilme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı Tezli Yüksek Lisans çalışmasına veri sağlamak için İlimiz Merkezine bağlı bulan Ereğli ilçesine bağlı Saniye Erdoğan Anaokulu, Cemile Tatoğlu Anaokulu, Gülşen Utku Anaokulu, Ereğli İlkokulu, Yunuslu İlkokulu, Nurdan ve Ahmet Oğuz İlkokulu, Sinitli İlkokulu, Ortacı İlkokulu'nda Araştırma Çalışması uygulamak istediği Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Millî Eğitim Müdürlüğünde toplanan komisyonumuzca Abant İzzet Baysal Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 08/11/2019 tarihli ve 26073066-605.01/14292 yazısı ile Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Sezgin BALABAN'nın "5-6 Yaş Grubunda Çocuğu olan Anne Babaların Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Başa Çıkabilme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı Tezli Yüksek Lisans çalışmasına veri sağlamak için İlimiz Merkezine bağlı bulan Ereğli ilçesine bağlı Saniye Erdoğan Anaokulu, Cemile Tatoğlu Anaokulu, Gülşen Utku Anaokulu, Ereğli İlkokulu, Yunuslu İlkokulu, Nurdan ve Ahmet Oğuz İlkokulu, Sinitli İlkokulu, Ortacı İlkokulu'nda Araştırma Çalışmasının uygulanmasında sakınca olmadığına karar verilmiş olup, söz konusu çalışmanın "22/08/2017 tarihli ve 12607291 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama (2017/25 nolu) Genelgesi doğrultusunda" Okul Müdürlüklerinin uygun gördüğü tarih ve saatlerde, Okul Müdürlüklerinin Koordinesinde ve gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Murat KAPICI
Millî Eğitim Müdürü V.

OLUR
13/11/2019

Turgut SUBAŞI
Vali a.
Vali Yardımcısı

2019/11/13
Güvenli Elektronik Onay
Aslı ile Aynıdır
Hayrettin KÜÇÜK
Bilgisayar İşletmeni

Adres: Valilik Binası Kat:3 Oda No:323
Mekez/Zonguldak
Elektronik Ağ:
e-posta:

Bilgi için: N.NAS ÇAKIR

Tel: 0 (372) 280 67 44
Faks: 0 (372) 280 67 99

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 45865702-605.01-E.22958773
Konu : Araştırma İzni (Sezgin BALABAN)

20.11.2019

BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi : 08/11/2019 tarihli ve 26073066-605.01/14292 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Sezgin BALABAN'nın "5-6 Yaş Grubunda Çocuğu olan Anne Babaların Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Başa Çıkabilme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı Tezli Yüksek Lisans çalışmasına veri sağlamak için İlimiz Ereğli ilçesinde bulunan Saniye Erdoğan Anaokulu, Cemile Tatoğlu Anaokulu, Gülşen Utku Anaokulu, Ereğli İlkokulu, Yunuslu İlkokulu, Nurdan ve Ahmet Oğuz İlkokulu, Sinitli İlkokulu, Ortacı İlkokulu'nda Araştırma Çalışmasını uygulamak istediği İlgi yazınız ile Müdürlüğümüze bildirilmiş olup, Valilik Makamından alınan 13/11/2019 tarihli ve 45865702-605.01-E.22462725 sayılı Olur ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve ilgililere bilgi verilmesi hususunda gereğini arz / rica ederim.

Murat KAPICI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü V.

Ek :

1- Valilik Oluru (1 sayfa)

Dağıtım :

Gereği:

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesine
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

Bilgi:

Ereğli Kaymakamlığına (İlçe MEM)

20.11.2019
Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
Hayrettin KÜÇÜK
Bilgisayar İşletmeni

Adres: Valilik Binası Kat:3 Oda No:323
Mekez/Zonguldak
Elektronik Ağ:
e-posta:

Bilgi için: N.NAS ÇAKIR

Tel: 0 (372) 280 67 44
Faks: 0 (372) 280 67 99

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e593-a0e6-385b-b34c-2ce1 kodu ile teyit edilebilir.

